

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

8

LETNIK LXXIX
1979

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Dr. Mirko Kajzelj	Odlomki iz nenapisanih analov	525
Valent Vidar	Solčavske peči in še kaj	529
Zvone Andrejčič	Kavkaz 1978	532
Lojze Budkovič	Groben Zamoka	537
Dr. Rupko Godec	Med dvema jubilejema planinca dr. Jožeta Goričarja	540
Tone Cevc	Odkod ime »Kečna« v Kamniških Alpah	543
Tone Palčič	Borovniško brezno	546
Ožbe Lodrant	Gorski kulturni pomniki na koroški jezikovni meji	549
Srečko Pungartnik	Na zimski turi	555
Ing. Matija Šipak	Moja sročanja z gorami	557
Stanko Lodrant	Planinstvo in alpinizem v Mežiški dolini	559
Jože Lodrant	Naša ljubezen ne izkrvavi	561
Franc Hribernik	Zelenela je ozmina	563
Mojca Lodrant	Kako je moj ded hodil na Peco	565
Jure Skudnik	Opojna belina	566
Jure Skudnik	Kresovanje	567
Dr. Jože Četina	Andi 1978	567
Borut Lajovec	Z otroki v hriba	570
Izlok Tomazin	Planinski pripomočki, pri katerih ni potrebna uporaba kladiva	575
Aleksander Čičerov	»LMP« — je res lepa pot	576
Silvo Kristan	Hoja kot telesna vaja	577
	Društvene novice	579
	Alpinistične novice	592
	Varstvo narave	594
	Razgled po svetu	595

Glasiło
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

Naslovna stran:

Trenta z Jolovcem in Mojstrovko s Trentarskega Ozobnika
 Foto dr. Jože Andlovic

Notranja priloga:

- 1 Severno in zahodno ostenje Kirpiča nad dolino Merdl — Foto Zvone Andrejčič
- 2 Južno ostenje Dalarja (3850 m) — Foto Zvone Andrejčič

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tino Oral, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marjan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskalnimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela vabi gornike in ljubitelje narave na obisk

planinskega doma

Pristava

**v Javorniškem
 Rovtu**

Dom stoji na višini 920 m. Ima dve skupni spalnici in štiri dvoposteljne sobice. Oskrbovan je vse leto. Od septembra do aprila ob ponedeljkih zaprto, od maja do avgusta odprt vse dni v tednu. Možnost večdnevnega bivanja. Mimo doma vodi kamionska cesta.

ODLOMKI IZ NENAPISANIH ANALOV

DR. MIRKO KAJZELJ

Jesen sem se odpeljal zaradi nadaljevanja študija v Graz. Ob večerih sem začel pisati drugi tekst vodnika, tega pa sedaj s črnilom. Do konca zimskega semestra je bil tudi ta tekst gotov. Drofenik pa je med tem pridno študiral fotografije sten, različne zemljevide in risal perorisbe pa zemljevide za naš vodnik. Do jeseni 1931. sem še dodajal popise najnovejših vzponov. Nato sem — tretji tekst diktiral v pisalni stroj. Delo je bilo v celoti končano, perorisbe sten in zemljevidi narisani. Pozimi 1931/32 je bilo potrebnih le še nekaj popravkov.

Tipkopolis smo dali v pregled zaradi morebitnih strokovnih popravkov geologu prof. Rakovcu in slavistu prof. Ramovšu. Spomladi 1932 je šlo delo v tisk. Tiskala ga je »Učiteljska tiskarna«. »Naš alpinizem« je izšel v začetku poletja 1932. leta. En izvod je stal 50 dinarjev.

Tiha želja skalašev je bila že dolgo, da bi si postavili nekje v naših gorah svojo kočo. Slišati je bilo razne predloge, kje in kako. Ena verzija je bila kočica na Kriških podih. Vendar je ta možnost zaradi državne meje proti Italiji padla v vodo. V letih 1922 in 1923 je imela Skala najeto kočico na Veliki planini v Kamniških Alpah, v letih 1924 do

Mahavšček in Bogatin

Foto M. Kajzelj

Bogatin izpod Lanževce

Foto M. Kajzelj

Skalaški dom na Voglu

Foto prof. Jenko Ravnik

1926 pa Hajnriharjevo kočo na Spodnjem Voglu nad Bohinjem. Klub je tudi opremil to kočo. Vendar je bilo vse to le začasen provizorij za skalaški dom.

Prof. Janko Ravnik in še nekaj drugih članov je predlagalo gradnjo na Rjavi Skali nad Bohinjskim jezerom. Ogledali smo si tisti svet, bila je res edinstvena lega: na strmi pečini, ki pada naravnost proti Bohinjskemu jezeru z razgledom proti severu na jezero, Pršivec, pogled na vso triglavsko skupino z očakom Triglavom v sredini, čez Pokljuko na Karavanke. Proti jugu se kažejo vse bohinjske gore od Rodice, Šije, Vogel, Podrto goro do Velikega Špičja in Tičarice. Rjava skala je pravo orlovo гнездо nad Bohinjskim jezerom.

Mislím, da si lepše lege za naš dom ne bi mogli izbrati. Dom na Komni z okolico je bil že tako znano smučarsko področje in izhodišče za smučarske ture, kočna na Voglu bi to področje še razširila do Ratitovca in Črne prsti. Lega teh terenov je idealna, ker je osojna, sneg obleži daleč tja v pozno pomlad.

Smučarski svet okrog Vogla so skalaši že tako poznali, saj so ga neštetokrat presmučali v vseh smereh, le vprašanje pronočevanja na Voglu je bilo za smučarje pereče. Planšarske kočne na Zgornjem in Spodnjem Voglu so bile le zasilne, mrzlo pronočišče, pa tudi kmetje — lastniki koč so neradi dajali ključe svojih koč smučarjem. Bali so se, da jim v kočah napravijo škodo ali celo zanetijo požar.

Po dolgem preudarjanju je končno leta 1932 klub Skala sklenil, da zida svojo postojanko na Rjavi skali. S predvajanjem filma »V kraljestvu Zlatoroga« se je nabralo toliko denarja, da je bilo mogoče začeti z gradnjo. Zemljišče na Rjavi skali je dobil klub v najem za 100 let od dveh lastnikov: posestnikov-kmetov iz Bohinjske Bistrice in Kranjskega verskega zaklada (upravljalec Šumska uprava). Načrt za stavbo je napravil Herbert Drofénik, ki je tudi ves čas osebno vodil gradnjo. Vse administrativne in finančne posle pri gradnji je vodil tajnik kluba Milan Kham. Delavce je klub najel v bližnjih bohinjskih vaseh. Gradbeni material in vse drugo so pa skalaši znosili sami udarniško, peš iz doline, po poti čez Storeč raven do gradbišča. Priprave, predvsem sečnja lesa in ureditev temeljev, so se pričele leta 1932. Ugodno je bilo, da smo dobili gradbeni les v bližini gradbišča in je bil transport kratek. Gradnja se je začela februarja 1933, dom pa je bil dograjen do jeseni istega leta. Septembra 1933 je bil dom že zasilno odprt, otvoritev pa je bila 19. avgusta 1934. Skalaški dom na Voglu je bil le majhen dom s 40 ležišči na skupnem ležišču in 5 ležišči v eni sobi, kar udoben. Imel je veliko jedilnico s kmečko pečjo pa čudovit razgled na Bohinjsko jezero in triglavsko skupino. Obisk koč je bil že spočetka zelo velik. Prihajali niso samo skalaši, temveč tudi drugi obiskovalci.

Vojna je tudi skalašem prekrizala račune: leta 1941 ali 1942 je bil dom požgan.

Med ustanovitelji Skale je bil tudi dr. Vlado Kajzelj, takrat še mlad gimnazijec.

Bil je dober in vztrajen alpinist in plezalec, odličen alpski smučar. Tekmoval je večkrat v triglavskem smuku, kl ga je prirajala Skala, pa tudi v smučarskih tehnik. Leta 1924 je tekmoval kot reprezentant Jugoslavije na zimski olimpiadi v Chamonixu v teku na 18 km. Leta 1921 je plezal s Karletom Tauzherjem severno steno Turske gore v Kamniških Alpah. Pri tej turi se je Tauzher ubil. To ga je zelo prizadelo. Kasneje ga je pritegnil dr. Jug v svoj ožji krog plezalcev. Bil je navdušen zanj. Leta 1923 so preplezali dr. Jug, Vlado Kajzelj in Lojze Volkar novo varianto Nemške smeri v Triglavski severni steni in še več drugih plezalnih tur v Julijcih. Po tej turi je Jug šel plezal v Kamniške Alpe, vendar sam, Kajzelj je bil zadržan zaradi študija, tudi Volkar ni mogel z njim. Leta 1924. je plezal Jug z Janezom Kvedrom in Albinom Torellijem novo smer v severni steni Razorja. Nato je Jug plezal sam severno steno Škrbine v Zadnjem Prisojniku. Po tej turi, ki je bila zelo zahtevna in težka, je odšel v Vrata. Preplezati je hotel novo smer v zahodnem delu Triglavske severne stene. V Aljaževem domu je počival, se pripravljaj na novo plezarijo in pričakoval svoje soplezalce. Ker ni nihče prišel, je odšel na turo sam. V steni je strmoglavil in se ubil. Jugova smrt je zelo prizadela skalaše, zlasti njegove soplezalce. Tudi Vlado Kajzelj je bil zelo potr in po Jugovi smrti ni več plezal.

Veliko pa je še smučal, odlikoval se je posebno v turnem smučanju, zlasti so mu bili pri srcu dolgi pohodi na smučeh. Dolga leta je kot dežurni zdravnik sodeloval pri skalalnih tekmah v Planici. Spomladi leta 1937 je hotel ponovno preizkusiti svojo fizično kondicijo. Odločil se je za non-stop smučarsko turo od Mojstrane čez Triglavsko skupino, dolno Triglavskih jezer, bohinjske hribe do Črne prsti. Neko aprilsko soboto se je odpeljal opoldne iz Ljubljane do Mojstrane. Vreme je bilo oblačno in ni dobro kazalo. Odšel je skozi Radovno, Krmo, do Bohinjskih vratc. Pod Vratci se je začel sneg močno udirati, da je moral navezati smučli. Pri Vodnikovih kočih ga je zajela megla. Odsmučal je naprej po Velski dolini in se povzpél do Hribaric. Pod Hribaricami se je že stemnilo. Na prelazu je bila gosta megla, začel je liti še dež. Orientacija je bila v temi, megli in dežju izredno težavna. Z žepno baterijo si je moral svetiti, da je lahko našel pravo smer skozi meglo. Naliv ga je spremljal do koč pri Triglavskih Jezerih. Na tri ure hoje je počival po pol ure. Hranil se je s sendviči, sadjem, v oprtniku je

imel tudi steklenico limonade. Nadaljeval je pot mimo Bele Skale, čez Lopučnico in Lepo Komno, do doma na Komni, kjer je počival dve uri. To je bil prvi daljši počitek. Še pred jutranjim svitom je odsmučal naprej čez sedlo za Mohorjem, Migovcem in čez Konjsko sedlo do planine Spodnji Vogel, kjer je počival eno uro. Z Vogla je smučal pod Šijo in Rodico do Raskovca in dalje po grebenu do Črne prsti. S Črne prsti je smučal proti Bohinjski Bistrici, do kamor je segal sneg. Nato pa peš do Bohinjske Bistrice, kamor je prišel že v temi. Pri sestopu s Črne prsti je čutil veliko utrujenost. Ko se je ulegel v Mencingerjevi gostilni v posteljo, ga je nekaj časa zelo mrazilo. Nato je globoko zaspal.

Zjutraj se je odpeljal s prvim vlakom v Ljubljano in dopoldne že asistiral pri operacijah na kirurgičnem oddelku. Tura je trajala od 10. aprila 1937 ob 15.00 do 11. aprila 1937, do 21.30, to je 30 ur in pol. Na poti ni spal niti minute, samo počival je vsake 3 ure. Tura je dolga ca. 60 km. Smučal je z jesenovimi smučmi brez robnikov in leskovimi palicami. Smučarskih kož ni imel.

Ta non-stop tura, čeprav ni bila nikjer objavljena, je vzdignila veliko prahu. Kajzeljevi kolegi so seveda zvedeli zanjo in potem še »širša javnost«. Izšlo je nekaj člankov v časopisih, ki so ostro obsojali tako početje kot zdravju škodljivo, celo samomorilsko. Malomeščanski snob se je izkašljajal, ne da bi objektivno vrednotil to dejanje. Podobna je bila kritika pri vsaki gorski nesreči. Tura je odmevala tudi v inozemstvu, kjer pa so jo ocenili s športnega stališča in jo imenovali fenomenalno.

Ko je Vlado Kajzelj služboval v Mariboru, je večkrat napravil nočno turo čez Pohorje. Neko februarso soboto 1957 se je s popoldanskim vlakom odpeljal do Slovenjega Gradca. V vlaku se je najedel kruha in slanine. Povzpel se je na Kremzarjev vrh, odsmučal naprej čez Veliko Kopo in Črni vrh, mimo Ribniške koče in Šentlovrenških jezer, čez Peske, mimo Mariborske koče, Bolfenka, čez Radvanje do Maribora, kamor je prišel v nedeljo v jutranjih urah. Turo je opravil v 15 urah brez počitka. Med potjo je jedel le suho sadje, ki ga je imel v žepu.

To turo je Vlado Kajzelj večkrat ponovil v raznih letnih časih in v različnem vremenu. Nekega dne je prišel pohorski kmet v mariborsko bolnišnico in vprašal primarija dr. Arka: »Kje pa je tisti ta pahjen dohtar, k ponoč po Pohorju laz.« Kajzelj je srečal tega kmeta na svojem nočnem pohodu čez Pohorje in se nekaj časa razgovarjal z njim. Kmet ga je imel seveda za prismuknjeneega.

Pod Planiko (zadaj Krsteniški Stog)

Foto M. Kajzelj

Ko je Vlado Kajzelj služboval v Ljubljani, je vsako nedeljo opravil kako non-stop turo, seveda samo enodnevno in to v bližnji ljubljanski okolici brez kakega prevoznega sredstva. Dostikrat je šel, na primer, v Polhograjske Dolomite in hodil ves dan čez drn in strn brez vsake poti. Neko nedeljo je hitel peš proti Vrhniku. Pred Vrhniko je zavil s ceste levo in sledil robu Barja: prišel je do Bistre, do Borovnice, Podpeči, čez Tomišelj, v lško vas in Ig, nato na Pijavo gorico in Škofljico, nato po cesti hitel v Ljubljano. Ta pot znaša približno 70 km, prehodil jo je pa brez počitka, brez hrane in pijače v 14 urah. Večkrat je hodil čez drn in strn, po močvirju, moral je preskakovati tudi izsuševalne kanale. S to turo je obkrožil Ljubljansko barje.

Te ture Vladimírja Kajzelja dokazujejo njegovo izredno telesno kondicijo, vztrajnost, vzdržnost, voljo in nenavadno orientacijsko sposobnost. Saj je smučal ponoči in v megli čez Hribarice in Pohorje, kjer je priznana težka orientacija še podnevi in v poletnem času. Pomisliti moramo, da je vse te ture delal v razdobju 25 let. Njegova vroča želja je bila, da bi se udeležil kake himalajske ekspedicije. Preštudiral je veliko himalajske literature, nemške in angleške. Pri nas v njegovih najboljših letih ni bilo ne duha ne sluha o kaki taki ekspediciji. Vlado se je prekmalu rodil, o Himalaji je lahko samo čital in sanjal. Prepričan pa sem, da bi v svojih dobrih letih, ob svoji kondiciji in vztrajnosti lahko veliko dosegel, s primernim treningom tudi udeležbo pri kaki himalajski odpravi. Pa mu ni bilo dano.

Klub Skala je lepo napredoval, zrastle je število članstva, tudi v plezalni odsek so vstopali novi mladi plezalci. S svojimi fotografskimi izdelki, filmom, plezalnimi vzponi, »Našim alpinizmom«, s svojo lepo postojanko na Rjavi skali v Bohinju si je pridobil ugled v našem planinskem in alpinističnem svetu.

Mene so po izidu »Našega alpinizma« čakali pred diplomo še številni Izpiti na fakulteti. Po diplomu je prišel vojaški rok, nato staž. Zaradi poškodbe na nogi nisem mogel plezati, delal sem pa lažje ture. V plezalnem odseku smo se redno sestajali in nadaljevali z delom, tudi foto odsek je bil še vedno produktiven. Po opravljenem stažu in polletnem volonterstvu sem dobil službo v Zagorju. Strokovno delo me je zelo zaposlilo, da nisem niti v nedeljah mogel na daljše ture, kvečjemu na izlete v bližnje zasavske hribe. S Skalo pa sem ostal kljub temu v stiku.

Vojno sem dočakal v Zagorju, nato je prišla okupacija. Ljubljano so zasedli Italijani, Zagorje Nemci. V dolinah je gospodaril okupator, v naših planinah so se zbirali partizani in se pripravljali na odpor in osvoboditev domovine. Vrv in cepin je zamenjalo orožje.

SOLČAVSKE PEČI IN ŠE KAJ

VALENT VIDER

I.

Topla kmečka peč! Kdo bi se je ne spominjal rad, če jo je kedaj užival, se grel ob njej ali na njej premrle ude, sušil obleko in morda na zapečku celo prespal kako mrzlo noč! Kako je prišla prav družinskim članom, ki so se ob njej zbirali, ob njej ali na njej opravljali tista drobna kmečka dela, za katera poleti ni časa. Kako prav je prišla peč tudi planincem, ki so se često zatekli k njej vsi premraženi in mokri. Pa smučarjem! Otroci so imeli na peči svoj drugi dom. Ni spominov na mladost in na dom brez spominov na toplo domačo peč. In v času NOB! Kaj je dajala kmečka peč partizanom. Da, reševala je življenja, dokler ni okupator v oktobru nesrečnega leta 1944, požgal skoraj vse solčavske domove in z njimi zrušil pečl, ki so ogrevale telo in dušo.

Na drugi strani pečl, v veži ali v črni kuhinji, pa je gospodinja kurila poč, pekla domač kruh, ob praznikih tudi potico, v peči je sušila jabolčne krhlje, hruške, češnje in sladke »divje« češnje. Ko so še sejali lan in so sušilnice lanu, »frnaže«, odslužile, je bila terica vesela v peči varno posušenega lanu. Tudi po vojni je ponekod še bilo tako. In če je kdaj primanjkovalo suhih drv, so se v peči naglo posušile tudi drva za štedilnik. Danes pa v nekaterih kmečkih hišah delajo že »centralna« ogrevanja. Celu v gorskih domovih že kurijo premog in olje, sredi gorske narave, med travniki in gozdovi, kjer je bil do sedaj izvor kisika. Okrog domačij propadajo drva, najenostavnejše, najbolj zdravo in najcenejše gorivo, ki je v vsakem času pri roki. Preveč se zaupa arhitektom, ki delajo načrte za gorske kmečke domove po istih načelih kot v mestih. In če si kmet želi staro pečl, jo arhitekt vtakne v klet za rezervo, za peko. Ali res ni zmožna sedanja vojska arhitektov zgraditi kmečkega doma, da bi bil res

dom maloštevilni družini, saj številnih res ni? Zakaj ni nikogar, ki bi se posvetil sodobni kmečki hiši? Sodobne zahteve je sicer treba upoštevati, vendar bi morali upoštevati na deželi tudi izročilo. Peč v družinski sobi, v »hiši«, je okras hiše, ki tudi gospodarsko ločuje meščanski dom od doma na gorski kmetiji, ji daje pečat samostojnosti v dobrih in slabih časih.

II.

Pa pustimo peči v kmečkih hišah in pogledjmo one v gorah. Pravzaprav sem nameraval opozoriti na to zanimivost, na naravne peči, ki jih je v Solčavi nič koliko. Peč je skalnat hrib, pečlna, kér. Je manj kot gora, pa več kot krtina. Peč je lahko večja premakljiva skala, kamen, ki se še da s silo premakniti, navadno pa je to izpostavljen greben na pobočju večje gore. Ker je Solčava okrog in okrog obdana z gorami, ki se spuščajo v dolino do Savinje po vsej njen dolžini, je teh peči polno prav vzdolž doline.

Nad temi pečmi, ki se strmo spuščajo proti Savinji, pa so po zložnejših pobočjih nanizane druga za drugo kmetije in po njih so večinoma peči tudi imenovane. Številne peči imajo svoje spomine iz pradavnih in sedanjih dni, saj so že v turških časih na njih kurili ognje in z njimi sporočali, da prihaja sovražnik. Tudi v času Napoleonovih vojn in izmikanja od vojaščine so peči in nekatere votline v njih zasedli vojaški begunci. Tudi med NOB je marsikakšna votlina — zijavka bila večkrat obljudena ali pa skrivališče življenjskih potrebščin. Ker so peči višje od okolice, so dobre ali celo izvrstne razgledne točke.

Da bi bil opis peči lažji in razumljivojši, naj navedem peči na levi in desni strani ceste, ki drži v Solčavo, ne Savinje, kajti v tem primeru bi moral iti po levem in desnem bregu od izvira navzdol. Že pred sotesko pri Igli se na lučki desni strani doline in ceste gozdi peč lučkega Logarja. Gznoj je nekoč držala steza proti Solčavi, ko še ni bilo ceste. Na nasprotni, levi strani ceste je Pečovska peč (Pečovnikova). Nádno je držala najstarejša pot iz Luč v Solčavo. Že smo pri Zavrečkih pečeh, pri Igli in Vratih. Le za Savinjo je bilo včasih tu prostora. Cesto so morali izklesati v živo skalo leta 1894. Ob njej je zanimivi Presihajoči studenec, nad njim pa skalnat stožec, peč — Igla. Med Iglo in vznožjem Raduhe je prostora samo za pešca. Strugo Savinje so tu do konca 19. stoletja uporabljali jezdeci, tudi za pregon živine in za kakšno vozilo, kadar je bila voda nizka, je bila uporabna. Zato se je ta ožina imenovala Vrata. Le redko so bila ta Vrata odprta za v Solčavo in iz nje.

Ko se soteska razširi in odpre pogled na solčavsko pokrajino, je levo od ceste prva kmetija Na Beli, visoko nad njo pa Bela peč. Od te dalje je po levi strani Robanovega kota več manjših peči vse do Moličke peči v koncu Robanovega kota. Pri vходу v dolino Robanovega kota je kmetija Na Pečovju, to je na pečeh, ki jih je nanesel ledenik iz Robanovega kota in odložil pred dolino Savinje. Nad Pečovskimi pečmi je visoko nad dolino Mačkova peč in Ravna peč, kjer se Robanov kot že prevesi na dolino Solčave in Logarsko dolino.

Po vstopu na solčavsko stran je na desni strani doline za Rebrskimi pečmi Tovstovrška peč in kmalu za njo Jajčna peč, razgledna točka za vas Solčavo in bližnjo okolico. V Solčavi se nato odcepi proti Koroški in k Sv. Duhu solčavska »panoramska cesta«. Tu se zvrsté peči, ki ležijo med Savinjo in panoramsko cesto. Prva je Huda peč (1320 m), na njej je televizijski pretvornik, na pobočju te peči pa so še manjše peči tako Ravenčarjeva in druge. Vzdolž panoramske ceste, ki na višini 1000—1250 m povezuje kmetije od Podolševe do Matkovega kot, je Huda peč prva in lahko dosegljiva. Izvrstna razgledna točka! Za njo je Strgarjeva peč, za njo pride Strevčova peč (1338 m), podaljšek grebena, na katerem je znamenita cerkviča in naselje pri Sv. Duhu in tudi planinska koča pod Olševo. S Strevčove peči je imeniten razgled na Logarsko dolino in na vse Solčavsko. Navpične stene te peči padajo naravnost v Savinjo med Solčavo in Logarsko dolino. Znané so tu plezalske smeri: Cicova smer (Ciril Debeljak, znamenit celjski plezalec. Za njim je tu plezal Knez, z njim še Zupan, gl. PV 1979/6, 400, op. ured.). Za njo pride Golerjeva in Jamska peč s svojo gladko steno, za njo pa zelo znana Klemenča peč (1103 m) s podaljšanim grebenom nad Logarsko dolino in dolino Jèzere. Prelep razgled na obe dolini, na široko okolico in predvsem na solčavsko-savinjske gore in Olševo bogato poplača vzpon na to peč.

Jamelska in Klemenča peč sta v zadnjih letih postali znani tudi po globokih brezni, ki jih skrivata pod svojim površjem. Klemenči pekel je raziskan do globine 310 m, Jamelski pekel pa do 263 m. Kaj obe brezni skrivata, je še uganka. Ljudsko izročilo pravi, da ima Klemenči pekel izhod v dolino potoka Jezera nad Logarsko dolino. Za Klemenčo pečjo, katere zahodne stene padajo že proti dolini Jèzere tj. proti Matkovemu kotu, se svet zaokroži okoli tega kota, ki ga na koncu zapira Mrzla gora, pod njo znana naravna zanimivost Matkòv škač. Še prej pa strmita v nebo Ložéčka in Pérkova peč, pa zelo znana, a nižja Ribča peč. Po ustnem izročilu iz davnih dni si je ohranila ime

Solčava iz Tovstega vrha

Solčava, raz Strelčove peči

Foto Valent Vider

z Jezero vred zaradi jezera, ki se je nekoč začejalo od soteske nad Log. dolino in daleč noter v Matkòv kot. Ribča peč je po teh pripovedih molela iz jezera, na njej so ribiči sušili mreže, čolna pa privezovali na kavlje, katere še tu pa tam kdo najde. S tem bi bile omenjene peči na severni strani Solčave naštete. Na južni strani sta dve najbolj poznani peči: Icmanikova peč (1610 m), na razvodju Logarske doline in Solčave pa Logarska peč (1536 m) nad Logarsko dolino. Ta je še posebno imenitna razgledna točka čez vso Logarsko dolino, nad katero ždi in jo obvlada s svojim daleč nad njo pomaknjnim grebenom. Logarska peč je dobila pravitako kot Logarska dolina ime po domačiji sredi doline V Logu. Logarska peč je ob markirani poti Solčava—Icmanikov stan—Strelovec ali pa na poti Logarska dolina—Plesnikov stan—Icmanikov stan. Peč je nad Icmanikovim stanom, 5 minut nad opuščeno planšarsko kočo.

Opisane peči z lastnimi imeni še niso vse, kar jih ima Solčava, večina pa je navedenih. Kot hčere velikih gora so, ki Solčavo obkrožajo, mikavne so, večinoma lahko dostopne in zato jih domačini radi obiskujejo. O, še ena zanimiva peč je, ne smem je izpustiti. Ko so pri nas še živele ajdovske deklice, velikanke, včasih tudi ajdske deklice imenovane, so pri pranju stale z eno nogo na Raduhi, z drugo pa na Veži, in so pomakale perilo v Savinji. Ena od njih je na Produ pod Olševo zagledala voli, ki so orali, in orača, se začudila in vse pobasala s plugom vred domov pokazat »kaj neki je to, ki tako po zemlji rije«. Druga se je igrala z velikanskimi pečmi kot z igračami in jih je nekoč prinesla za kraj Prodnikovih njiv. Stresla jih je s predpasnika in se z njimi igrala. Res je skupek teh peči še sedaj tam. Posebno dve sta zanimivi. Vsaka je velika za srednjeveliko sobo, stojita drugo nad drugo, pa tako, da se skoraj ne dotikata in še to le na enem koncu pri bregu. Na drugem koncu je med obema skalama zagozden le manjši kamen. Videti je, kot bi bila gornja peč podprta z njim, da ne sede na spodnjo peč. Med obema pečema je vodoravna reža, okoli 30 cm visok presledek, ki loči ploskvi obeh razločenih peči, velikih približno 4 × 4 m. Pojav je izjemen, nenavaden, ni čudno, da ga je narod pripisal ajdovskim deklicam, ki da so nekoč res živele, saj je rebro ajdovske deklice še sedaj shranjeno v cerkvi v Lomu nad Tržičem, kjer si ga lahko ogledate.

Kultura »Čankaj« (l. 1000—1300 n. št.)
Risala Mojca Klemenčič
(gl. PV št. 7/1979, str. 460)

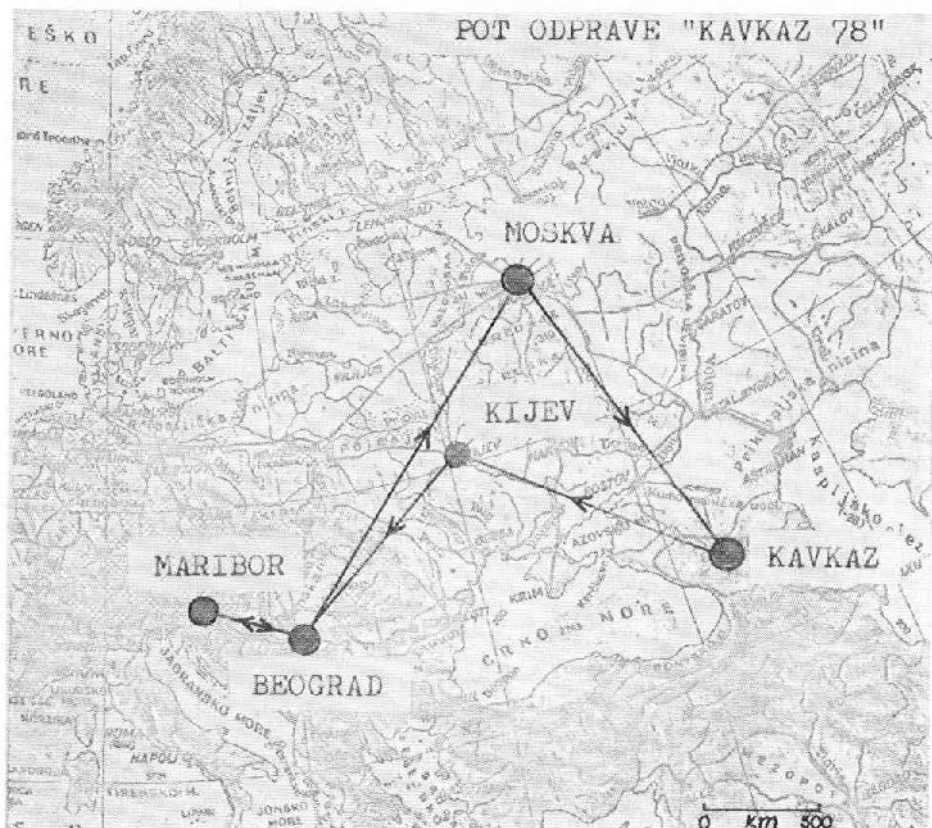
KAVKAZ 1978

ZVONE ANDREJČIČ

Nočni vzpon v zahodni steni Kirpiča

V sončnem popoldnevu zapuščamo tabor Uzun-Kol, kamor smo po napornem tridnevnem potovanju prispeli včeraj zvečer. Ura je tri. Prijazni sovjetski alpinisti so nas radovedno ogledovali, ko smo prekoračili most čez reko Uzun-Kol. Z nami sta šla alpinistična inštruktorja Nikolaj In Sašo.

Nekaj časa hodimo skupaj, potem se naše poti ločijo. Večja skupina, v kateri je šest naših fantov, zavije na levo proti dolini Kičkin-Kol. Njihov spremljevalec je Nikolaj. Mi trije s Sašom na čelu zavijemo na desno proti dolini Merdi, kar bi po naše pomenilo močvirje. Hodimo skozi prijetno senčnat borov gozdič. Med drevjem je vse polno šotorov sovjetskih planincev in turistov. Ko pridemo iz gozda, se nam odpre čudovit pogled. Pred nami je nekaj kilometrov dolga in skoraj kilometer široka močvirnata dolina, na prvi pogled skoraj popolnoma ravna. Na levi strani se košati masiv Trapezije, medtem ko na desni strani po travnatih pobočjih pritekajo v dolino številni potoki ozaljšani s slikovitimi slapovi. Dolno zapira ledenik Merdi, nad katerim bedi kopasti masiv Kirpiča. Naš spremljevalec nam stalno razlaga imena vrhov, ki se kažejo izza grebenov. Očarani nad lepoto pokrajine mu vsi trije v en glas odgovarjamo kar po rusko: »Zelo lepo.« Med pogovorom s Sašom skušamo pomnožiti naše »znanje« ruščine, seveda tudi s pomočjo rok in vsemi mogočnimi pripomočki. Tako pridemo na grobljo ledenika Merdi. Vrhove že oblivajo barva zahajajočega sonca. Poslovimo se od Saše, ki se vrača v tabor. Mi gremo pod zahodno steno Kirpiča. Z morene prestopimo na ledenik, nato čezenj in pod steno. Nataknejo si dereze in se za vsak primer

navežemo. Medtem se je skoraj neopazno znočilo. Pri svetlobi čelnih svetilk ob devetih zvečer vstopimo v steno. Pričnemo s smerjo ocenjeno s 3 b.

Spodnji del smeri je ledena strmina z naklonino okoli 45°. Po približno tristo metrih zavijemo proti desni v ozebnik, ki do sedaj še ni bil preplezan. Sovjetski alpinisti so sicer že večkrat poskusili, toda zaradi padajočega kamenja in plazov so se morali vedno umakniti. Sedaj se bliža polnoč in videti je, da stena miruje. Nočni mir moti le žuborenje ledeniškega potoka. Naletimo na živ led, ki pa niti ni preveč slab, tako da lahko s pridom uporabljamo ledne kline, večkrat pa uporabimo za varovanje tudi granitne luske ali roglje v steni ozebnika. Tako počasi »požiramo« meter za metrom. Nobena resnejša ovira se nam ne postavi naproti, sicer si pa tega niti ne želimo, kajti pošteno nas že muči spanec. Ob treh zjutraj stopimo v gaz na vzhodnem grebenu. Še dobrih sto metrov in na vrhu bomo. Ob prvem jutranjem svitu stopimo na skoraj ravni, planotasti vrh Kirpiča. Posedemo na nahrbtnike in čakamo na sončni vzhod. Kmalu nas premaga spanec in šele sonce nas predrami.

Občudujemo razgled. Tik pred nami drzno oblikovani vrh Dalarja, v daljavi pa se vrstijo slavni vrhovi, o katerih smo že toliko slišali: Elbrus, Nakra, Užba... Ko se končno do siteda naužijemo razgleda z vrha, začnemo sestopati po vzhodnem grebenu v dolino Merdi.

Gvandra — prvi vzpon čez zahodno steno

Po desetih dneh slabega vremena danes z jasnega neba spet sije sonce. Tudi v nas samih zasije žarek upanja, da še ni vse končano. Le še nekaj dni bomo ostali v Kavkazu. Mrzlično kujemo načrte za vzpone. Z Želotom se odločiva za vzpon čez ledeno, zahodno steno Gvandre. V tej steni še ni nobene smeri.

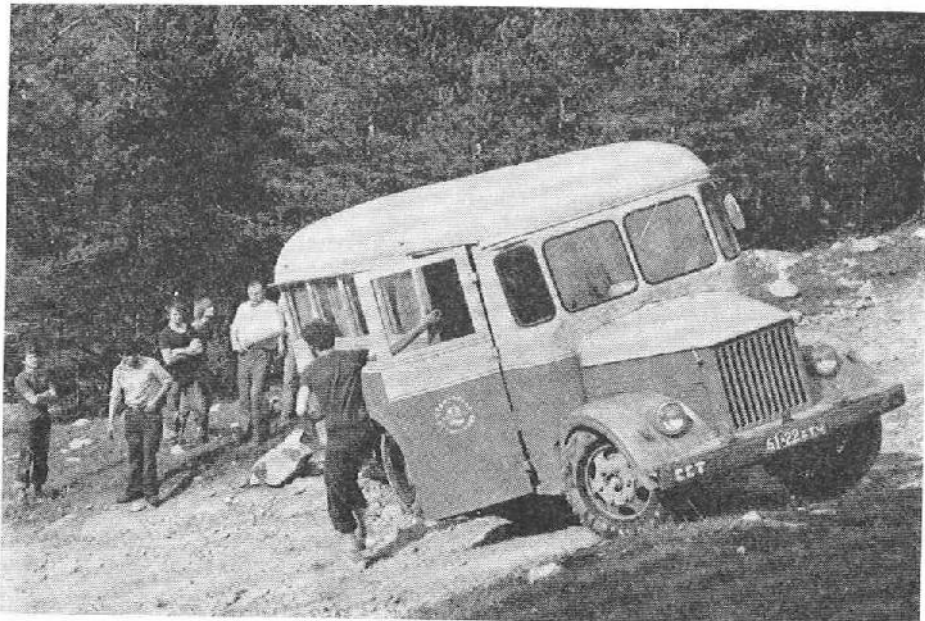
Nahrbtnika se polnita: Vrvi, klini, vponke, kladiva, kuhalnik, dereze, čelade in druga ropotlja, razmetana po sobi, izginja v najlonske vreče. Želo na nahrbtnik pravkar

Foto Andrejčič

Elbrus v meglah, desno Dalar. Masiv Trapezije (pred Elbrusom)

(z vrha vzhodne Gvandre, 3900 m)

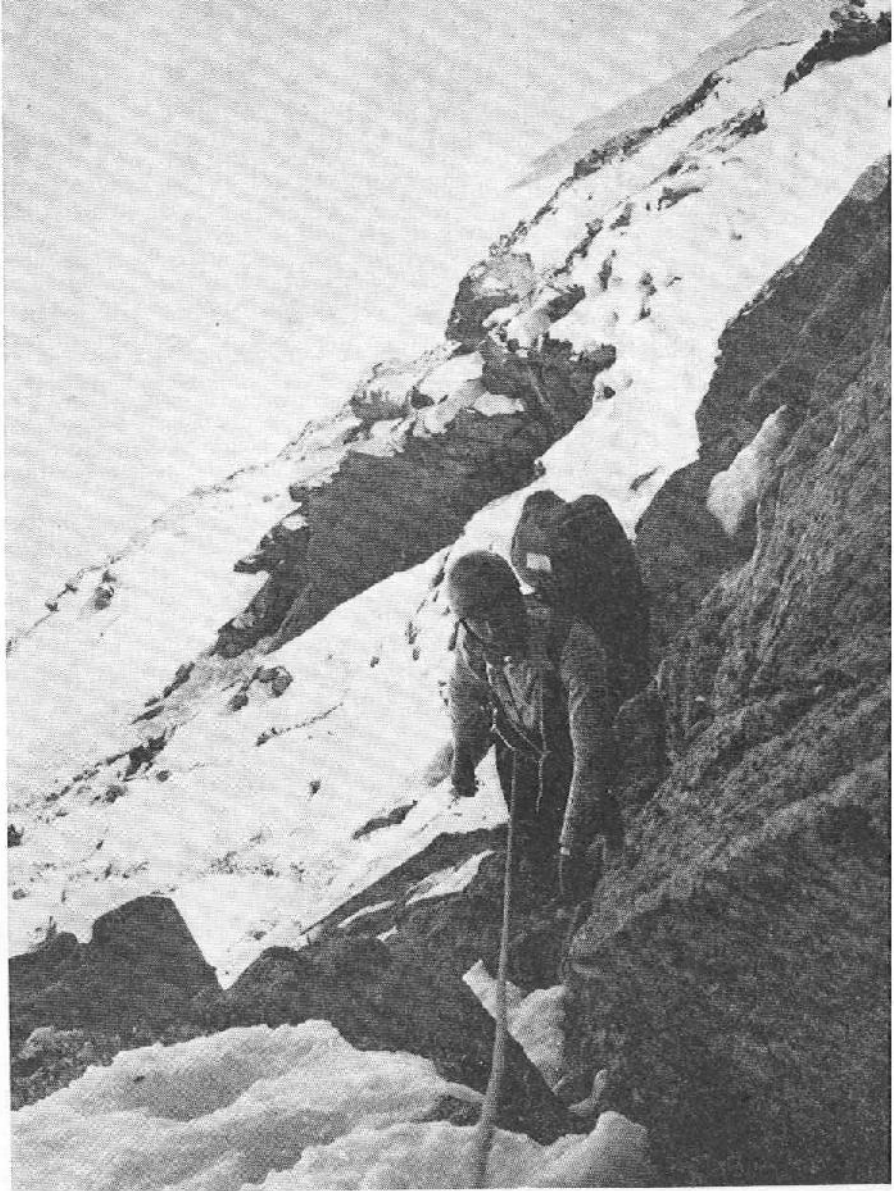
Kavkaške ceste so polne presenečenj

Foto Franci Arh

Naš avtobus pripravljen za pot iz tabora Uzun-Kol

Foto Andrejčič

pritrjuje cepin, pa se mu pri tem strga trak. Na ves glas preklinja svoj »najboljši cepin«, po njegovem mnenju je sploh najboljši cepin med najboljšimi. Priskočim mu na pomoč s pomožno vrvico in stvar je kmalu urejena. Še spalne vreče, šotor in »armafleks«, nahrbtnika sta pripravljena. Dobro bi bilo, ko bi vzela s seboj tudi kaj za pod zob. Saj ne moreva dva dni živeti le od zraka. Narediva spisek suhe hrane »produktov«, ki jo bova vzela s seboj, nato odideva v pisarno, kjer morajo ta spisek obračunati, ampak tu se vsa stvar zatakne. Starejša, debelušna ženska nama prijazno obrazloži, da nama prej ne bo obračunala produktov, dokler ne prineseva izpolnjenega formularja — dovoljenja za vzpon s podpisom vodje tabora tovariša Zaharova. Potem mine ura, preden najdeva njega. Ko mu poveva, da greva plezat »novi maršrut«, pravi, da bi bilo dobro, če pokaževa še Borisu — načelniku reševalne službe v taboru, smer najinega vzpona. Seveda mine spet nekaj časa, preden najdemo še njega. Ko je končno še ta formalnost opravljena, dobiva v skladišču suho hrano. Pozno popoldne težko otovorjena in malce živčna zapustiva tabor.

Šele sedaj najlno pozornost pritegnejo mračni oblaki, ki se zbirajo na nebu. Že sva na začetku močvirne ravnice doline Merdi. Vrhovi izginjajo v megli. Ni treba dolgo čakati, da tam zgoraj »odpro pipe«. Nekaj časa trmasto hodiva naprej, ker pa gre dež po

hudem vetru, sva kmalu pošteno mokra. Ali to pomeni, da je konec z našimi vzponi v Kavkazu? To vendar ne more biti res. Kljub vsemu se odločiva za vrnitev v tabor, kamor se vrneva do kraja potrta in slabe volje. Pri vratih srečava Dorčija. Še preden naju uspe kaj vprašati, ga prehiti Želo: »Ne vprašaj, zakaj sva se vrnila!«

Z glasnimi kletvicami izgineva v sobi. Zavalem se na posteljo in nemo zrem v strop, medtem ko Želo vzame v roke kitaro, si jezno zabrenka in zapoje svojo priljubljeno »Endži«. Medtem se dan prevesi v noč. Kakšno presenečenje, na nebu svetijo zvezde. Morda se mi samo dozdeva. Odidem na balkon. Nad menoj se razprostira zvezdnato nebo brez oblčka in izza vrha Dalarja pravkar vzhaja ščip. Sam pri sebi že kujem nov načrt.

Opolnoči že drugič odhajava iz tabora. Tokrat nosiva s seboj le najbolj nujno opremo, zato sta nahrbtnika mnogo lažja kot prej. Hitro prideva do planine na Merdiju. Začujeva pasji lajež. V roke vzameva vsak svoj cepin in prižgeva čelni svetilki. Nekaj deset metrov pred nama se v soju luči zasvetijo oči velikih ovčarjev, lajež postaja vse bolj srdit. Par teh »živih lučk« se nama vedno bolj bliža. Šele čez čas opaziva tudi skupino nočnih popotnikov, ki vodijo psa. Oddahneva si. Tudi mimo razjarjenih ovčarjev pri pastirski kolibi odneseva celo kožo.

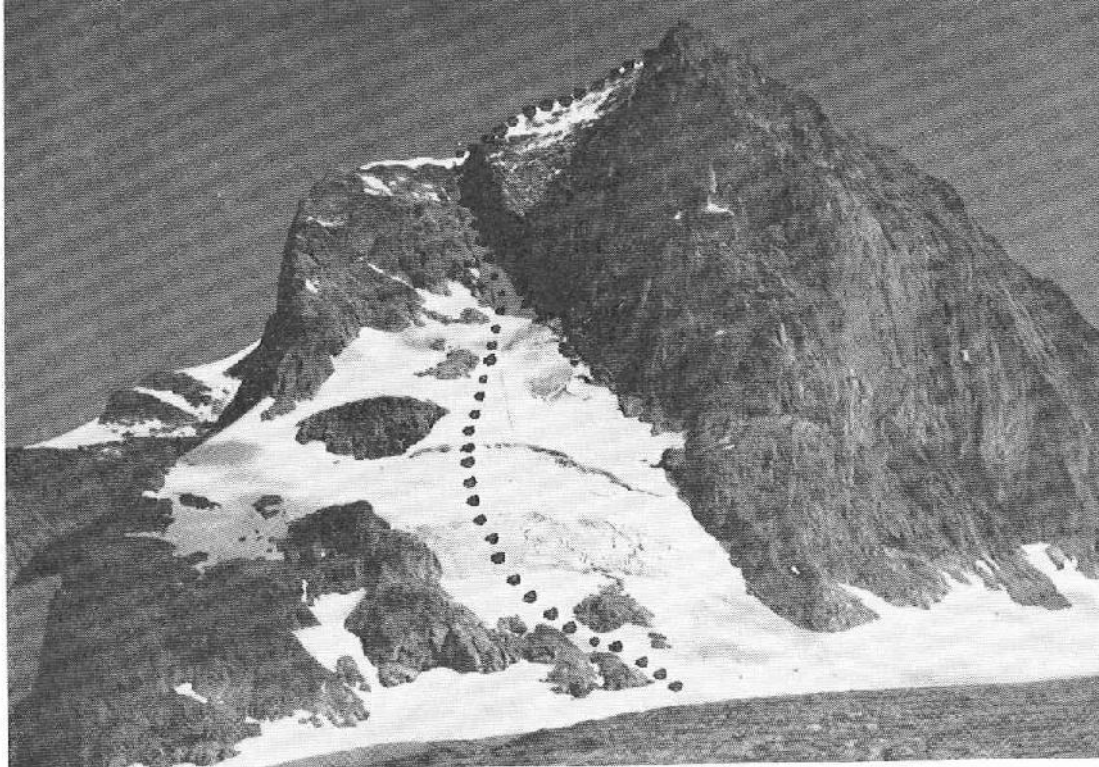
Ob treh zjutraj stopiva na ledenik Merdi, ki je pokrit s trdno zmrznjenim novim snegom. Lunin sij se tako močno odbija od bele površine, da ne potrebujeva več baterij. Nočni mir je popoln. Moti ga le hrstenje najinih derez.

Ko stopiva na sedlo AK-Tjobe, se nebo na vzhodu pordeči. Čaka naju samo še spust po ledeniku v vznožje stene. Ob šestih zjutraj po ozkem ledenem »mostu« prestopiva krajno poč in začneva z vzponom. V začetku je led pokrit z novim snegom. Tudi strmina ni tako huda, zato napredujeva kar brez varovanja. Približno na polovici stene narediva dolgo prečnico v levo, da se izogneva skalam, nakar spet zaviljeva naravnost navzgor. Izpod snega se prikaže gladek led. Pričneva se varovati, kajti prav nič prijetno se ne bi bilo odpeljati v eno od številnih ledeniških razpok v vznožju stene. Led

Osamelec sredi Kavkaških snegov

Foto Andrejčič

Smer skozi ozebnik v zahodni steni Kirplča

Foto Andrejčič

je odličen in klini lepo prijemajo. To je tudi vzrok, da je najino razpoloženje na višku. Duška si dajeva z vriski in glasnim prepevanjem. Ob devetih že stojiva na vrhu obsijanem s soncem. Zazreva se v mogočni vrh, ki ga imava pred seboj. Elbrus je to, najvišji vrh Kavkaza. V trenutku so pozabljene vse neprijetnosti in razočaranja preteklih dni. Spet je vse tako čudovito in preprosto. Sanje so še enkrat postale resničnost.

GREBEN ZAMOKA

LOJZE BUDKOVIČ

Sunki strupenega vzhodnika, ki se je zaganjal z mogočnih gora v dolino Kičkinkol, je spretno in zagrizeno zavijal okoli mogočnih bolvanov na grebenu stranske morene ledenika Kičkinkol. Med tem nasutim in navaljenim materialom je bila rahla terasa, katere borno gostoljubje je to noč uživala šesterica jugoslovanskih alpinistov.

V eni izmed bivačev se je nekaj premaknilo. Veter in mraz, ki sta nam naklonila vsaj rahel spanec ne poznata usmiljenja. Rahlo vznojevoljen in na pol prebujen sem se zazrl v jasno kavkaško noč. Nad temnimi obrisi gora je kraljevala mogočna rimska cesta. Množica zvezd je dala slutiti mogočnost vesolja, v katerem iščemo poti do ciljev, ki nam jih narekuje življenje ali pustolovska žilica. Danes nas je pričakoval greben Zamoka, v katerem homo doživljali kavkaški krst.

Veliko sem bral o mogočnem kavkaškem masivu in tudi prvi vtisi v teh gorah so bili veličastni. Ostrmeli smo nad mogočnimi pobočji in stenami Filtra, Zamoka, Dalarja in Trapeza. V prekrasnem popoldnevu so vabile v svoje vertikale. Vse te mogočne strmali so prehajale v razbiti ledenik in ta se je grozeče kot zmaj spuščal v dolino Kičkinkol. Ob pogledu na to razkošje narave smo pozabili na vse težave, ki so odpravo spremljale na poti do tabora Uzunkol.

Še bi sanjaril, a kaj ko je zdajci nastopila služba kruta realnost. Treba je bilo pokonci, čeprav je bila ura komaj tri. Terasa je hipoma oživila.

Zabrneli so kuhalniki in čez nekaj minut nas je prevzemal blaženi občutek, ko smo srebali prve požirke tople kave. Kar oživeli smo.

Pričelo se je daniti. Nadedi smo si nahrbtnike in stopili na ledenik. Ledenik je bil miren in na videz pohleven. Prek široke snežne poljane nas je pripeljal do strmline pod sedlom Kičkinkol. Sneg je bil pomrznjen. Strmina je zahtevala dereze. Naklonina je naraščala in že smo stali pred ledenim skokom. Treba je bilo malo poplezati. Prišli smo na sedlo Kičkinkol. Ko smo sestopali s sedla proti ledeniku Zamok, se je ožarjen v jutranjem soncu pričel izza stranskega grebena Filtra prikazovati vzhodni greben Zamoka. Pogled nam je potrdil up, da smo si kljub nejevolji gostiteljev izbrali lepo turo. V spomin smo si priklicali slike smeri in vajene oči so iskale prehode po grebenu. Skoraj tri kilometre grebena z 800 m višinske razlike s sestopom po severnem razu ni od muh. Greben je res elegantno grajen. Krajše granitne stene so trgale neprestrma snežišča in ledišča. Le ogromne snežne opasti so v tem prelepem dnevu pričale o neusmiljeni naravi, kadar pride slabo vreme.

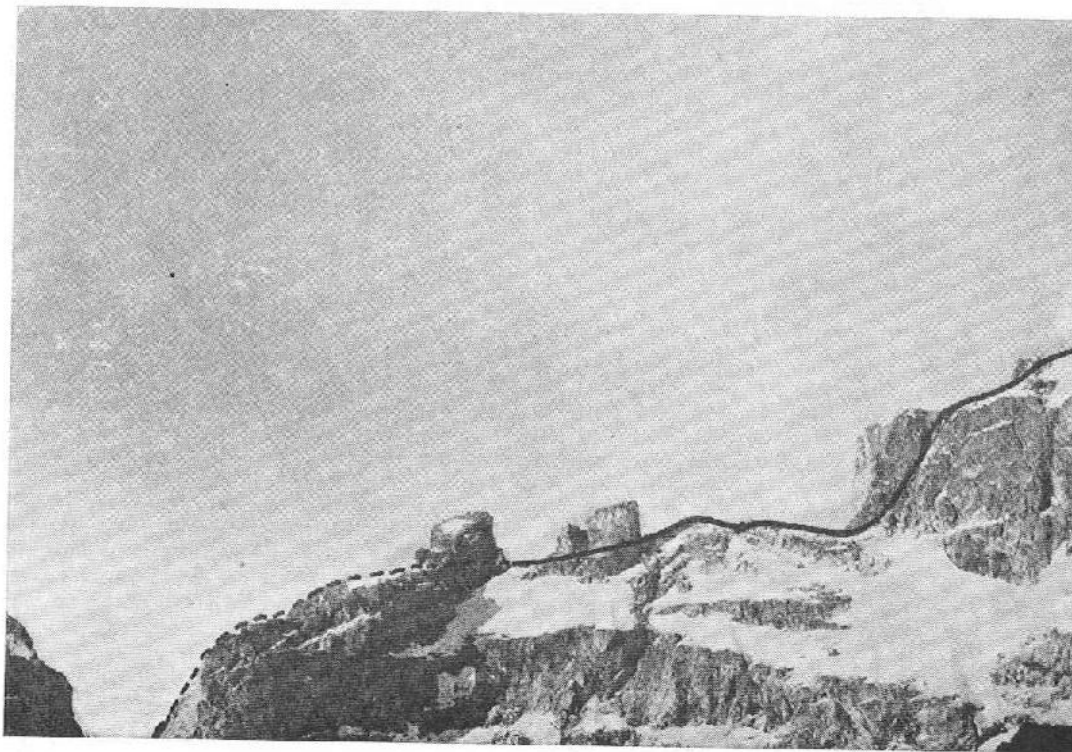
Previdno in pohlevno smo vstopili v strm ozebnik. Plezali smo nenavezani. Led je bil žilav. Zdajci se je ozebnik zaprl s krušljivo steno. Zbrali smo se na manjši polici in se navezali. Dober raztežaj kopne stene nas je postavil v široko škrbino. Pred nami je stal azijski del Kavkaza. Mogočna veriga gora nas je presunila. Veriga ledenih ojstvic in trebušastih snežakov nas je spominjala na Centralne Alpe. Skoraj pred nosom je kipel v nebo mogočni Elbrus. Kako vzvišena gora! V trenutku je vzbudil simpatije in skrivaj smo upali, da nam bo dano stopiti nanj.

Plezanje zaenkrat ni bilo pretežko in hitro smo nabirali višino. Z višino se je širilo obzorje. Pred nas je stopalo vedno več vrhov. Le Užbo in Nakra Tau nam je uspelo razločiti. Ta prelepi poletni dan nam je resnično omogočil, da smo se prepričali o mogočnosti tega prelepega dela sveta.

Greben je terjal zbrano plezanje. Stali smo pod več kot 150-metrsko steno Črnega žandarja, ki je odpiral pot na vršni del grebena. Dorč je premagoval kamin, kjer smo

Greben Zamoka

Foto Andrejčič

slutili prehod čez steno. Skala je bila dobra in na naše veselje v steni ni bilo veliko snega, ki bi nam utegnil ovirati napredovanje. Le še rahlo zaledenela granitna plošča pod ogromno opastjo nas je ločila do nekaj raztežajev lepega, strmega grebena. Na nekaterih mestih se je zožil in ovenčal s sumljivimi opastmi. Včasih se je opasal s krajšimi granitnim odstavki. Drugje nas je čakal širni snežni bok. Kar uživali smo v premagovanju teh zaprek in ledenik Zamok je ostajal vedno globlje pod nami.

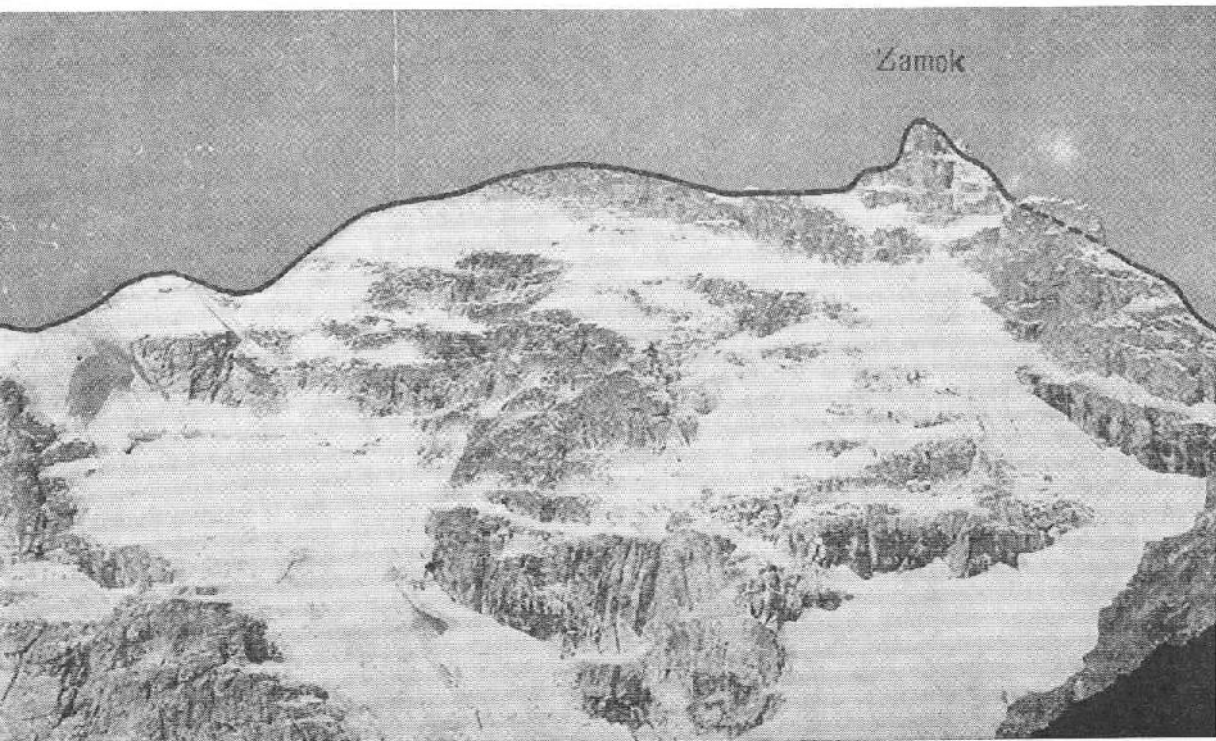
Stopili smo na široko ramo pod vrhom Zamoka. Zahotelo se nam je počitka in tople juhe. Hitro je minila tista ura počitka. Ogledovali smo si vršno kupolo Zamoka in se po sistemu strmih kaminov povzpeli na vrh. Vrh nam je odprl nove poglede. Prevzeli so nas. Še bi se prepustili uživanju, toda čakal nas je nič kaj prijeten sestop po severnem razu Zamoka.

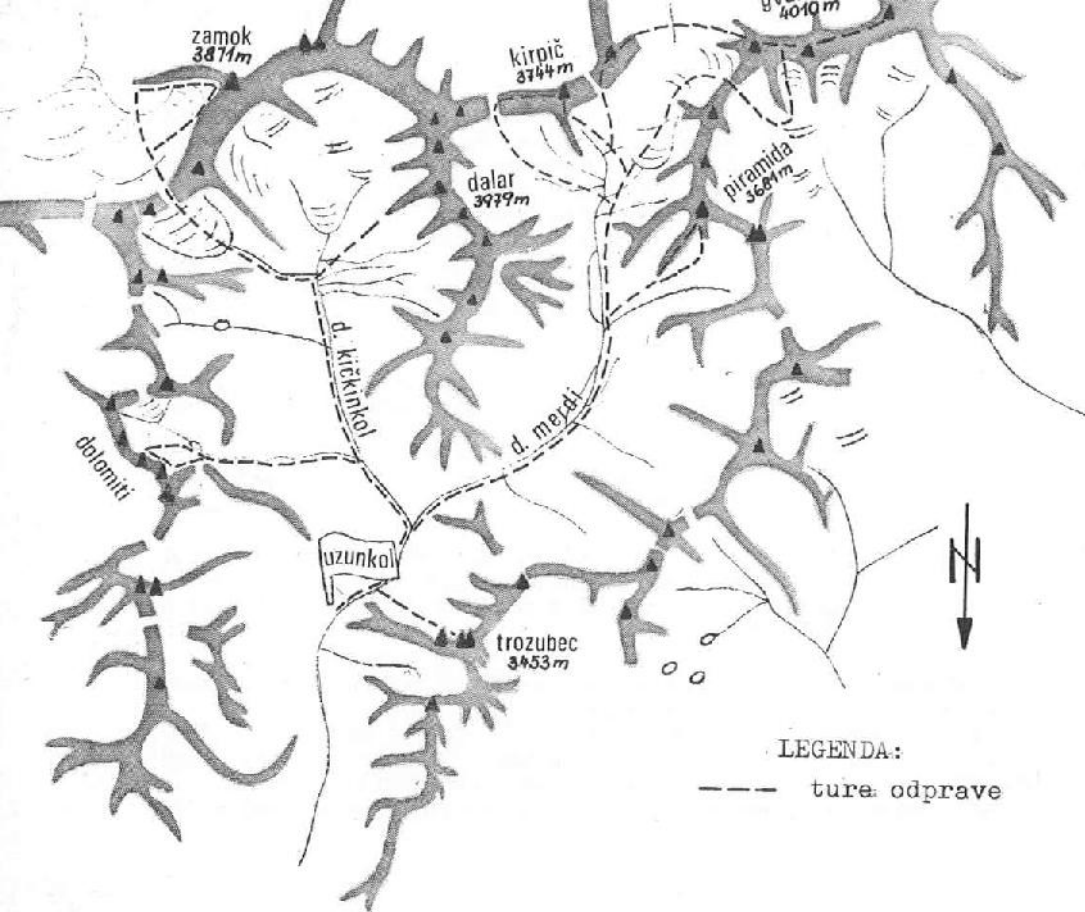
Sonce je že zlatilo njegov vrh, ko sem se spustil po gladki granitni steni na strmo ledišče. Prijatelji so bili kmalu pri novem mestu za spust in ponovno smo vrgli vrv. Pričelo se je nočiti. Kavkaško področje ima izredno nagel prehod med dnevom in nočjo. Mrak ima le borno vlogo. Prižgali smo čelne svetilke in previdno sestopali proti sedlu Burjevestnik. Snopi čelnih svetilk so švigali sem ter tja po grebenu, ko smo iskali najprimernejši sestop. Le kaj so si mislili Rusi, ki so iz doline opazovali čudno početje Jugoslovanov!

Sestopali smo počasi. Veter in mraz sta si nas krepko sposedila. Kako močno sem si v tistih dolgih urah zaželel topline. Končno! Strmina je popustila. To naj bi bilo sedlo Burjevestnik. V tem večnem snegu in ledu ni bilo misliti na bivač. Po strmih vesinah smo sestopili na ledenik Zamok.

Začeli smo se boriti s posledicami naporov. Utrujenost nas je dajala, hotela nas je dotolči. Končno smo v temni noči le odkrili obrise sedla Kičkinkol in ga v stilu »korak za korak« osvojili. Čutili smo, da smo ožeti do kraja, toda misel na bližino bivaka nam je vlila nove energije. Iskali smo mesto, kjer je bil bivač, pa ga v tem razbitem svetu nismo našli. Na hitrico smo skuhalo malo okrepčila in že zaviti v puh zakinkali za dobri dve uri. Ko so se veke ponovno odprle, nas je pozdravilo novo jutro.

Hiteli smo v dolino. Le na planjavi pod ledenikom Kičkinkol nam je zastal pogled

LEGENDA:

--- tura odprave

na mogočni Dalar. Njegov steber je vsrkaval rdečico vzhajajočega sonca. Popadle so nas skomine.

Tabor Uzunkol nas je pozdravil miren in spokojen. Brez besed smo odložili opremo. Utrujenost je storila svoje.

Opombe: Vzhodni greben Zamoka smo 10. 8. 1978 plezali Dorči Kofler, Dušan Polajnar, Janko Arh, Franci Arh, Milan Szanto in Lojze Budkovič. Dolžina grebena je okoli 3 km z višinsko razliko 800 m. Ocena smeri 4 b. Plezali smo 9 ur.

V sestopu smo preplezali severni raz Zamoka. Višina smeri je 400 m. Ocena smeri 4 a.

MED DVEMA JUBILEJEMA PLANINCA DR. JOŽETA GORIČARJA

DR. RUPKO GODEC

Najin pogovor je krajšal enega izmed dolgih zimskih večerov. Ko sem še zadnjič pomolil nos v temo, sem zapahnil vrata in izjavil, da ga bo do jutra zapadlo pol metra, če ne bo preje nehal.

»Ali se spomniš, koliko snega je bilo takrat Na Jezercih, na Bibi, na Komni, na Vršiču...?« Zdaj ne vem več, kaj sem omenil, ampak povsod ga je bilo strašno veliko ali pa se nam zdaj tako zdi zaradi kakšne posebne dogodivščine.

Na primer na Govejku. Gazili smo od ranega jutra in potem so se okrog vroče peči sušile vsakovrstne reči. Ko je po sobi zasmrdelo po zažganem, je Jože odprl okno, zabrisal na sneg smodečo se majico in njen odhod v naravo pospremil z besedami:

»Kateri osel je obesil svojo majico ...« in kar se pač reče ob takem dogodku. Seveda je bil tudi konec zgodbe zabaven in bi ga moral iz prijaznosti napisati Jože sam. On je bil namreč lastnik majice in je osrednja oseba tegale zapisa.

Rodil se je nekega mrzlega dne (konec januarja) leta 1907 v predgorju Savinjskih Alp. Najprej je začel spoznavati hrlbe okrog rodnega Mozirja, za gore pa se je navdušil, ko je hodil na celjsko gimnazijo. Najbolj ekstremna so bila študentska leta. Ko je leta 1930 diplomiral in leto kasneje promoviral za doktorja prava, je ostal goram zvest. Od leta 1936 dalje je bil predsednik podružnice SPD v Šoštanju in v tem času so gradili Kočo na Smrekovcu.

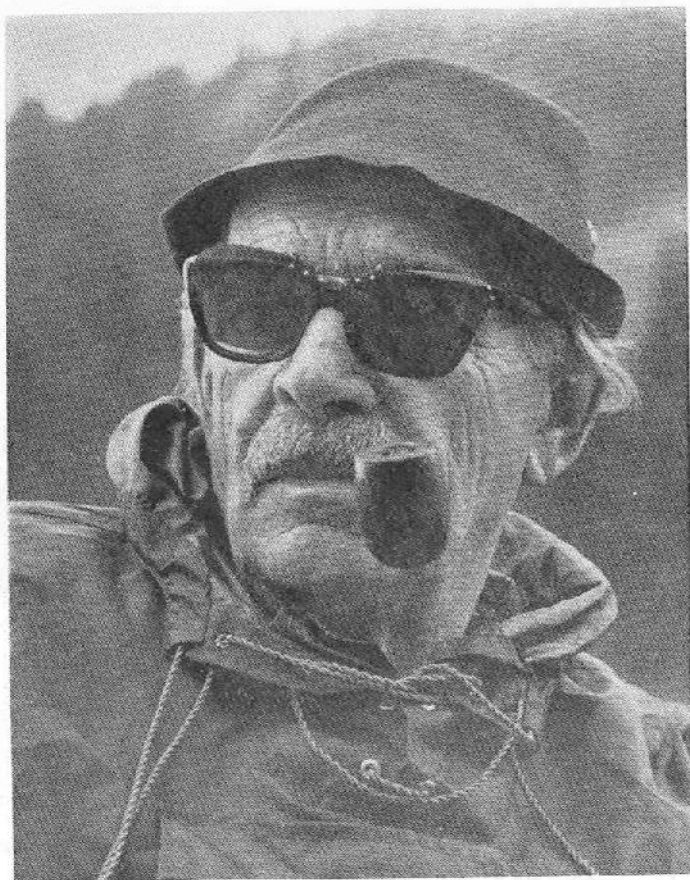
V štiridesetih letih je bila njegova življenjska pot zelo dinamična: prisilno delo v Nemčiji, partizani, sekretarstvo divizijskega sodišča, po vojni službovanje v ministrstvu za pravosodje.

Leta 1951 pa se je njegovo življenje umirilo, kajti delo univerzitetnega profesorja je pač takšne narave. Štejemo ga za utemeljitelja naše povojne sociologije. Čeprav je zdaj že v pokoju, je še vedno aktiven na Pravni fakulteti, zlasti pa kot načelnik oddelka za družbene vede I. razreda Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Dopisni član akademije je postal že leta 1969, redni član pa leta 1976. Letos je dobil Kidričevo nagrado.

Čeprav ima človek eno samo življenje, se nam včasih zdi, kot da bi jih imel več. Tisti zimski večer, ko je zunaj snežilo na vse pretege, sem spoznal del planinskega življenja Jožeta Goričarja. Ta del je zanimiv tudi za zgodovino slovenskega planinstva. Prvo globoko doživetje ob koncu I. svetovne vojne na Mozirski planini je dalo odločilni pečat temu življenju. Še danes se malokdo tako spozna na tamkajšnje kraje kot on. Spoznavati pa jih je začel že takrat, ko ga je Fran Kocbek — bil je družinski prijatelj Goričarjevih v Mozirju — navdušil za gorsko floro in mu podaril prvi herbarij. Kot predsednik savinjske podružnice SPD mu je izdal tudi prvo legitimacijo SPD.

Med plezalskimi podvigi sta mu ostala v spominu zlasti dva: Diehlova smer na Mrzlo

Dr. Jože Goričar
— v gorah

Viharnik z Rjavčko pečjo pod Ojstrico

Foto dr. Jože Goričar

goro in vzhodna stena Ojstrice. Prvi je v resnici prvenstveni vzpon in sta ga opravila z Brankom Diehlom. Danes smer ocenjujejo s tretjo stopnjo, takrat pa je bilo seveda drugače. Drugič sta se odpravila iz Robanovega kota v Ojstrico in med plezanjem je nastopil sončni mrk. Branku se je odkrhnil oprimek in komaj ga je Jože obdržal na vrvi. Pozimi so veliko smučali. Lepa smučka tura je bila iz Mozirskih planin na Smrekovec, pa čez Krnes, Komen, Travnik na Vodole in čez Loko na Raduhi v Luče. Pred vojno je bil znan tudi Orožnov smuk čez Pohorje, ki se je končal v Vuzenici, Celjani pa so šli od Kop še naprej do Slovenj Gradca.

Zadnja leta pred vojno so se ukvarjali tudi z gradnjo koč. Pri Kopi na Smrekovcu so že takrat postavili električni agregat, ki ga je poganjal veter. Med vojno so Nemci kočo požgali, ker je bila partizanska javka.

Med planinskimi doživetji je še posebej zanimiva pot po Julijcih leta 1924. Ko sta prišla z Alešem Beblerjem v Vrata, jima je oskrbnik povedal, da je šel Klement Jug plezat v severno steno Triglava in se ni javil, čeprav sta bila tako dogovorjena. Tako sta se odpravila pod steno in ga klicala, toda do noči se jima ni odzval. Prihodnji dan sta spraševala po Jugu tudi na Kredarici in potem v Vodnikovih kočih. Šele v Koči pri Triglavskih jezerih sta zvedela, zakaj je bilo njuno klicanje zaman: veliki ideolog modernega alpinizma je tisti dan omahnil v globino.

Planinsko življenje res ni brez nevarnosti. Jože ima nekaj neprijetnih spominov, še več pa veselih. Ne vem zakaj, ampak največ spominov ima kakšno zvezo s snegom.

No, leta 1952 ga je bilo res veliko. Še v Ljubljani ga je bilo za človeka visoko. Ob prvi pošiljki smo se prebljali iz Kamnika proti Krvavcu in po šestih urah pririnjili Na Jezerca. Tam sta bila v eni izmed bajt zabarikadirana Jože Goričar in Rudi Kyovsky. Po dolgem klicanju se je oglasil Jože, vendar ga nismo videli. Sledil je razgovor oziroma boljše rečeno vpitje:

»Ali ste vseeno prišli?«

»Smo, kako pa se pride do vas?«

»Kar za plotom pojdite!«

»Kje pa je plot?«

Šele takrat je Jože ugotovil, da je zunaj vse zameteno:

»Ja hudiča, zjutraj je še bil.«

ODKOD IME »KOČNA« V KAMNIŠKIH ALPAH?

TONE CEVC

Zapis o gorskem imenu »Kočna« je nastal ob pripravah na celostno narodopisno raziskavo planšarskega življenja na Slovenskem, s katero se želi Inštitut za slovensko narodopisje pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti (ISN SAZU) dokopati do korenin te prastare gospodarske veje in hkrati tudi orisati svojstveno pastirsko kulturo na naših tleh.

Čeprav so gorska imena predmet znanstvene raziskave posebne jezikoslovne veje, so imena prav tako vabljiva tudi za druge znanstvene stroke, ne nazadnje tudi za narodopisje, ki z njihovo razlago poskuša rešiti vprašanja o naselitvi, kakor tudi o tem, kakšne miselne in duhovne predstave so vodile ljudi pri izbiranju imen. Čim starejše je ime, tem težje je odkriti njegov izvir in pomen. Nasploh smo trdili, da gorska imena niso nastala brez premisleka. Julius Kugy je po lastnih izkušnjah zapisal v knjigi »Iz življenja gornika«: Ljudska duša skuje goram imena šele potem, ko je v stoletnem opazovanju natanko in pravilno spoznala njihove osebnosti in značaje. Raziskovalci gorskih imen večkrat poudarjajo, da imajo gore lahko po več imen, pač glede na to, na kateri strani gore spreminjajo, razvijajo in tudi umirajo. Tako ugotavljamo, da nekaterih gorskih imen iz Kamniških Alp, zapisanih v listinah iz konca 15. stoletja in druge polovice 16. stoletja dandanes ni več mogoče zaslediti v ustnem izročilu, niti jih ni mogoče evidentirati na terenu, ker so po večstoletnem življenju utonila v pozabo (T. Cevc, Vpliv naravnih pogojev tal in družbenih razmer na življenje pastirjev v naravnih zavetiščih na planinah v Kamniških Alpah, v: Slovenski etnograf 30, 1979). Kot za vsako ljudsko ustno stvaritev, tako tudi za gorska imena lahko rečemo, da so največkrat po obliki in vsebini stvarna, jasna, preprosta in da zadevajo v bistvo. Poskusimo to razčleniti na primeru gorskega imena »Kočna« v Kamniških Alpah.

Ob tem imenu navadno stopi planincu pred oči gora, ki leži najbolj zahodno v vencu vršacev, ki jih odvodnavata reki Savinja in Kokra. Mogočni zahodni sosed Grintovca mi živi v spominu kot gora, katerega vrha nisem dosegel nikoli, dasi sem jo občudoval z bližnjih sosednjih vrhov in grebenov. Poleg obeh vrhov, Jezerske Kočne (2520 m) in Kokske Kočne (2475 m) poznajo planinci še tri doline s tem imenom: Makekovo Kočno, Ravensko Kočno in Belsko Kočno. Vse tri doline ležijo na severni strani gorske

rajde Kamniških Alp. Če povprašamo domačine na Jezerskem, kaj pravzaprav imenujejo v teh dolinah Kočna, ti odgovorijo, da so stene nad dolino Kočna. Takšen odgovor soglaša z mislijo, ki jo je že pred časom zapisal A. Böhm, namreč, da imajo kmetje s Koroškega že od davna z imenom Kočna v mislih severna ostenja od Jezerske Kočne pa do Mrzle gore (A. Böhm, Steiner Alpen, Wien 1893, 26). To misel podpira tudi G. Glauert, ki omenja, da so kmetje v srednjem veku imenovali vso gorsko skupino Kamniških Alp preprosto Kočna, ali zapisano v srednjeveški obliki »Khuoczen« (G. Glauert, Deutsche und slowenische Hof — und Geländenamen im Bereich der Wasserscheide zwischen Drau, Sann und Sawe, v: Südostforschungen, Bd. 11, 1946/52, 58). Trditev povzema tudi F. Bezljaj in jo opira na zgodovinske navedbe tega imena (F. Bezljaj, Slovenska vodna imena, Ljubljana 1956, 268).

Ime Kočna torej ni živo samo v ustnem izročilu, pač pa je trdno vsidrano tudi v zgodovinskih virih. Na enega najstarejših zgodovinskih zapisov imena Kočna naletimo v gornjegrajskem urbarju iz leta 1421, kjer je omenjen »Vlreich vnderm Kuoczen«, torej Ulrik pod Kočno (J. Frischauf, Die Erschliessung der Santhaler Alpen, Festschrift, Graz 1895, 12). Le nekaj let pozneje, natančneje leta 1426, je prav tako v gornjegrajskem urbarju omenjen v oficiju iz Solčave kmet »Matko vnderm Khuoczen« (I. Orožen, Das Benediktiner Stift Oberburg, Marburg 1876, 285). Dvesto let pozneje naletimo na to ime v popisu deželnosodnih meja med Štajersko, Koroško in Kranjsko. Te meje so se stikale na vrhu Kočne (2520 m), o čemer govori listina z dne 26. januarja leta 1637. Roka pisarja, ki je v nemščini popisala mejo, je za zgodovino sporočila ime v obliki »Cuetschna« (M. Wutte, Kärntner Gerichtsbeschreibungen. Historischer Atlas der österreichischen Alpenländer. I. Abteilung. Die Landgerichtskarte. 4. Teil. Kärnten, Klagenfurt 1912, 100. — Za opozorilo na ta zapis se najlepše zahvaljujem prof B. Otorepcu, sodelavcu v Inštitutu za občo in narodno zgodovino pri SAZU). Gorski vrh Kočna srečamo zapisano tudi na Florjančičevem zemljevidu Kranjske iz leta 1744 v obliki »Kotshna«, nanj pa naletimo tudi v Hacquetovi »Oryctographia carniolica« (1778), zapisano v obliki »Kotzhna«. Izgovorjava obeh zadnjih zapisov je torej podobna današnji. Omenjeni najstarejši zapisi gorskega imena kočna nam torej povedo, da je ime v rabi več kot pol tisočletja, dasi je morda tedaj zvenelo nekoliko drugače kot danes. Spoznali pa smo tudi, da danes to ime ni več živo v Matkóvem kotu, prav tako tudi ne v bližini Solčave, kjer je bila nekoč planina s tem imenom (Zahn, Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter, Wien 1893, 105).

Ko smo spoznali najstarejše zapise imena Kočna, nas prav gotovo milka zvedeti, kaj pomeni ime »Kočna«?

To vprašanje so si zastavili že mnogi, kot prvi D. Trstenjak že sredi 19. stoletja. Pomenila naj bi Kočna bodisi »špičasto goro«, »kocen ali kot«, nadalje »goro, ki stoji v kotu«. Ime so razlagali tudi iz »kolka«, kakor tudi iz »kotjina«. Preudarni jezikoslovec pa se je odločil za sodbo, da »o etimologiji besede Kočna ni mogoče reči ničesar zanesljivo« (F. Bezljaj, Slovenska vodna imena, 267—269).

Ce se lotavam oreha, ob katerem so si nekateri že polomili zobe, moram priznati, da me je do tega pripeljalo naključje. Prvo spodbudo za razmišljanje o tem sem dobil v imenskem gradivu iz Sivoga kantona Grischun, Graubünden, kjer sem med imenskimi gradivom domačih imen krav naletel na ime r d e č e g a goveda, ki mu retoromanski Švicarji pravijo »k o t s h n a« (T. Cevc, Velika planina, Ljubljana 1972, 63).

Pozneje se je pokazalo, da ne živi beseda »kotschna« samo pri Retoromanih v Švici, pač pa da jo srečamo tudi pri Ladincih v Dolomitih. O Ladincih vemo, da so, podobno kot Retoromani v Švici in naši zahodni sosedje Furlani, nadaljevalci latinske jezikovne dediščine. Prav zaradi te zgodovinske kontinuitete znanstveniki posebno pozorno raziskujejo retoromansko jezikovno skupnost. Tako je nemški jezikoslovec H. Kuen nedavno objavil pretres ladinskega imenskega gradiva o barvah. V članku iz leta 1978 naletimo poleg imen, izpeljanih iz osnove »ruber« (rdeč), tudi na imena, izpeljana iz druge osnove »coccinus« (izposojeno iz grškega »kokkinos«, prav tako za rdečo (škrlatno) barvo. Od drugega stoletja naprej se je po romanskem svetu močno priljubila modna škrlatnordeča barva in z njo se je razširjala nova beseda zanjo — »coccinus« — ki se je najdlje ohranila prav na današnjih retoromanskih ali ladinskih tleh nekdanjega Norika in Recije. Beseda se je v večstoletnem jezikovnem razvoju spremenjala in dobila v današnji izgovorjavi oblike kot: »cotschna«, »cotschen« ali »kutšna« (H. Kuen, Die ladinsche Farbwörter, v: Ladinia, San Martin de Tor 1978, 54—56).

Mar bi smeli sklepati, da pomeni naša Kočna »goro škrlatnordeče barve«?

Na to nam lahko odgovori gora sama. Poglejmo, npr. kakšen je vrh Jezerske Kočne (2520 m), kakor ga predstavlja najnovejši vodnik po Kamniških Alpah. Avtor knjižice P. Flcko omenja med drugim pri opisu Kočne, da je vršna gore močno raztreskana in sestavljena iz več stolpov. Temu je vzrok kameninska sestava, apnenec je močno prepokan, ker ponekod vsebuje železo, o čemer pričča rdeča barva (P. Flcko, Kamniške in Savinjske Alpe, Ljubljana 1977, 133). Tudi J. Frischauf ni prezrl te posebnosti in posebej omenja rdeči vrh Kočne in rdečo zajedo v severovzhodnem pobočju (J. Frischauf, Die Santhaler Alpen, Wien 1877, 195; 198).

Ali kažejo iste lastnosti tudi druge Kočne v Kamniških Alpah? O tem se lahko pričamo, če obiščemo Makekovo, Ravensko in Belsko Kočno. Čim bliže stopamo po teh dolinah proti stenam, ki zapirajo dolino, tem bolj nas priteguje pogled na izrazite rjavkasto rdeče lise v stenah, še posebno v Makekovi Kočni. Nastanek teh lis, razlagajo geologi, je potekal takole: Nastale naj bi v pozni ledeni dobi ali v geološki sedanosti. V toplem podnebju so se apnenici in dolomiti intenzivno topili, ostajal pa je netopni ostanek v obliki rdeče prsti (terra rossa), ki je bil pozneje prenesen v kraške škrape, žlebiče in votline ter se tukaj strdil. Ta rdeča prst je prepojila pobočni grušč ali moreno, ki se je nato še trdno sprijela s kalcitom. Tako dobimo marsikje v teh pobočnih brečah značilno rdečo vezivo. Intenzivna škrlatnordeča barva izvira iz primesi železa. (Ustno pojasnilo prof. dr. S. Buserja, ki se mu za razlago tega naravnega pojava najlepše zahvaljujem). Seveda je ta izrazita barva, ki je v močnem kontrastu z belino skal in zelenjem doline, že od vsega začetka morala pritegovati pozornost obiskovalcev doline in njenih sten. Še več, ta posebnost je morebiti dala ime goram v jeziku prvih obiskovalcev teh gor. Kdo naj bi bili ti gorniki, ki bi lahko dali goram ime?

Naselitvena zgodovina slovenskega ozemlja nam pove, da so naši kraji nepretrgano naseljeni vsaj od prvega tisočletja pred našim štetjem. V antiki so živeli v naših krajih romanizirani staroselci. Poleg poljedelstva, obrti in trgovine sta bila lov in živinoreja med najpomembnejšimi gospodarskimi panogami, s katerimi so se preživljali predvsem v alpskem svetu (J. Šašel, Problem naseljevanja vzhodno-alpskih Slovanov, v: Kronika, letnik 20, 1972, št. 1, 3—6). Vsekakor bi bilo težko dvomiti, da človek v antiki ni zahajal v alpski svet. Seveda ne kot gornik, ki bi ga razveseljeval pogled z višine, pač pa iz gospodarskih potreb: kot lovec, pastir ali nabiralec zelišč in rudnin. Ko so zahajali v zatrepne dolin pod vršace, morebiti celo do samih vrhov, so začudeno strmeli na rdečkaste stene in po tej lastnosti gore dali vršacem ime v svoji govorici. Današnje ime vrha Kočne bi potemtakem pomenilo isto kot Škrlatica. Mislimi smemo, da gora niso krstili poljedelci, ki so se ozirali na vršace le s svojih polj in travnikov. Od tam ni mogoče opaziti omenjene posebnosti, pač pa se je potrebno gori približati, to so pa storili pastirji, lovci in nabiralci.

Če bi se na koncu vprašali, od kdaj imajo naše Kočne imena, bi ne smeli biti v zadregi: še pred prihodom Slovencev na današnje ozemlje, to se pravi pred 6. stoletjem našega štetja. Po raziskavi H. Kuena se je beseda »coccinus«, grška izposojenka, začela uveljavljati v latinski in v drugem stoletju našega štetja. To je torej čas, po katerem bi naše Kočne že mogle dobiti ime. Potemtakem se nam ime Kočna pokaže v novi luči: kot jezikovni spomenik, ki se je skozi viharje stoletij ohranil do današnjih dni.

Na romanske prebivalce na naših tleh pa vendarle ne spominja samo to ime. Spominjanje varujejo na primer tudi nekatero povedke, na katere je že pred leti opozoril dr. I. Grafenauer (Zveza slovenskih pripovedk z retijskimi, v: Slovenski etnograf 10, 1957, 97—113; 11, 1958, 49—69). Tudi najnovejša raziskava otroških živalskih igrčk in imen zanje — »buša« kaže, da se je v našem besednem zakladu ohranilo do današnjih dni še nekaj romaniziranih staroselskih besed in z njimi povezanih predmetov (T. Cevc, Otroške živalske igrčke — »buše«, Traditiones 5—6, 1979, 69—77).

Razlaga imena Kočna v pomenu »gora škrlatnordeče barve« pa seveda ne potegne za sabo avtomatično tudi imena drugih Kočen na Slovenskem (Kočna v Karavankah v Rutah, Kočna pri Ljubnici pri Vitanju, Kočna pri Gorjah, Prim. F. Bezljaj, Slovenska vodna imena, 268). Preverjanje teh imen puščam za sedaj odprto, hkrati pa dajem navedeno razlago imena Kočna v kritični pretres jezikoslovcem in tudi geografom. Ti se namreč ogrevajo, da bi z imenom »kočna« zaznamovali amfiteatralne doline (A. Melik, Slovenija I, Ljubljana 1935, 209—221). Temu bi mogli oporekati predvsem zaradi historičnih zapisov tega imena, npr. v Maktkovem kotu, saj govori zapis iz leta 1426 o kmetu Matku pod Kočno, torej pod goro. Zdi se, da razlaga imena Kočna po barvi sten lahko pojasni, zakaj srečamo toliko Kočen v Kamniških Alpah, saj za to ime niso bile odločilne oblike vršacev, pač pa vsem skupna geološka posebnost. Kot narodopiscu mi razlaga imena kaže, da so prvotni obiskovalci teh gora izbirali imena gora po orografskih lastnostih, morda šele pozneje tudi po oblikah. Tej misli v prid govori morda tudi ime vrha Grintovec, kakor tudi celotne gorske skupine, ki so jo naseljenci z južne (kamniške) strani gorstva v domači izreki izgovarjali kot »Grintovci«, kar bi pomenilo toliko kot Dolomiti, torej »apnenčaste gore« ali »gol«, tudi »kamnit snežen svet«.

BOROVNIŠKO BREZNO

STONE PALČIČ

Težki deževni oblaki so viseli nad Borovniško kotlino, iz njih je rahlo pršil dež. Dolgočasna nedelja, doma nisem imel obstanka, v hribih je snežilo brez prestanka. Kam naj grem?

Zapeljal sem k prijateljem. Na Pokojišče gremo, v brezno, ki se konča pri trinšestdesetih metrih.

Planota Menišija, starodavno ime! Nekaj stoletij je bila last Bistriškega samostana. Orjaške smreke z vejami do tal, ovešene z lišaji, svet poln udorin in brezen, dom za medveda in raj za visoko divjad, za jelena, ki s svojim rogovjem ponosno brani svoj trop pred tekmeči, za krдела divjih prašičev, ki zadovoljno krulijo v blatnih kotanjah, šola za gamsje mladiče, ki so v Peklu napravili prve korake v spremstvu matere.

Ustavili smo se na Jasici ob cesti. Veter je vršal po vrhovih smrek, bučalo je, ječala so drevesa. Ena sama mogočna simfonija.

»Kaj pa je?« je vprašal Jani, ki je pravkar pripeljal za nami. »Nič, samo odkopat gremo brezno, za katero je zvedel Pero.« »Kaj se ti pleče v glavi?« se je zdajci razkuril Fotr. »Dogovorimo se vsi za enega, ti pa bi odkopaval drugega. Če ne gremo skupaj, jaz ne grem.« »Pa nič. Pa jo potegni domov!«, smo se rogali. Vedel pa sem, če bo le kdo šel, bo šel on. Precej sva že skupaj obredla hribov pa jam in gozdov, prepričan sem, da bi vsak prej odnehal. Oba sva napol Rakičana in oba ravno prav trmasta. In optrti smo si nahrbtnike pa odkrevsali skozi mrakobno goščavje k še neznanemu brezno.

Velika skala je zapirala vhod, le majhna luknja je dala slutiti, da je spodaj nekaj za nas. Seveda smo najprej vrgli v globino nekaj kamnov, poslušali in šteli sekunde. Okrog dvajset metrov bo. Sekirico v roke in hitro smo imeli dva pripravna kola iz sušic. Počasi smo skalo spodkopali z ležišča. Z mogočnim treskom se je razletela na dnu. Ko smo videli, kakšen jašek se je odprl pod nogami, smo se takoj odločili, da se bomo vanj spustili, ne pa bi šli do tja, kamor smo bili namenjeni. Od neučakanosti nas je kar razganjalo. Mrzlično smo premetali vrvi in pripravili vse za spust. Ker je vhod v brezno na zgornjem robu velike udorine, smo računali, da bi utegnili biti globoko okoli petdeset metrov ali še več. Kdo bo »poniknil« prvi? Vsak bi rad prvi videl, ali so naša pričakovanja kaj prida ali ne. Ali se ta jašek nadaljuje ali ne? Oddirjal sem v avto po pozabljeno naglavno lučko. Glej ga hudiča, v teh petih minutah, ko me ni bilo tam, so trije fantje oddivljali po vrvi navzdol. In tako smo Pavle, Jože in jaz čepeli okrog luknje, buljili v temo in čakali na novice iz jame. Veter je strupeno užigal mimo ušes in nas močil z drobnimi kapljicami.

»E, ne bomo več čakali!«

Drug za drugim smo se spustili v temo. Pet metrov — polica, dva metra — polička, nato pa jašek z gladkimi stenami, kot bi se spuščal v vodnjak.

Pridružili smo se Vinetu, Janlu, Perotu, ki so že iskali pot naprej. Tu na dnu se je brezno razširilo v malo večjo dvorano in s stropa je skoraj curkoma kapljala voda. Fotoaparat sem zavil v vrečko in jo porinil v nahrbtnik. Oblezli smo vse luknje in končno v najnižjem delu votline našli razpoko. Bo tu nadaljevanje? Vine je začel nabijati s kladivom. Jožeta je kar nosilo od veselja, ko je zagledal jamsko kobilico, híp za tem se je že navduševal nad kristali, mi pa smo se rahlo norčevali iz njega. Takrat pa je Vine v luknji zatulil kot šakal, nekaj časa smo poslušali celo serijo nespoodobnih besed, česar pri njem nismo pričakovali, nato pa samo še zamolklo stokanje.

»Vine, kaj ti je?«

»Uhhh!«

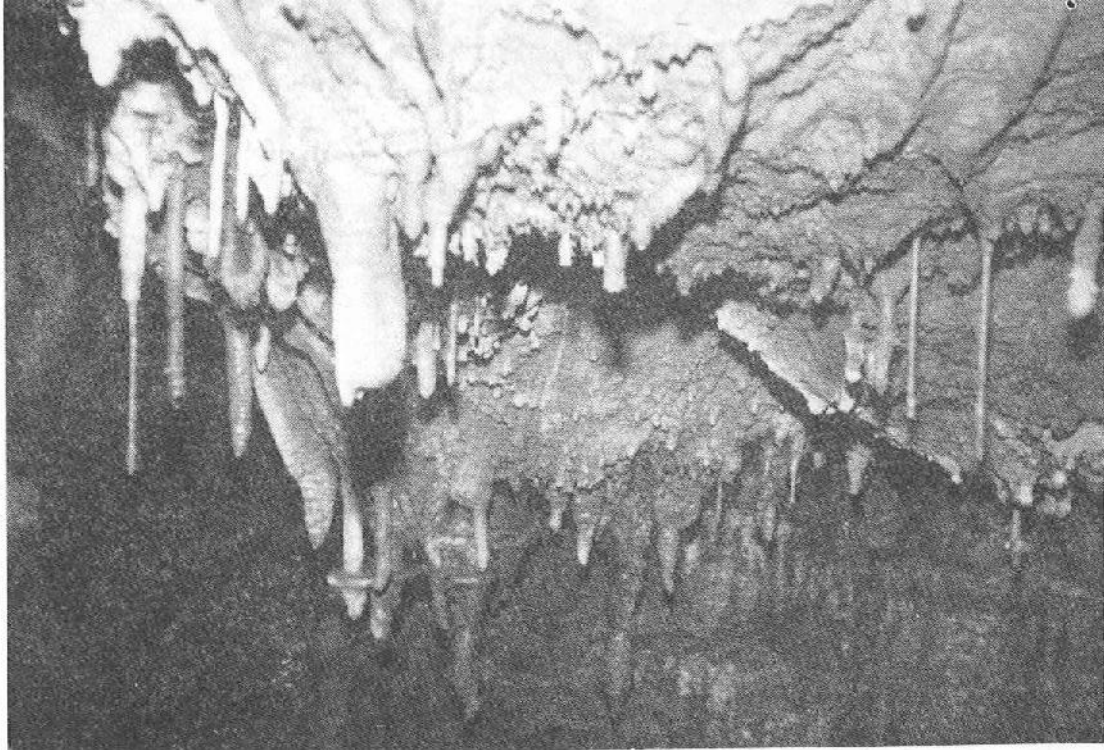
»Vine, kaj je, reci no!«

»Aaaauuu!!«

Zdaj nam je bilo dovolj. »Vine, zini že, kaj je narobe!« Potem smo zagledali zadnjo plat in končno glavo, pravzaprav eno samo mastno ilovico. Ubogi Vinček je treščil kladivo ob tla in izdaval: »E, kar naj gre kdo drug kopat, jaz imam za danes dovolj!« Revez se je z ročajem kladiva treščil v oko in si ga zapacal z ilovico. »Vine, to je pa zato, ker si šel prvi v jamo! Kazen mora biti vzgojna!«

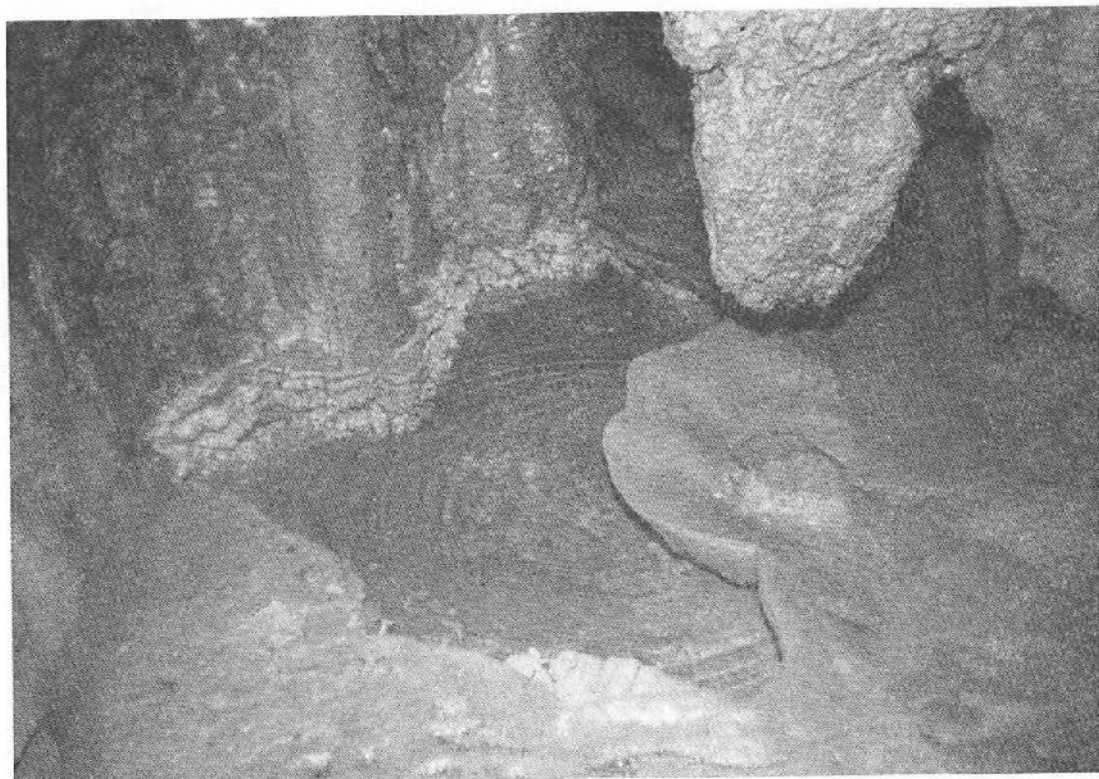
On pa se je zgruznil na kamen kot kup nesreče in ni zinil nobene več.

Potem smo začeli kopati kar naravnost v tla pred poklino in zvalili na dan skalo, težko kakih dvesto kilogramov. Ko so se tla začela nevarno tresti, sem v dobro poč zabil zatič, Jani se je privezal in končno predrl zamašek nad meandrom, ki je držal v naslednje brezno. To je bilo seveda treba posneti na film. Pot navzdol je bila odprta. Prej ne gremo ven, dokler ne pridemo do konca. Ura je bila pet popoldan. Pripravili smo drugo vrv in se spustili drug za drugim petnajst metrov niže v dvorano, iz katere je držal desno navzdol rov v drugo, polno kapniških tvorb, zaves, stebrov in sige

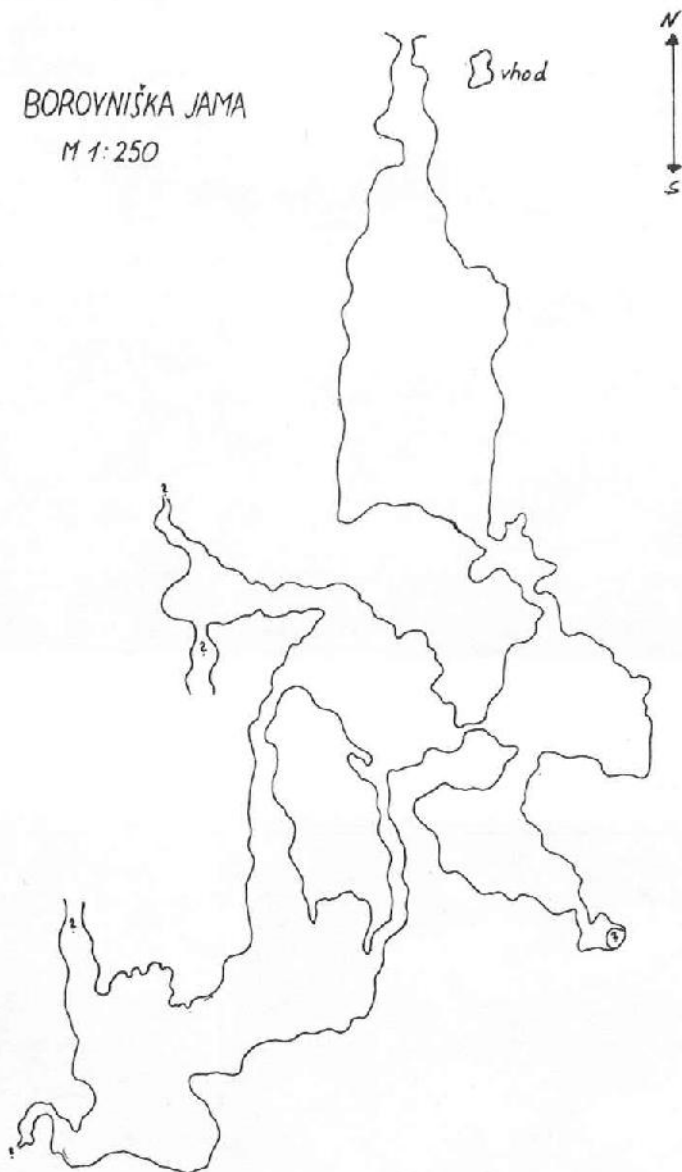
Motiv iz Borovniške jame

Voda-stvarnica v Borovniški jami

BOROJNIŠKA JAMA

M 1:250

v majcenih jezercih. Iz te se je grezil v tla preduh, ki pa se je po petih metrih razširil v še eno dvoranico z breznom v tleh. Žal pa je bil v začetnem delu za nas preozek. Kar ponoreli smo od veselja, se razkropili na vse strani in še bolj vnoco iskali nove prehode. Iz druge votline smo se splazili skozi razpoko v sosednjo, še večjo. Tudi ta je bila polna kapnikov in razlomljenih sigastih plošč. Odkrili smo še tri brezna. Skozi luknjo v stropu je bilo videti še večjo dvorano, pa so nam grozile z ilovico sprljete skale. Očitno smo bili nekje pod vrtačo, vidno zgoraj v gozdu. Nismo mogli odločiti, kaj naj najprej raziščemo. Slikal sem, slikal, kot da je film neskončen. Tedaj je števec posnetkov pokazal, da je filma le konec. Ko pa sem aparat odprl, sem ugotovil: filma nisem imel v njem. Lahko si mislite, kako zdelana tarča smeha in zbadanja sem bil. Zbrali smo se v krog, iztulili svoje veselje in izbrali ime: Borovniško brezno.

Z Janlom sva se odločila, da greva še naprej. Privezala sva tretjo vrv na močan kapnik in jo vrgla v najbolj pripraven jašek. Komaj sem se stlačil skozi ozko grlo v meander, si pripravil »diferlja« in se spustil naravnost skozi okroglo odprtino v stropu največje

dvorane, kar smo jih odkrili do sedaj. Takoj sem zavil na ogleda in odkril malo »morje« lukenj in kapnike, ki so peli kot zvonovi. Kmalu je bil prijatelj pri meni in sva ugotovila, da naravnega prehoda kam globlje očitno ni. Sigaste plasti so pričale, da je tu nekoč moralo biti jezero. Treba bo odkriti, če je voda otekla po kakšnem lepem rovu, ki bi bil uporaben za nas.

Vrnila sva se k vrvi, pripravil sem si prusikove zanke in pričel z vzponom. Nekaj časa sem onegaval gor in dol, nato pa je le steklo in počasi sem nabiral metre. Kmalu je tudi Jani pripravil za meno. V srednji votlini sva pobrala nahrbtnik in vrvi, drugi fantje pa so tačas že bili pod vstopnim breznom. Spet sva porivala vozle po vrvi navzgor. Kar dobro sem zakuhal. V prvi dvorani sta naju čakala Pero in Pavle, Jani pa jo je takoj odkuril na prosto z nalogo, da pripravijo škripec, da nas in opremo potegnejo iz jame. Potoval sem navzgor zadnji. Visel sem kot »salama v dimniku«. Čudna salama s polnim nahrbtnikom. Pa sem si mislil: »E, fantje, saj vas je pet! Me boste že potegnili.«

In so me vlekli. Počasi sem se bližal luknji in opazil, kako je zgoraj svetlo. Verjetno je Jože prižgal svojo karbidovko. Na robu pa sem se počutil, kot bi prišel iz groba. Fantje so najbrž hoteli imeti domače vzdušje pa so prižgali le okrog vhoda štiri sveče.

Metale so pošastne sence po grmovju.

Sprejeli so me z veselimi vzkliki:

»O, fotr, si že zunaj? Težak si pa kot prašič, da veš! Boš malo kačje sline? Pa ona cigareta bi se ti prilegla, ne?«

Noč je ogrnila zemljo. Trda tema je zagospodovala v grajskih gozdovih. Veter je trgala oblake, redke snežinke so se vsipale iz njih. Med vrhovi smrek pa so sramežljivo mežikale mrzle zvezde. Čeznje so jadrali oblaki.

Odhajamo. Globoki gozd bo spet užival svoj mir.

Podatki o breznu

Borovniško brezno leži na planoti Menišiji, napol poti med Borovnico in Pokojiščem. Odkrili in delno raziskali smo ga 25. 3. 1979 in prišli do globine približno 70 m. Najdaljši spust je 25 m, raziskanih je 5 dvoran, možnosti za nadaljevanje so še v treh brezni in dveh odprtinah — v stropu tretje in pete dvorane.

V breznu smo bili: Peter Japelj in Jože Pristavec iz Borovnice, sicer člana Jamarske sekcije PD Železničar Ljubljana, Vline in Pavle Švigelj, Janez Rot in Tone Palčič, vsi člani PD Borovnica.

GORSKI KULTURNI

POMNIKI NA KOROŠKI JEZIKOVNI MEJI

OŽBE LODRANT

Obiskovalcu Koroške vzbujajo pozornost številne kapelice, ki pestrijo zeleno pokrajino. Z okoliških gričev in pobočij ga pozdravljajo samotne cerkvice. To so kulturni spomeniki tukajšnjega ljudstva. Postavljeni so bili včasih na ukaz gosposke, večinoma pa po želji prebivalcev v spomin kakega izrednega dogodka, bodisi v domači družini ali v širši soteski.

Dve svetovni vojni in druge velike spremembe so močno zabrisale, zakaj so ti spomeniki nastali, tako da mladi rod že skoraj ne ve več za ime, kaj šele, zakaj so jih naši predniki postavili.

S tem razmišljanjem bi rad zbudil spoštovanje do naših prednikov, ki se niso ustrašili težav in naporov. Mnogokrat na mestu spomenika ni bilo potrebnega gradiva, včasih niti vode ne pravega dostopa.

Ko sem začel iskati zgodovinske virove o nastanku teh zgradb, sem ugotovil, da jih največkrat zavijajo v megleno davnino najrazličnejše etiološke legende, včasih pa so na razpolago prav natančni popisi okoliščin, ki so sprožile zidavo.

Ob koncu tega zapisa je priložen seznam obravnavanih pomnikov, urejen po nadmorski višini stavbe.

Dobrač

Dobrač imenujemo planinci koroški »Rigi«. Z njega je najlepši in najveličastnejši razgled v Vzhodnih Alpah. Segajo do štajerskih planin do Visokih Tur in čez Karavanke do orjaškega Triglava z bleščečim ledenikom, na zahodu pa do južnotirolske Marmolade. Pred gledalcem je razgrnjen ves slovenski del Koroške. Posebno pozornost vzbujajo slikoviti Rož in Zila, Vrbsko, Osojsko in Baško jezero. Obtronki Dobrača so proti Čajni in Beli položni, zelo strmi pa proti Zili, kar nas spominja na potres leta 1348, ki je zajezil reko Zilo, da je zalila več vasi in mnogo plodne zemlje.

Nas pa tokrat zanimata predvsem dve romarski cerkvi, postavljeni na vrhu Dobrača, v višini 2167 m: slovenska in nemška. Prva je podružnica župnije Čače (Saak) v Ziljski dolini. Postavitvi jo je ukazala graščakinja z gradu Wasserleonburg leta 1690 v zahvalo, ker ji je čudežno ozdravil od rojstva mutasti sinček. Drugo — nemško, pa so dve leti pozneje zgradili rudarji iz nemškega Plajberga. To sta gotovo najvišji kulturni stavbi, postavljeni na naši jezikovni meji. Vsaka nadaljnja razglabljanja o vzrokih zidave so odveč.

Višarje

Kdo ne pozna najbolj obiskovane koroške božje poti? Zgradili so jo Žabničani na višini 1790 m. Pobudo za to so našli v pripovedki o ovčji čredi, zbrani okrog lesenega Marijinega kipca, ležečega v grmovju leta 1360, kot to priča latinski napis v cerkvi: IN HOC LOCO MATER CHRISTI INVENTA STETIT — MCCCLVIII — 1360.

Ta slovenski pokrajinski biser stoji na stičišču treh največjih evropskih narodnih skupin: Romanov, Slovanov in Germanov.

Dandanes le malo romarjev obiskuje Višarje po klasični »romarski« poti iz Žabnic mimo ličnega gostišča na Višarski planini proti vrhu; večino potegne udobna vzpenjača, ki vozi iz Ovčje vasi (Wolfsbach, Valbruna), poleti romarje in turiste, pozimi pa številne smučarje predvsem iz Italije. Najbližja stara romarska pot je držala iz Ovčje vasi strmo navzgor. Nekdaj so se po tej poti vozili navzdol s sanmi, in to poleti. Ohranjene so slike o teh voznjeh in tudi posebej težko okovane sani. Danes je tu zelo znan Višarski smuk.

V Ovčji vasi v koncu romantične doline Zajezera (Seissern, Seissera) je svoj čas letoval slavni Tržačan dr. Julius Kugy, ki je svetu odkril lepote slovenskih Julijcev. V narodnostnem oziru je prav zanimiv ogled pokopališča pri župni cerkvi v Žabnicah in v Trbižu, kjer nam nagrobniki (kot še marsikje po Koroškem) »molče trobentajo« o domačinih Slovencih, ki so prebivali nekoč tod okrog.

V okolici Trbiža je še mnogo prirodnih lepote. Nad glavno železniško postajo se odplira veličasten pogled na Mangart in druge gorske velikane. Mesto je znano letovišče in izhodišče v Julijske Alpe. Pod njim so slovite »Ziliške tesni« (Schlitzaschlucht), to je

SEVERNA STENA MATTERHORN

Neverjetno, pa vendar res! Pred skoraj 50 leti sta Toni in Franz Schmid zmogla to fantastično steno, ki jo zadnje desetletje pleza na desetine navez iz vsega sveta. Kdo od starejših naših alpinistov se ne spominja, kakšna senzacija je bil uspeh bratov Schmid! 28 let po tistem vzponu je vstopil samohodec Dieter Marchart. Bila je spet senzacija, vendar le še za planinske revije. V 5 urah! Marchartov zgled je vlekel in zimskih ponovitev je bilo toliko, da se niso več poudarjeno registrirale. 4. do 6. februarja 1977 je Japonec Tsunco Hasegava sam preplezal to 1200 m visoko pošastno poledenelo in zasneženo steno — v slabem vremenu. Mesec dni pred Hasegavo je bil sam v tej steni Ivan Ghirardini, Francoz italijanskega rodu (7. do 9. jan. 1977). 8. marca 1977 Avstrijec Wolfgang Merhar pospravi drugo zimsko ponovitev stene — v 6 urah in pol, decembra 1977 pa Ghirardini tretjo v 8 urah.

O vseh teh vzponih smo v našem glasilu izčrпно poročali. Hasegava je leta 1978 sam od 3. do 9. marca preplezal Heckmairovo smer v severni steni Eigerja, dalje Walkerja v Grandes Jorasses (od 25. februarja do 4. marca), kar je obenem drug samotni vzpon in drugi zimski vzpon po tej razglašeni smeri. Kaj pomenijo te izjemne storitve: pozimi, sam, ekstremna smer s svetovnim ugledom! Gre zgolj za osebno potrditev? Ali žene obenem misel na nacionalni, državni uspeh? Prvenstvo sveta, dejanje, s katerim se ni izkazal noben drug? Gre zgolj za šport (igro, preskušanje moči), ali je motivacija globlja? Jasna ali zastrta s podzavestnimi premiki in pobudami?

No, Hasegava je v Alp. 1979/5 zapisal o tem takole: »Kako sem prišel na idejo — sam pozimi v najtežje stene? Zame je bilo to logično nadaljevanje tega, kar sem začel

1 km dolga soteska, 56 m pod 63 m dolgim železniškim mostom. Nad skalovito strugo Zilice drži lepo speljana cesta proti Predelu in Rabeljskemu jezeru pa dalje po Reklanski dolini proti znanemu zimskošportnemu centru Neveja.

Okrog leta 1400 je prispelo v Trbiž mnogo nemških priseljencev, ki so prevladali slovenske domačine, tako da se Trbiž že leta 1421 omenja kot nemška trška občina. Kmalu se je razvil v živahno kupčijsko središče.

Leš(ans)ka dolina — Lessachtal

Dr. Potočnik piše leta 1908 v Vojvodini Koroški I/36: »Zila izvira na Karliškem sedlu (1518 m) na Tirolskem; stopi na Koroško pri Logovi (Luggau, 1142 m) ter teče po Lešanski dolini do Mute (Mauthen, 710 m), kjer se prične Zgornja Zila.«

V Mohorovem koledarju za leto 1876 sem našel naslov: Vedenik Matija, provizor pri Sv. Jakobu v Lesjah. Iz tega sklepam, da se to krajevno ime sklanja kakor: Brezje, na Brezjah ali pa Leše, na Lešah pri Prevaljah.

Logova je bila prvotno lažje pristopna od zahoda (s Tirolskega). Podobno so bili naši krajji Jezersko, Solčava in Črna prej dostopni iz Železne Kaple kot z vzhodne strani. Koroški zgodovinar Hohenauer poroča leta 1850 o tem naslednje: »S koroške strani, namreč iz Kotič (Kötschach) ali z Mute (Mauthen) pridemo v Logovo (Lukau — Luggau) čez zloglasnih 72 klancev Leške doline (Lesachtal). Toda obiskovalca bodo čudovita okolica, lepa cerkev, mogočni samostan in dragocena zakladnica gotovo razveselili.« Težavnemu dostopu se ni čuditi, saj znaša višinska razlika 28 km dolge poti iz Mute do Logove kar 808 m.

O nastanku božjepotne cerkve Marije Snežne v Logovi je znana naslednja pripovedka: Leta 1513 je zrasla na zemljišču, kjer stoji zdaj cerkev, pšenica z izredno velikim klasjem. Pobožni vdovi, lastnici tega polja, se je sanjalo, naj tam sezida cerkev. Pričela je zbirati darove in nabrala toliko, da so postavili najprej leseno kapelo. Kmalu nato so položili tudi temeljni kamen za cerkev, ki so jo leta 1536 še povečali in v notranjosti z dragoceno opremo ozaljšali, nakar jo je posvetil oglejski pomožni škof Daniel pl. Rubels. Ker je cerkev obiskovalo vedno več romarjev ne le od blizu, temveč tudi s Tirolske in Benečije, je nastala nujna potreba po večjem številu duhovnikov. Zato je koroški deželni glavar omogočil zidavo samostana in dosegel, da je prvotna podružnica postala samostojna župnija. Kraj so večkrat zadele naravne katastrofe: požari in povodnji, a prostivalci so si z milodarji dobrotnikov vedno spet opomogli. Ker so v samostanu uvedli tudi lekarno, so menihi lahko skrbeli tudi za telesni blagor svojih samotnih faranov.

O podružnici Sv. Antona na Polanah (Pölland auf der Windischen Höhe — 1247 m), ki spadajo v župnijo Štebenj ob Zili (St. Stefan an der Gall), nisem razen slovenskega imena mogel najti nobenih drugih podatkov.

v domačih gorah. Nižje in lažje se kot Alpe, za to sem danes treniral v najtrših razmerah: V 12 dneh sem pozimi zdržema plezal pet stov in se s tem privadil na mraz, se utrdil in pridobil vztrajnost. Potem šele sem treniral hitrost.

29. jan. 1977 sem odletel iz Tokia, 3. febr. pa me je ljubeznivo sprejela v hotelu Kolodvor v Zermattu Pavla Blner. Zaradi slabega vremena sem v mestu počakal do 12. febr. 13. febr. pa so meteorologi napovedali izboljšanje. Pozno zvečer sem bil že v koči Hörnli. Nisem mogel spati, bil sem razburjen. Vendar sem ležal, da bi se spočil. Ob 4. sem vstal, se dobro podprl in ob 6. stopil iz kočice. Ko se je zdanilo, sem si navezal 60 metrsko vrv in vstopil v steno. Zarja je bila fantastično rdeča. Izsekal sem si stojišče in pol ure premišljeval, ali naj upoštevam to znamenje za slabo vreme ali ne. Ko sem tako še premišljeval, me je kar sámo potegnilo naprej, v eni roki sem imel cepin, v drugi ledno sekuro (bavtico) in že sem zmagoval težke raztežaje s preizkušeno metodo samohodcev. Na stojišču sem privezal vrv in oprtnik pa splezal raztežaj, privezan na drugi konec vrvi. Na koncu raztežaja sem zabil in privezal vrv, se spustil navzdol k nahrbtniku, ga oprtal, izbil kline in ob vrvi splezal spat navzgor. Pod ledeno steno sem došel Avstrijca. Ko sem dosegel kuloar, sem duškal. Nadaljnji odsek smeri je bil dobro viden. Nalaho je snežilo, vendar me to ni motilo, počezni kuloar je bil kmalu za menoj. Stal sem pred lednim pasom, (60 m), ki mi je zapiral vzpon v kamin. Kovinsko trdi led je terjal skrajno koncentracijo, varoval sem se pri vsakem koraku, tako da so zobje na derezah komaj zdržali. Avstrijska naveza, ki je plezala nad menoj, je previdno sestopala: Ali je zgrešila smer ali se je ustrašila slabega vremena? Potem sem splezal v kamin in preplezal težak previs. Zmračilo se je, bil sem telesno in z živci na koncu. Sam sebi sem ukazoval: Rokam in nogam, da delajo in napravijo bivak, da izsekajo prostor za bivak v ledu, da zabijejo varovalne kline in pritrđijo viseči

Protestantizem na Koroškem

Po imenu slovenska kraja Višprije (Weisbrlach) in Gače (Gatschach) ob Belem jezeru nad Šmohorjem sta mi zbudila pozornost, ker je bilo okrog leta 1600 tam mnogo protestantov.

V Vojvodini Koroški 1/182 berem: V občini Podkloštrum (Arnoldstein) se je ohranilo na Zilici, v Pečah, Zagoricah, Rutah in Sovčah (Seličah) nekaj slovenskih protestantov iz Trubar-Dalmantinove dobe. Zgodovinar Hohenauer pa trdi, da je protestantizem prodiral na Koroško iz Solnograda, predvsem v samotne gorske doline Zgornje Koroške, kamor se je priselilo nekaj rudarjev, Lutrovih sorojakov, iz kraja Eisleben v Nemčiji. Zanimivo bi bilo ugotoviti, kakšni so bili odnosi med oznanjevalci nove vere iz Salzbürškega in Kranjskega, kako so vplival na asimilacijo slovenskega življa v teh krajih. Gotovo pa je, da je bila doba tridesetletne verske vojne (1618—1648) za slovensko rajo na Koroškem še prav posebno grozovita.

Sledila je doba protireformacije, ki je v presledkih trajala do konca vladanja Marije Terezije leta 1780. Na Koroškem je pod pepelom navidezne pomirljive še tlel uporni duh verske vneme. Podpihovali so ga izdelki na novo se razvijajoče tiskarske obrti z različnimi letaki in brošurami. Ko je naslednik umrle vladarice Jožef II. leta 1781 izdal znameniti tolerančni patent o enakosti vseh veroizpovedi, je vnovič izbruhnil silen plamen verske gorečnosti. Šele kasneje so verske uredbe polagoma pogasile to versko nestrpnost. Daleč severno od Špitala ob Dravi in kraja Sovodnje (Gmünd) je neznanka Kačjak (Katschberg), na katero smo postali pozorni šele v najnovejšem času, ko so mimo speljali moderno alpsko avto cesto. Župnijska cerkev Sv. Peter v Kačjem dolu (St. Peter im Katschtale — 1180 m) in njena podružnica Sv. Jurij spadata v dekanijo Sovodnje. Tu je vse nemško. Enako je na Grobniškem polju (Krappfeld) in v Kotorčah (Guttaring), kamor spada tudi župnijska in božjepotna cerkev z lepim slovenskim imenom Visoka Bistrica, že čisto blizu Djekš.

Svinška planina

Je v bridkem spominu narodnoosvobodilnih bojev, a njena epopeja še ni docela raziskana in ne napisana. Za nas najpomembnejši kraji so na njenih jugovzhodnih pobočjih. Djekše (Diex — 1159 m) imajo dvostolpno župno cerkev Sv. Martina, obdano s pravim trdnjavskim obzidjem iz turških časov. S tem krajem je neločljivo povezan spomin na sedaj že rajnega narodnega buditelja, dolgoletnega župnika Ignazija Murija, doma z Jezerskega. Približno uro hoda sta tukaj drug od drugega oddaljena še kraja Kneža (Grafenbach, 1161 m) in Krčanje (Greutschach, 1049 m) z enako trdnjavsko obzidanima cerkvama. Z Zgornje Kneže dospemo na Volčjo trato (Wolfstratten), kjer se razprostirajo obširni planinski pašniki za govedo in konje. Po drugi svetovni vojni so zgradili z ameriško pomočjo na planino široko avto cesto, po kateri s tovornjaki tudi od prav

mrežnatl šotor. V šotoru sem se dobro počutil. Skuhal sem si čaj. Sneg je pojenjal. Pod menoj so se lesketale zermattske luči. Dve tretjini stene je bilo za menoj. Bil sem zadovoljen sam s seboj.

Nisem mogel zaspati, bil sem preveč zdelan in napet. Termometer je kazal — 40° C. Počasi je tekel čas. Spet je začelo snežiti. Ali naj grem navzgor ali naj prečim? Prečil sem raztežaj, ves do kraja napet, oprt le na majčkene ledne oprimke. Dobiti za seboj oprtnik, to je bil spet napor in koncentracija. Pa divji ples snežink, ona sama sivina, vsakih nekaj minut pa se je name usula snežna prha. Nisem več videl prave smeri, še enkrat sem prečil en raztežaj proti desni. Medtem je ura pokazala, da je že popoldne.

Potem sem plezal navzgor. Enkrat se mi je zataknila vrv, ko sem jo potegoval k sobi. Moral sem sestopiti, da sem jo rešil. Kam zdaj? Navpične stene okoli mene in z ledom nabasan kamin. Potem sem izbrskal oprimke in stope, nekako sem splezal navzgor in pozabil na snežni metež. Nad previsom sem dosegel dobro stojišče. Zavaroval sem se in se spustil po nahrbtnik. Ni bilo lahko, ko sem plezal spet na stojišče, siliti sem se moral k vsakemu gibu. Pa še vrv se je ujela, moral sem zaradi nje sestopiti 30 m. Tedaj se je zmračilo, metež je še bolj prltltnil. Naj odsekam vrv? Bom izplozal s tem, kar imam v rokah? Odločil sem se in jo s kladivom tolkel, dokler ni švignila v prepad. Tisti hip me je stisnilo pri srcu: Sem prav naredil? Pot nazaj sem si s tem zaprl. Začel sem delati drugi bivak. Bil sem brez občutka, apatičen, k vsemu sem se moral siliti. Po treh trdih dnevih in dveh neprespanih nočeh sem mraz komaj še čutil, tudi snežne prhe me niso več motile. V visečem šotoru me je veter zibal sem in tja. Končno sem celo zaspal.

16. februarja se vreme ni izboljšalo. Najraje bi bil ostal v šotoru. To ni bila rešitev.

daleč prevažajo živino na pašo. Pot na vrh Svinške planine drži mimo gostišča »Kavranški razgled«. Tu gozd preneha, pokrajina postane gola. Planina zavzema ogromne širjave, same lahko nagnjene planjave. Po njej se pase živina prav do vrha.

Golovica (Wölfnitz — 1127 m) na vzhodu ima danes samo še lepo slovensko ime. Pred leti je tukaj služboval Švicar Johann Minder, po materi Francoz, po očetu Nemec. Obvladal je tri švicarske jezike: francoski, nemški in italijanski. Znal je tudi angleško in špansko. Nekaj časa je oskrboval tudi Krčanje in tako prišel v stik s Slovenci. O slovenščini je izjavil, da je zelo sladka, mehka, bogata s samoglasniki, zato zveneča. Po njegovi sodbi je slovenščina, bodisi narečje ali knjižna govorica, prav posebno pripravna za petje. Tako mnenje jezikovnega izvedenca o našem materinem jeziku je vredno zapisati.

Nekoliko višje kakor Golovica leži njena podružnica Sv. Lenart — 1218 m. To je zadnja nokoč še slovenska naselbina na Svinški planini. Nemci ji pravijo: Windisch St. Leonhard. Z nje je res lep razgled na št. Andraž in vso Labodsko dolino. Sv. Lenart je bil pri naših prednikih v velikih časteh kot zavetnik jetnikov in preganjanih. Zlasti od 15. stoletja naprej so mu v naših krajih zidali marsikje prav v samotni okolici cerkvice v zahvalo za srečno rešitev izpod turškega jarma. Nekatere so zunaj ovili z železnimi verigami, sestavljenimi iz turških konjskih brzdi; podkve pa so nabljali na cerkvena vrata.

V Vojvodini Koroški I/104 piše dr. Potočnik o podružnici Sv. Lenarta pod Olševo (1330 m) na poti iz Solčave v Železno Kaplo in o podobni cerkvici na Platu nad Mežico pri Prevaljah naslednje: K št. Lenartu so pribežali vojaški begunci, ki so se potem skrivali v Potočki zijalki in drugih okoliških votlinah, zlasti v 18. in 19. stoletju, ko so biriči lovili fante, da bi jih vtaknili v vojaško suknjo »za dolgih sedem let«, kakor poje narodna pesem.

Danes tone vse to v pozabo. Cerkev in kapelice, ki so jih po hribih postavili naši predniki kot zatočišča ob raznih katastrofah, marsikje počasi razpadajo.

Višinske kulne stavbe na koroškem mešanem ozemlju po šematizmu krške škofije iz leta 1905 so naslednje:

2167 m Slovenska cerkev — »Windische Kirche« na Dobraču, podružnica župnije Čače — Saak;

2167 m tudi na Dobraču, kapela M. Vneb. na svetem Kamnu — Deutsche Kirche, spada k žup. Nemški Plajberk;

1792 m Višarje — Luschariberg — Monte Lussari, podružnica žup. Žabnice — Saifnitz — Campo Rosso prvič omenjeno leta 1360;

1696 m Cerkev na Uršlji gori, župnišče Starl trg pri Slovenj Gradcu; (ni spadalo pod Krško škofijo — op. p.);

1550 m Kapela na Macnu — St. Anna auf Mazonberg, župnija Glinje — Glainach — Borovlje;

Pomislil sem: Na treningu doma na Japonskem sem zdržal mrz in mrzle viharje, morda bo tudi tu šlo. Vidljivost je znašala do 50 m, sneg se je kar naprej plazil. Zelo počasi sem se plázil navzgor po zasneženi in še krušljivi steni. Vsak korak sem premislil in si prigovarjal: »Previdno, previdno!« Potem sem na desni zagledal Zmuttski greben. Stena se je položila. Vihar ni pojenjal, snežilo pa je manj, med oblaki se je prikazovalo modro nebo. Rinil sem po snegu navzgor in mislil: Te stene ne bo konec. Zdajci sem začutil nad seboj drugačno svetlobo. Pogledal sem navzgor in zagledal križ na italijanskem vrhu. Nekaj minut — in bil sem na njem. Prva misel: Kako bom sestopil? Komaj sem se vrha dotaknil, že so me noge nesle same naprej.

Na švicarskem vrhu sem pomislil na fotografiranje: nahrbtnik — moj tovariš v navezi — pa križ na vrhu. Počasi je zakipelo v meni veliko veselje. Koliko časa sem ostal na vrhu, ne vem. Veter in mrz sta me porinila spet v resničnost. Začel sem sestopati ob pritrjenih vrveh. Ob 16.30 sem prišel v kočo Solvay. Zunaj je snežilo. Zdelo se mi je, da sem v domačih gorah.

Sestopil sem po vzhodni steni, vendar ne daleč od grebena Hörnli. Nevarnost plazov je bila očitna. Zdelo se mi je, da moram tam dol in sem zavil še bolj v steno. Potem se je zgodilo: Kakor da bi se mi nekdo obesil za noge. Zdaj je po meni. Dobro, da sem dereze pustil na skali. Z vso silo sem se zasukal in zgrabil za skalo. Potem sem moral duškati. Zagledal sem kočo Hörnli, do nje sem moral prečiti 70 do 80 m visoko, strmo snežišče. Bo zdržalo ali se bo sprožil plaz? In res se je: Ko sem bil 10 m od roba snežišča, je počilo, sneg se je usul čezme — pasti z glavo naprej, ne, le tega ne, drsel sem na nogah in, sreča je sreča, pritisk od zgoraj je popustil, noge so dobile trdno stojišče. Plaz je bil 60 m širok, pol metra globok, ni me vzel s seboj, ko je zdrvel 400 do 600 metrov po vzhodni steni in jo pometal. Požrl sem slino in strah in

- 1330 m Sv. Lenart pod Olševo; župnija Železna Kapla — Eisenkappel.
 1247 m Sv. Anton na Polanah — Pölland — St. Anton auf der windischen Höhe; podružnica žup. Štebenj ob Zill — Št. Stefan an der Gail.
 1247 m Sv. Duh nad Solčavo; podr. žup. Solčava.
 1218 m Sv. Lenart na Golovici — Windisch St. Leonhard prvič omenjen leta 1451; podružnica žup. Golovica — Wölfnitz.
 1161 m Kneža — Grafenbach, prvič omenjena leta 1387, spada k žup. Djekše — Diex.
 1159 m Djekše — Diex, prvič omenjeno 1379.
 1142 m Logava — Luggau (Maria Schnee) prvič omenjeno leta 1515; samostan servitov.
 1127 m Golovica — Wölfnitz (zadnja slovenska naselbina pod Svinško planino).
 1066 m Koprivna pri Črni, prvič omenjena leta 1362.
 1066 m Sv. Ana, podružnica Koprivne.
 1060 m Javorje na Črni, prvič omenjeno leta 1362.
 1056 m Sv. Helena na Štalenski gori — St. Hellenaberg (Magdalensberg — najdišča iz Noricum — rim.); podružnica žup. Otmanje — Ottmanach.
 1049 m Krčanje — Greutschach, prvič omenjajo leta 1238; še leta 1918 je bilo tu več kot 500 Slovencev.
 1000 m Št. Urh na Šentjanški gori — St. Ulrich am Johannesberg; ekspozitura žup. Št. Janež na Mostiču — am Brückl.
 997 m Rute — Bleiberg — Geräut prvič omenjeno leta 1667; protestantska molilnica.
 997 m Strojna pri Šentanelu pri Prevaljah.
 995 m Sv. Magdalena na Magd. gori (nad Labudom); podružnica žup. Št. Lorenc — St. L. am Lorenzenberg.
 981 m Št. Janž na Ojstrici nad Dravogradom.
 980 m Maria Hilf am Krainberg; podružnica žup. Št. Lenart — St. L. Siebenbrün.
 972 m St. Oswald am Oswaldiberg; podružnica žup. St. Ruprecht am Moos.
 972 m St. Margaret in Vassach bei Villach — Laze; protestantska molilnica.
 904 m Maria Hilf Wallf; podružnica žup. Kotarče — Guttaring.

Risal Borut Vild, Sobota

previdno prečil. Ob 16. sem bil pri koči Hörnli. Malo sem se ustavil in sestopal dalje na Schwarzsee, večkrat sem zgrešil pot. Nekaj minut po 20. sem dosegel hotel pri Kolodvoru.»

Alpinizem zaradi tehnizacije same na sebi res ne more priti v zagato, čeprav nekateri trdijo, da že ne more več iz nje. Rešilna pot iz hipertehnizirane usmeritve tega športa, ki je več kot šport, je na dlani. Sama se ponuja in že beremo predloge, kako ohraniti njegove športne in etične elemente. Pa tudi zglede: Hasegava je eden od njih. Vsak ne more za njim.

T. O.

WALKERJEV STEBER V GRANDES JORASSES POZIMI

Tsunco Hasegava je sam pozimi 1979 preplezal tudi Walkerja. V začetku marca v letu 1977 je pozimi preplezal Schmidovo smer v Matterhornu, leta 1978, prav tako pozimi, je zmogel severno steno Eigerja. Glede tega je blizu Ivanu Ghirardiniju, ki pa je vse te stene preplezal v eni sami zimi 1977/78, s tem razločkom, da je v Grandes Jorasses plezal Crozov steber. Prvo zimsko ponovitev Walkerja sta si zapisala W. Bonatti in Cosimo Zappelli, prvi samohodec v tej steni pa je bil leta 1968 Alessandro Gogna.

Taki in podobni vzponi ponujajo primerjavo plezalskih generacij v zadnjih petdesetih letih. Zimske ture je delal sicer že Goethe pred 200 leti. V njegovem dnevniku je spoštljivo zapisano, da je bil leta 1777 na Brockenu in to v snegu, ki ga je bilo za en komolec. Težke smeri v Alpah pa so začeli plezati proti koncu tridesetih let (Kasparok in Brunhuber sta 20., 21. marca 1938 preplezala severno steno Velike Cine), vendar se je zimsko plezanje v težkih stenah malce bolj razmahnilo šele po drugi svetovni

NA ZIMSKI TURI

SREČKO PUNGARTNIK

V Črni smo izstopili iz avtobusa.

»Vi ste pa od Matice, a ne?« je vprašal prijazen glas.

»Veste ... saj razumete ... turni smuk smo morali odpovedati, slabo vreme.«
V tem trenutku smo imeli na zalogi več vprašanj, pa smo se samo spogledali. Najprej nismo vedeli, kaj naj storimo. Dve možnosti smo imeli: Smrekovec, Maribor. Smrekovec je bil na naši tehtnici občutno težji; Maribor je šinil kvišku. Šele proti večeru smo ugotovili, zakaj je bil Smrekovec težji. Sneg je neprijazno naletaval. Bil je moker, tudi nekaj dežja je bilo vmes.

»Kaj ste ljudi čisto nori?« se je hudoval Mudži. »V to vreme s praznim trebuhom? Ne in ne! Vi pojdite naprej, jaz imam dovolj dolge noge, da bom z vami vred v koči, pot pa tudi dobro poznam.«

Mudži ni ostal sam. Še nekaj lačnih se mu je pridružil. Želodec je želodec, planinstvo pa planinstvo.

»Dober tek!«
Zagrizli smo v sneg. In v dež. Pa v veter.

Na začetku je šlo vse lepo. Hoja po ravnini je prijetna tudi v brozgi. Ko smo se vzpeli malo višje, je sneg izgubil deževno primes in neslo ga je po vetru. Pot je bila lepa in kar dobro shojena.

Milano so veselje kalili čevlji, v katerih je naredilo »čmok ali škljop« pri prvem koraku, pri drugem in vseh naslednjih pa prav tako. Niso bili krivi čevlji, ampak voda v njih. Tolažil se je s tem, da je do kočice samo še tri ure hoda.

Brko je bil jezen, ker mu je oče kupil tako težke smuči. In še Kneisslove povrh! Naj bi bil vzel Elanove! Ne bi tako tiščale v ramena.

Eda je trdil, da so njegove »elanke« dosti težje. Še težje je imel Boris, da o Tonijevih ne govorimo. Na koncu smo sklenili, da imamo vsi najtežje smučke.

Konec. Gazi je konec. Bavc je korajžno zaplaval v celec in se udril skoraj do pasu. Spremenili smo vrstni red. Nič ni pomagalo, sneg se je tudi Nataši udiral. Takole smo rekli: »Če gremo peš, bomo prišli do kočice v dveh urah in pol. Ta čas velja za letne razmere. Pozimi pa ne gre samo za dolžino poti, saj narediš na vsak korak še korak v globino. Torej je bolje natakiniti smuči in se globino izogniti.«

Malo smo tuhtali in končno sklenili: »Še štiri ure!«
Pot po gozdu. Mračno je in sneg naletava tudi med vejami. Seda na nahrbtnik. Na kapo, na nos. Tu skopni. Nastane drobna kapljica, zdrсне na brado. Druga snežinka skopni na vratu, se scedi po hrbtu navzdol, kapljice napoje majico, ki je mokra od znoja.

vojni. Za pravi začetek zimskega plezanja šteje znani nemški alpinistični publicist Adi Mokrejs Hiebelerjev vzpon v Eigerju od 6. do 12. marca 1961. Hiebeler je dal izdelati »trojni« čevljev, ukrojen tako, da se je z njim dalo plezati. S seboj je vzel koncentrirano hrano (brašno), 2 in pol kg za devet dni. Za pospeševanje krvnega obtoka je vzel s seboj tablete »ronical«. Za morebitni umik je imel s seboj 280 m vrvi in 30 svedrovcev, da bi se bil lahko spustil tudi zunaj smeri. Bil je to še klasični plezalni slog. vendar z »novim razvojem«. Za »lepotno napako« vzpona so razglasili to, da je Hiebelerjeva naveza plazoviti del stene preplezala prej in pri tem spravila v steno potrebni material, končno pa vstopila v steno iz umetnega rova železnice na Jungfrau. Uh, koliko je bilo pisarjenja! V pv smo tudi o tem izčrpano poročali.

Pet let nato so kritiki spet zgrabili mastno kost: Nemško-angleška-amerikanska naveza je v 31 dneh v viharju (veter je divjal s 150 km na uro, temperatura je padla na -26°C) — preplezala direktno smer. Internacionalna naveza je imela v steni izdaten počitek: V steni je našla tabore, depoje, pritrjene verige, radijsko zvezo, časnikarja ekskluzivnimi pogodbami, ki so jih podpisale razne založbe in redakcije. »Mamon je lezal zraven!« »Kupčija mrzla ko led!« »To ni več alpinizem!« Tako in podobno je sal svetovni tisk. Zapletalo se je pri finansiranju, šlo je za »gladiatorsko« zmago, šlo za material, opremo, zimska tura je pač dražja. Prišlo je do »obratne nesreče« — viti John Harlin je postal žrtev »fiksne vrvi«, ko se je nanjo preveč zanesel, otovorjen z bremenom za preskrbo. Pet moč od dvanajstih je doseglo vrh po neznanskih priih: Jörg Lehne, Dougal Haston, Siegi Hupfauer, Günther Strobel in Roland Votter. Pravzaprav je bila ta direktissima uspeh slepe zaverovanosti v uspeh: Vse je možno, »dosti tehnologije in denarja. V steni so imeli pol tone materiala.

Tišina in vroča sapa nad nami. Sneži vedno močnejše. Suh postaja sneg in lažji. V gozdu ni svetlo. Tudi pretemno ni. Brez besed se zedinimo za počitek. Veter menda zavija: »Tri ure, tri uure...«
Gazimo sneg. Gazimo mimo kažipota, ki zatrjuje, da bomo hodili še poldrugo uro. Spet kažipot. Prepričuje nas, da bomo hodili še dve uri.
Leki je potožila: »Če bo šlo tako naprej, grem raje nazaj. Bom prej gor kot vi.«
Pa se je le odločila in šla z nami.
Zima je razsypala svoje čare. Medlo je, veter je sejal sneg, včasih zatulil v krošnjah in vse je bilo belo, tudi mi. Gibali so se tudi nekakšni gozdni duhovi. Kot bi veter vrtinčil droben bel prašek. Vedeli smo: to niso snežni vrtinci, to so gozdni duhovi.
Ob cesti je stala smreka. Pod njo ni bilo snega in stisnili smo se v to majhno izbico brez vetra.

»Vidite, tam je Uršlja gora!«

Vsi smo pogledali v smer, kamor je kazala Nataša.

»Ampak,« je dodala, »vidite jo samo ob lepem vremenu.«

Leki se nekje z višine spet oglasi: »Tu je spet tabla. Piše: še petsto metrov. Upam, da ni kake ničle odnesla burja.«

»Ni, ne. Luč vidim!«

Klical je Boris.

»Jaz tudi vidim luč. Pa ne ene. Tisoči!« je zastokal Bavec ob meni. Prava je bila pa le tista, ki jo je videl Boris. Čez nekaj minut smo že otopali sneg s sebe in z nahrbtnikov. Sprejel nas je prijazni oskrbnik in peč, ki je prijetno žarela.

Grela je tako prijetno, da smo se naših lačnih tovarišev spomnili šele čez dve uri. Malo nas je že začnjaljo skrbeti, pa se je zdajci stresla koč. Stekel sem na hodnik. Na četrti stopnici je sedel Mudži. Z rokami si je podprl glavo in molčal. Ob njem sta ležala smučki, palci in nahrbtnik.

»Kje so pa drugi?«

»Kaj jaz vem! Do te preklete koč smo šli skupaj. Vrat nismo našli, toliko je snega. Pa smo se razdelili in začel tavati okoli bajte. Jaz sem vrata našel pri drugem poskusu, drugi jih še iščejo.«

Tedaj se je koč spet stresla. Vhodna vrata so skoraj padla s tečajev. Vstopil je lačni ostanek naše družbe. Bili so beli kot peki. Eden je bil brez smučí.

»Sem...« kletvica »...jih...« kletvica »...proč vrgel.« In spet kletvica. Ampak fant drugače sploh ne preklinja!

Naslednje jutro smo našli te uboge smučke pod smreko za koč.

Tisto jutro je Boris v šolskem glasilu takole opisal:

»...Nadeli smo si smučí in se spustili po poti, po kateri smo se prejšnji dan tako mučili. Sedaj ni več snežilo. Sijalo je toplo sonce. Bil je res velik užitek drseti po srebrnem snegu, uživati lepote turnega smučanja...«

Alpinistična srenja — ne samo prizadeti del — tega podviga v Eigerju ni prištela med uspehe, pomembne za napredek alpinizma. Kje neki! Zgodovina je poskrbela za podatek, da sta Sedlmayr in Mehringer že leta 1935 na plezalsko čist način priplezala do »smrtnega bivaka«, Gstrein in Drachslar pa leta 1962 do »Pajka«, ne da bi si pomagala z »ekspedicijskim« stilom.

Kljub temu je početje v Eigerju 1965 odmevalo po časopisju in v strokovnem tisku. Ali je zares prišel čas »nore svobode«? Ali naj bi Alpe zares postale plezalni vrtec — »vadnica« za ekspedicionizem v svetovnih gorstvih?

Zima leta 1978. V Eigerju je bil velik promet: Čehi Jiří in Miroslav Šmid, Jozef Riblička in Jaroslav Flejberg so od 16. jan. do 27. febr. izdelali novo smer v vzhodnem delu stene med severnim stebrom in Heckmairovo smerjo iz leta 1938. Napravili so celo verigo taborov, niso pa imeli zveze z oporo pod steno. Še preden so prišli Čehi iz stene, so prišli Francozi. Od 24. febr. do 11. marca 1978 so Francozi kot peti ponovili smer Johna Harlina. Marca 1978 je bila klasična Heckmairova smer petkrat ponovljena. Zares — nove dimenzije!

Taka dejanja so smiselna le tedaj, če se opravijo v mejah, ki jih športna etika sprejme, to se pravi, če človek ne posega po tehničnih trikih. Tako nekako je zapisal »stari« Rudatis, italijanski alpinist, ki svoja zrela leta preživlja v ZDA. Ghirardini pravi in z dolom izpričuje, da je 10 kg v nahrbtniku dovolj: 9 mm vrvi, 35 m dolga za samovarovanje, 7 mm debela vrvca, dolga 35 m, za eventualni umik, 10 klinov, dva ledna klina, dve spiralni ledni vibi, 8 vponk, ena lestvica, eno streme za »žimarjenje«, zanke, dvanajsterke, ledno kladivo, kuhinik in nekaj drobnarij. Za bivakiranje seveda slonova noga iz sintetike, veston in bivak vreča. Brašno: med, mandeljni, suho sadje, suhe alge,

MOJA SREČANJA Z GORAMI

ING. MITJA ŠIPEK

Ko sem se prvokrat srečal z goro, sem bil le nekakšen turist. To je bilo na poti skozi Prisojnikovo okno. Kolena so se mi zašibila, ko sem prečil prepadno polico. Bil sem skal popolnoma nevajen. Potem me je pot peljala strmo navzgor po drčah in kaminih, po izpostavljenih grebenih in skozi tisto skalno okno do vrha. Tam se je svet odprl. Prvo veliko doživetje! Naslednji dan smo se zagnali na Jalovec po stari nadelani avstrijski poti, ki ni bila več pot. Do Špičke sem molčal, bilo me je strah. Potem smo prejezdili greben in se povzpeli na vrh. Ko sem se naslednji dan na kamionu vračal iz Trente proti Vrščiču, me je v mrak ovita gora spremljala s svojimi skalnatimi očmi. Ta pogled mi je običal v srcu za vedno.

Minila so leta. Kakor da sem za vedno pozabil na goro, le njen temačni pogled sem še vedno čutil, kako mi prebada telo. Gora je mislila name. Nisva se še poznala, čeprav sva se videla. Življenje me je pričelo kovati. Že se je zdelo, da se bom razdrobil, poguma mi je zmanjkovalo, ostal sem sam, v meni je zamrlo veselje do življenja. V tej osamljenosti sem začutil temačne oči gore. Tisti alpinistični tečaj v stenah Raduhe mi je ostal za vedno v spominu. Tja sem šel strt, vračal sem se ozdravljen, poln nad. V zahvalo za to srečanje z goro sem napisal članek in v njem povečeval to čudežno doživetje. Vendar nobena beseda, če je še tako loporočna, ne more povedati tistega, kar čuti srce.

Od tistih dob sem se vedno zatekal v gore, če sem bil žalosten, če sem bil nesrečen, če sem potreboval miru ali če sem bil bolan. Vedno sem se vračal ozdravljen. Nekateri ljudje dirjajo za rekordi, doseči hočejo najvišji vrh, videti najbolj oddaljene kraje, preplavati največjo reko. Drugi pa se za rekorde ne zmenijo, zadovoljstvo iščejo v majhni sreči. Take male sreče nas bogaté. Med njimi so tiste tihе gorske stezice na naše vrhove, ki jih je mogoče doseči v enem popoldnevu — na Raduho, Olševo, Peco, Uršljo, Smrekovec, Košuto in še in še. Taka tiha skrita stezica, ki preide v gamsjo stezo, ti ponuja toliko neslutelih lepôt in razburljivih doživetij, kot da si preplezal severno steno Triglava. Posebno v pozni jeseni, ko se zgodaj prične mračiti in so po nižinah še debele preproge slane. Taka stezica se spremeni v zimsko turo, hip za tem pa se greješ v ljubeznivi toploti poznega jesenskega sonca.

Goro je treba poizkusiti, ko sije najlepše sonce, ko strele parajo oblake, ko pohlevni dež izleže rejene megle. Takrat se gora šali s teboj. Gora te prenaša iz enega čudežnega kotička domačije v drugega, te vabi po skrivnih poteh iz doživetja v doživetje.

Še ko sem bil mlad, sem okusil opoj gore. Janez Gorjanc je bil takrat predsednik planskega društva na Ravnah, pa me je po tistem plezalnem tečaju na Grohatu nagovoril,

zelenjavno juhe. Zraven tega orjaška količina telesnih in duševnih kvalitet, pridobljenih z železno pripravo za turo, avtogeni trening in vse, kar k njemu spada.

Nemci imenujejo Ghirardinija Lammerjevega duhovnega potomca. Podobnost v nazorih je tu, le dimenzije so drugačne: Z minimalnimi sredstvi doseči maksimum fizičnega in moralnega napora. Za Ghirardinija je to politično dejanje: »Dovolj smo izrabljali naravo in mučili človeka. Moramo se vrniti k prvobitnosti in se vključiti v harmonijo vesolja. Človek, ki se je odrekel hibridni tehniki in zmaga je nad materijo s svojo eksistenco, odpira nova vrata k spoznanju.« Z drugo besedo: »Tehnizacija in perfekcionizem v steni je zelo blizu tiste mrtvice, ki jo predstavlja vertikalni promet.«

T. O.

250 M VISOKA STENA SREDI VELEMESTA

Velemesto Tokio ima v svojem središču 250 m visoko stavbo, ki jo je vzel na muho plezalec ekstremist. Na Japonskem jih res ne manjka, vsako leto posegajo v Alpah po najtežjih smereh poleti in pozimi. In tako je tisto 250-metrsko fasado plezalec kar hitro dajal podse, v »vznožju« pa se je nabrala množica navijačev, ki so gnali, kajpada, neznanški hrup. Policija je poskrbela, da je plezalca pri »izstopu« iz stene čakal policist in ga aretiral, češ da je »motil mir«. Alpinist je aretacijo pronesel stolčno.

Petičen zastopnik za avtomobile BMW je za reklamo hotel spraviti popolnoma nov avto BMW na 2594 m visoki Veliki Hundstod (Pasja smrt) v Berchtengadenskih Alpah. Kaže pa, da se vse le ne da kupiti z denarjem. Oglasili so se varuhi narave, češ, to je alpski vrh, BMW pa ne vozijo na alpske vrhove. Protest je obveljal. Pravi čudež! Morda je pritisnila kaka konkurenčna tvornica avtomobilov?

T. O.

da bi bil načelnik alpinističnega odseka. No, takrat naši alpinisti še niso plezali prvenstvenih. Smo pa pridno hodili v skale. Poznejše generacije so dosegale vse večje uspehe. Ponosni smo nanje. Zakaj nas tako žene v hribe? Saj ni vselej niti lepo niti lahko. Odgovor ni enostaven. Gora je kot ljubezen. Če je ne doživiš, nimaš besede, da bi o njej karkoli rekel. Goro moraš doživeti, da spoznaš, kako je čudovita! Čudovita je zato, ker te kot ljubezen hoče imeti vsega. Danes se sicer lahko visoko v goro zapelješ z avtom ali pa kar na vrh z žičnico. Tak komfort menda spada k našemu načinu življenja. To je lagodno, vendar ti na ta način gora svojih lepot ne razkrije. Če se zanje ne trudiš, ni plačila, ni sreče, ki ti jo gora ponuja. Nekatere gore so profitarji razprodali, za denar ti ponujajo svoje čare ob bogato založeni mizi in ob potokih alkohola. Kdo od tistih, ki so se na goro pripeljali z avtom ali žičnico, lahko trdi, da je bilo zares lepo. Goro je treba pripraviti, le tako jo zares doživiš.

Ne gre za propagando trima, gre za doživetje, ki ga planinec doživi, če se poda v objem gore z vsem spoštovanjem. Seveda morajo smučišča biti opremljena z moderno tehniko in vrhunskim turizmom, saj gre za smuko enim, drugim za profit. Ni pa treba, da bi vsak hrib zaradi tega dobil svojo žičnico in hotel, ki je običajno kmalu nerentabilen. Človeka res ogroža civilizacija. Sami sebi gradimo ječo, ki je iz dneva v dan bolj surova in brezupna. Prizanesimo vsaj svojim otrokom in jim ohranimo mir, ki ga ponuja nedotaknjena gora. Mi se v koroškem zatlišju med Uršljo in Peco glede tega še ne moremo preveč pritožiti. Hribi in hribočki so skoraj še nedotaknjeni. Čudno pa je, da te naše lepote tako malokdo pozna, še ljudje iz naše doline ne. Če se v petek popoldan odpraviš iz Raven mimo Smučarske koče in Ledin do Slemena, si v soboto zlahka na Smrekovcu. Od tam se ti poti kar same ponujajo. Za umirjene pot na Mozirsko, za druge na Loko in čez vrh Raduhe na Grohat. Če je še kaj časa, greš na Olševo ali pa skozi Solčavo v Logarsko. Tam pa se odpre raj Kamniških Alp. Za tako turo je treba kak dan več. Pot pod Olševo v jesenski večerni luči je pravljica. Vrhovi gore še plamté v sončnih zubljih, ko pri Potočki zijalki že sije večerna luč in nad Matkovim kotom prehaja v mrak. Neskončni mir zmoti le osamel ptič, ki zaplava skozi igro luči, kot davni spomin na mladost.

Pa tudi pot na Peco in po njenih obronkih je doživetje. Ob vznožju Pece ženejo zgodnje pomladanske rože prej kot drugod, vresje pogrne sončne jase, s temačnih usekov pa gledajo Matjaževe oči na spokojni svet Prežihovih samorastnikov. Ta Prežihov svet je eno samo zeleno valovje. Ni mogočen, ne štrli neznansko visoko v nebo, nekako pohleven je, vendar lep. Tod je živel in še živi Prežihov samorastni rod. Krnice so tam pod Obirjem. Nekoč so morale biti res samotne, sedaj pa pelje cesta skoraj do pod vrh. V uršljegorskih lesih je tesaril Svetnečič Gašper, ni ga več, že drugi ali tretji Vužnik je legel za njim, le gora še stoji, vsa temačna. In od vsepovsod buči v Prežihov spomin. Gora je preživela vse Munke in Bunke, použila je Dihurje in dala Gašperjem pokoj. Še omogoča počitek po delu, vsem, ki so od življenja utrujeni. Na njenem temenu je pognal televizijski stolp, gora oznanja vsemu svetu svojo in svojih otrok preteklost. Če hodite tod, ne pozabite, da vas Prežihova pot od Rimskega vrelca

LETALSKA POROKA NA ZMAJSKEM POLETU

Letalce z zmajem še vedno obkladajo z »nepopoljšljivimi romantiki«. Najbrž to vsaj deloma drži, da o izjemah ne govorimo: v ZDA v New Mexico sta si letalec Don Marshall in letalka Debbie Weisenhut drug drugemu izrekla »da« (lahko tudi »hočem« ali celo »zadovoljen«). Startala sta na 1100 m visokem hribu, oba na enem zmaju seveda. Župnika sta pustila na zemlji in mu brezžično sporočila vzajemno privolitev z jasnim »da«. Ko je župnik »da« sprejel, je vso ceremonijo opravil na zemlji in letalski par je bil ob »svobodo« visoko pod nebom. Disakord: Na obeh zmajevih krilih se je svetlikal železni križ, odlikovanje znanega nemškega letalca v. Richtofena.

T. O.

O AVTORITETI PLANINSKEGA INŠTRUKTORJA IN VODNIKA

Da brez avtoritete pri človeških skupinah, skupnostih, združenjih in društvih ne gre, če hočejo doseči skupne cilje, je prastara resnica, o novostih lahko govorimo le glede načinov, kako se avtoriteta dosega in uveljavi. Posameznik mora sodelovati s skupino, cilji se morajo demokratično opredeliti, prav tako pa tudi dejanja. Te je treba še koordinirati. To velja tudi v gorah, če gre za skupino, ki ima na čelu vodnika, inštruktorja, vzgojitelja ali kakršenkoli naziv, če ima tisti, ki je v stvari več in je zato prevzel odgovornost za ljudi in turo. Stvar je sicer sama po sebi razumljiva, vendar se lahko marsikje zatakne: če gre za kolektiv, ima vsak član pravico povedati svoje stališče, ga zagovarjati in utemeljevati. Potemtakem bi morali biti vsi člani kolektiva približno enako »zagreti« za stvar ali problem, približno enako bi morali biti o stvari informirani,

pripelje prav v nedrje gore, potem pa je le še kratek skok na vrh. Od tam pa se vidi ves Prežihov svet in še daleč naprej.

Komaj trideset let je od tega, ko smo bili še pravi samorastniki. Zdaj smo se zmodernizirali in postali že siti te mode in včasih še samega sebe, pa se usedemo v avto in drvimo brez cilja. Ta naš svet pa je tako majhen! V enem dopoldnevu ga prevozimo po dolgem in počez.

Kolikšna sreča, da imamo tebe, gora! Za tega si nevesta, drugemu daješ kruh, temu hladiš potno čelo, onemu bolno dušo. Partizanom si dajala zavetje, padlemu borcu poslednji dom. Kdor se zateče k tebi, ne more biti razočaran.

PLANINSTVO IN ALPINIZEM V MEŽIŠKI DOLINI

STANKO LODRANT

Naši predniki so sicer zgradili enega izmed najvišjih in največjih planinskih spomenikov, uršljegorsko cerkev, rudarji so prebrskali, v začetku predvsem površinsko, vso Peco, pastirji in lovci se tudi niso ustrašili bregov. V naši družini obstaja izročilo, kako je neka prababica pasla ovce po Olševi in našla ob hudi uri zatočišče v številnih votlinah te preluknjane gore. Brez potrebe, »po neumnem« pa naši predniki niso hodili na vrhé, saj je trdo življenje samo terjalo od njih dosti trpljenja.

Ob razsulu avstroogrske monarhije, ko je bilo ozemlje slovenske Koroške pod jugoslovansko upravo cone I, naj bi bile na tem ozemlju ustanovljene leta 1919 tri planinske podružnice: za Rož v Borovljah, v Velikovcu belska podružnica, v Pliberku mežiška podružnica. Vzhodni sosedni podružnici sta bili: v Slovenj Gradcu ustanovljena mislinjska in v Marenbergu — zdajšnjih Radljah — marenberška.

Ker je bilo v Pliberku dotlej upravno, sodnijsko in trgovsko središče našega okoliša, je bila za ustanovitev mežiške podružnice značilna navzočnost več mlajših slovenskih članov iz osrednje Slovenije, Primorske in Istre, ki so se mudili pri nas kot upravni uslužbenci plebiscitnega ozemlja. Ponemčena industrijska Mežiška dolina sama ni premogla dovolj izobražencev vnetih za slovensko planinsko stvar (1). Novo ustanovljeno društvo je imelo v tisti burni dobi predvsem nalogo, da vzbuja narodno zavest domačinov, pomaga in sodeluje v propagandnem delu za ugoden izid plebiscita.

pri obravnavanju pa bi morali biti vsi enako spretni govorniki in imeti enak ugled. Če bi to ne bilo tako, bi se mimo vsega uveljavila stališča, ki bi veljala tudi brez vsake diskusije. Z drugo besedo — proces poenotenja skupine terja svoj čas. Tako razmišlja v »Der Naturfreund« 1979/2 pedagog dr. J. Klingler iz Celovca in trdi, da planinski pedagogi — vodniki in inštruktorji opravljajo s tem nujne, neizogibne vzgojne naloge. V čem je problematika?

»Stvarni razločki v mnenjih ogrožajo tudi osebne odnose. Te vrste problemi pritiskajo z neverjetno težo, zamujanjem in utrujanjem. Položaj utegne postati tečen, če gre za nujne in komplicirane odločitve. V taki situaciji skoraj vse skupine v diskusiji odpovedo in odločitev se prenese na posameznike. Ne kaže potem drugega, kot upati, da ti ne bodo zlorabljali svoje moči in da se ji bodo odpovedali, čim bi bila kočljiva situacija urejena. Zato je pametno, da nekateri člani skupine že vnaprej poskrbe za osebo ali več oseb, ki so za to primerne, da opredele ukrepe, ki naj bi pripeljali k rešitvi problema. Ti naj tudi organizirajo tako oblikovanje skupnega mnenja, ki bi uveljavilo skupno stališče. Ti posamezniki naj bi imeli tudi nalogo, da doseženo enotnost koordinirano izpeljejo. Za tako opravilo morajo imeti te osebnosti zaupanja in avtoriteto. Gre za avtoriteto, ki ni nekontrolirana in neutemeljena moč, temveč jo opredeljuje družbena nujnost.

Razočaranje nad avtoriteto je skoraj da neizogibno, zato položaj vodnika, inštruktorja in katerekoli odgovorne osebe ni lahek, neskalska sreča zelo redka. Jasno začrtati naloge, že to ni lahko, a kaj šele stvarna informacija o njih, pobuda, vsestranska diskusija kot temelj demokratičnega oblikovanja volje in še koordinacija vsega ravnanja. Poleg tega se zgodi, da skupina rada preveč pričakuje od vodstva, češ, zato pa je odgovoren, da vse probleme sam takoj reši tako, da bo vsem prav. Na drugi strani

Tako se je tudi pri nas, v malem vsaj, ponovilo glavno geslo pri ustanavljanju planinskih društev: domoljubje, narodna prebuja.

Ko je bila po plebiscitu začrtana še danes veljavna meja, je bil sedež mežiške planinske podružnice prenesen na Prevalje. Ker je bila takrat kočja na Uršlji gori v upravi mislinjske podružnice, si je društvo za eno izmed prvih svojih nalog postavilo — lastno kočjo na Peci. Delo za to kočjo je terjalo poseben gradbeni odbor, predvsem članov iz Mežice, Črne in Podpece. Ta odbor je leta 1926 prerasel v novo podružnico planinskega društva »Peca« v Mežici (2). Kočo na Peci so postavili do leta 1928.

Iz podatkov, da je mežiška podružnica SPD leta 1934 zgradila v Mežici lepo urejeno letno kopaljšče, da je podružnica na Prevaljah imela od leta 1932 zimsko športni odsek, včlanjen v koroškem zimsko-športnem podsavezu v Slovenj Gradcu in Mariboru, lahko spoznamo, kako širok delokrog je imelo planinsko društvo. Leta 1935 je bila na Prevaljah odprta prva smučarska skakalnica. V Guštanju — današnjih Ravnah — sta nadomeščala planinsko organizacijo smučarski klub in »Smučarska kočja« pod Goro. Med nemško okupacijo so številni planinci izgubili življenje v bojih ali kot žrtve v koncentracijskih taboriščih. Koči na Uršlji gori in Peci sta bili požgani, da bi jih ne uporabljali partizani.

Po osvoboditvi je dobilo prevaljsko planinsko društvo v upravo požgani dom na Uršlji gori in ga z udarniškim delom do leta 1948 obnovilo. Mežiško društvo, ki v prvih povojnih letih zaradi bližnje meje ni dobilo dovoljenja za obnovo kočje na Peci, se je začasno preusmerilo in zgradilo leta 1948 manjšo kočjo na Grohatu pod Raduho, uredilo planinsko gostišče pri Pucu v Koprivni in leta 1951 planinsko postojanko v Podpeči na Pikovem. Prišel pa je tudi čas, ko so zgradili nov velik in lep dom na Peci.

Leta 1949 se je iz mežiške podružnice izločila podružnica Žerjav, s tem obudila nekdanjo podružnico Črna — Žerjav, in si ustvarila svojo bazo v koči pod Smrekovcem. Leta 1952 je bilo ustanovljeno planinsko društvo Ravne na Koroškem, ki si je tudi omislilo svojo kočjo na Naravskih ledinah pod Uršljo goro.

Namenoma sem poudaril gradnjo koč, saj ta najbolj vidno pričuje o naporih pridnih in požrtvovalnih domačinov. Te kočje so živi spomeniki nešteti udarniških ur in drugih žrtev koroškega prebivalstva.

Alpinizem se je na Koroškem začel razvijati okoli leta 1936 (3). Čez dve leti je bil na Prevaljah že registriran samostojen alpinistični odsek. Mihova smer, Lojzov kamin, smer Y so še danes znane smeri predvojnih alpinistov v Raduhi. Druga svetovna vojna je to zavrla. Dva alpinista iz prve družine sta padla kot partizana, drugi so se preselili. Vendar je bil leta 1948 na Prevaljah alpinistični odsek ponovno ustanovljen in je začel delati v novih okoliščinah. Mladina se je odslej šolala v domačih in republiških alpinističnih tečajih. Kmalu so bili ustanovljeni samostojni odseki v Mežici, Žerjavu in na Ravnah. V želji, da bi množica rodila tudi kvaliteto, pride do ustanovitve skupnega koroškega alpinističnega odseka (KAO). Tudi vse štiri občine v dolini so se takrat združile. KAO je desetletje nizal uspehe v domačih stenah, svoj delokrog pa razširil tudi v Centralne Alpe in Dolomite: od Norveške do Prokletij in do Ararata so plezali

pa avtoriteta rada ukrepa tako, da zavaruje svoj položaj in osebo zoper kritiko, da poudarja svojo prednost, češ da ima boljše informacije, in ponavadi doseže, da se njene pristojnosti utrdijo. Te pristojnosti rade »okamené«, potem ponavadi seveda odpadejo diskusije in vsa moč — čeprav je izšla iz »naroda« — preide v roke redkih posameznikov. Njihovo ravnanje postane »avtoritarno«.

V gorah je avtoriteta tisti, ki vodi oz. vzame s seboj manj izurjenega, šibkejšega in mu pokaže, kako bo postal močnejši in bo končno sam mogel in smel v hribe. Avtoriteta je torej v gorah skoraj nujna, brez nje si mlad človek težko pridobi neodvisnost. Šele ko je dovolj močan, mu je vodstvo odveč.

Gorski vodniki in inštruktorji v planinskih tečajih so pred mladino v skupinah, ki so jim zaupane, v položaju avtoritete z ustreznim pooblaščenjem oz. nalogami. Planinske organizacije ali starši ali njihovi zastopniki mladino izročajo njihovu varstvu z nalogo, da jim pokažejo gorski svet, ne da bi bila pri tem ogrožena. Zato morajo imeti vodniki tudi nekakšno pooblastilo. Neka mera discipline in v gorah še nujnejša kot v dolini. Vodniki in inštruktorji nujno nalete — zaradi svoje naloge in funkcije — na težave. Na primer: Mnogi člani skupine se pasivizirajo zaradi svojega nagnjenja k udobnosti, pogosto pa tudi zaradi pretirane zaskrbljenosti, kako je z odgovornostjo. Za vsa doživljanja in za varnost je tako poskrbljeno, da se zdi, kot da je to važno le zaradi odgovornih, tečajniki pa sprejemajo vse kot »pasivni udeleženci«, »recipienti«. Vse, kar jim je treba storiti, je to, da milostno posežejo po ponujenem. Najvažnejša naloga vodnika — inštruktorja pa je v tem, da podpira in vzgaja samostojnost tečajnikov! Le s tem jih vzgaja — za življenje.

Vodniki in inštruktorji se tudi ne smejo omejiti samo na planinstvo, na hojo po hribih. Ne gre samo za te »probleme«, važna je tudi vzgoja za življenje, pogovor o aktualnih

koroški alpinisti, misli in želje pa so poletele še širje in višje. In upravičeno! Alpinisti naše doline so bili v zadnjih letih uspešni tudi v slovitih severnih stenah Eigerja in Matterhorna. Da pa vsa stvar ni samo plod sreče, priča tudi pameten, utemeljen lanski umik Roka in Milana iz Druja. Sreče tudi nista imela alpinista Čas in Logar, ki jima je plaz v Prokletijah vzcl življenje, še manj Zdenko Štern, ki ga je izgubil v banalni cestnoprometni nesreči.

Najnovejši razvoj alpinistične organizacije (4) je narekoval ponovno formiranje odsekov in sekcij pri posameznih planinskih društvih. »Razbremenitev« društev, ko je alpinizem gojil skupni KAO, je delno tudi škodovala društvom in odsekom. Ostanek bivšega KAO obstaja še v obliki strokovne komisije za alpinizem pri Občinski telesno kulturni skupnosti. Tudi vsa štiri planinska društva imajo pri TKS občine podoben koordinacijski odbor.

Od 24 000 prebivalcev naše koroške občine je v štirih planinskih društvih zajetih nad 6 tisoč članov. Tako smo najbolj množična telesno kulturna organizacija v občini. To naj TKS bolj upošteva in nam odmerja nekoliko večji del sredstev, namenjenih za telesno kulturo.

Viri:

(1) Dr. Dušan Senčar: Razvoj planinstva v Mežiški dolini.

(2) Stanko Vončina: Planinstvo in planine Gornje doline.

(3) Franc Telcer: Kako smo začeli z alpinizmom.

(1, 2, 3) v jubilejni izdaji ob Koroškem planinskem taboru 1954.

(4) Srednjeročni razvoj alpinizma v Mežiški dolini; poročilo komisije za alpinizem pri TKS Ravne na Koroškem 1976 — Engelbert Vravnik.

NAŠA LJUBEZEN NE IZKRVAVI

JOŽE LODRANT

Odložil je ledeniško dleto. Z njim je izdolbel doline. Čas. Vode svojega dela še niso končale. Dahnila je svojo tisočletno vigred, da so strma pobočja v visoko apnenčevo belino porasla z bujnim zelenjem smrek, macesnov, plazečega se borovlja. Narava. Ni, da bi se izgubljal v podobah, ki jih še sicer premore z Igrivostjo barv v bukvah, jelšah in vsakršnem drugem zelenju. Ni čudno, da je našel nedaleč od tod Človek v pozneje imenovani Potočki zijalki ob zori naseljevanja ne le svoj bivanjski brlog. Očaran je

vprašanih, tudi družbenopolitičnih. Tudi to ni lahka naloga, je pa lepa priložnost, da se mladini — sredi narave, športnega in čustvenega zanosa na tovariški način in neprisiljeno spregovori o problemih, ki jih mladina po svoje čuti in o njih razmišlja. Seveda vse tako, da se ne ogroža tovariško in prijateljsko sožitje. Inštruktor mora imeti posluš za stvari, ki mlade ljudi razdvajajo. Zato naj razgovor vodi mimo raznih čerl in vrtincev. Dober planinski inštruktor mora obvladati svojo planinsko stroko, praktično in teoretično, biti pa mora tudi razgledan v družbenih, političnih vprašanih, poznati mora psihologijo in pedagogiko, imeti mora torej neko namensko splošno izobrazbo o vprašanih, o katerih mladina rada govori in ima svoje nazore, ki se ji zde »edno pravilni«. Ne gre samo za spretnost, za »pametno glavo«, ki se že kako izmaže, ne, vodnik mora biti solidno izobražen, poučen in razgledan, skratka, vodniki morajo biti trdno oblikovane osebnosti, če hočejo vplivati kot vzgojitelji.

Z drugo besedo planinski inštruktorji danes ta dan opravljajo nepogrešljive vzgojne in izobraževalne naloge.

T. O.

DVE POLJAKINJI ODLIKOVANI

Poljski zunanji minister ob novem letu odlikuje tiste športnike in športna društva, ki poneso po svetu poljsko slavo in »dobro ime«. Za leto 1978 sta odlikovanji prejeli dve ženski: Wanda Rutkiewicz, simpatična himalajka, prva Evropejka, ki je stopila na Everest, in Kristina Chojnowska-Liskiewicz, prva ženska na svetu, ki je objadrala zemeljsko oblo. Odlikovanje je izročil minister Emil Wojtaszek Marian Renik pred 30 častnimi gosti — alpinisti, jadralci. Dr. Rutkiewiczowa je dobila že drugo tako odliko-

pasel pogled, ki se je iz temačnih kotlin vselej olajšujoče priplazil k vrhovom skalnih strmin. Za njim jih je prišlo še mnogo, vendar ne preobilo. Žal so nekateri raje odšli. Mi pa še prihajamo in bomo do kraja.

Prišel je deček in se očaran zastrel v gore okoli Svetega Jakoba. Napor za strmino proti Slemenu se je poplačal, ko je zrl v kamnito pravljico onkraj koroško-štajerske meje. Pesem Savinje v Solčavi mu ni dala zaspati. Razodetje druge poti je bilo za fentiča sad hujšega napora. Grmenje se je valilo sem in tja od Olševe do Raduhe in neusmiljeno priganjalo preplašene potnike, vračajoče se v svojo domačo dolino... Mladost dvajsetih pomladi je našla svoje ljubezni, omamno vabljive, ko se je razcvetela v svojo moškost. Peca je izza Čofatije kazala svoj najresnejši obraz. Meja čezno je svarila: »Pusti me raje pri miru!« Uršlja gora, tam daleč, je bila od doma najbližje in vselej pri roki, če je bilo treba za vsako silo. Olševa je od Jakoba vztrajno rezala v oči s svojo ostrino in neusmiljeno mejo.

Na jakobsko strmal prihaja mož. Še vedno je pravzaprav otrok, ki ne preslihi pravljice na šepetanja Olševe in njene zgodbe skozi davnino. Mladenič se začenja v Raduho. Ob večerih boža njene stene, ki se prelivajo iz temne v sivo, v rdečkasto in rdečo. Ko noč pokaže iznad gore svojo moč, se stene znova kopljejo v svetli mesečini.

Pod Raduho, Peco, Olševo in Uršljo goro žive ljudje. Naj nosijo kakršnokoli ima. Zapeti jim moram pesem veselo. Naj bodo veseli! Gore, ki jih obkrožajo, bodo pele, čeprav bodo usahnili v pokoj in slednjič položili glave v krilo ranjene Koroške zemlje.

Bogdan je princsel semkaj prelest vsega sveta, a je dejal: raje ta svet, kakor ves svet. Mina, žena in mati, plahom molči, vse njeno bitje pa poje, kriči: tukaj, v tem svetu, se slednjič človeško živi. Ančka praznuje slovo od življenja. Svojo bridkost zna skriti za narejenim veseljem, če pride k hiši jalov gospod, tovariš, gospa ali tovarišica, gospodična. Tujec Andrej je spretnejši kakor pesnik. Vznemiriti zna spokojno otožnega duha, ki objema, žalosti in uspava stoletno ljubezen v senci Olševe. Pece, Uršlje gore in Raduhe.

V temnem, strašnem času pa je pesnik (Oton Župančič) zapel:

V črno žalost zakopan, v gorenjsko oziram se skalnato stran.

In glej, planine so visoke kakor prej!

Otožen se vračam s svojih najbližjih gora v svoje samotno zavetje. Malo prej so mi bile gore najbolj slovesno svetišče. Kako me je med nje vabilo okroglo belo rdeče znamenje! Prihajali so in so odšli. Tu so, pa bodo odšli. Naša ljubezen pa ne izkrvavi. Prihajali smo, prihajamo, čeprav v gorah grmi. Ostajamo, čeprav vemo, da prav med temi gorami čaka prst na seme naših teles.

vanje, saj je bila odlikovana leta 1975 za svoj prvi osemtisočak Gašcerbrum, na katerega je povedla žensko ekspedicijo.

Na Češkem so decembra 1977 ustanovili »Klub 8000 metrov« pod pokroviteljstvom tovarne traktorjev »Zetor« v Brnu. Delovni program: konference, sestanki, na katerih vrte himalajske filme, obravnavajo literaturo in se spoznavajo z vrhunskimi alpinisti drugih narodov. Predsednik kluba je S. Talla.

J. N.

NF 145 000 ČLANOV

»Der Naturfreund«, planinska organizacija, ki je zrasla v delavskem gibanju, je v Avstriji izredno številna in članstvo še vedno raste. Leta 1978 so dosegli število 145 631. Spričo tega, da je v Avstriji več velikih planinskih organizacij, je to res lep uspeh. Član NF je tudi znani strokovnjak za GRS univ. prof. dr. Eduard Rabofsky, ki je svojo medicinsko dejavnost usmeril v gorsko reševalno službo in v tem smislu prevzel delo na univerzi, o čemer smo pred leti poročali.

T. O.

KARAKORUM — ODPRT

Karakorum v severnem Pakistanu, tudi področje Huza (112 km od kitajske meje) se odpira. Pakistan se zanima za turistično gospodarstvo. Država je sklenila pogodbe z mednarodnimi organizacijami, da bi čimprej zgradila turizmu potrebne hotele in naprave. Zgradili so 800 km dolgo avtocesto vse do Gilgita v vznožju gorovja Karakorum.

T. O.

ZELENELA JE OZIMINA

FRANC HRIBERNIK

Nad poslednjimi hišami sta obstala. Na razpotju dveh ozkih poti sta se nemo zagledala drug v drugega in vsak po svoje grebla, katera pot je prava. Ta na desno menda drži le še streljaj dalje do lesene ute, tista na levo, bolj shojena, pa se v blagih zavojih vije v hrib. Odločila sta se za slednjo, mimo mlade cvetoča češnje, ob kupu gramoza čez žično ograjo, mimo stare kočice na prostrane travnike posute s cvetočim regratom. Še preden sta izginila v gozd na zgornjem delu travnika, sta preznjena posedla na velik kostanjev panj ob poti in se zazrla v dolino. Pred očmi se jima je razgrnila resnična podoba Matjaževe dežele. Bujno zelenje je spremljalo reko in rahlo polzelo navzgor na Pohorje. Ob sotočju rek je na bregu slonelo majhno mesto, še vse zaspano in v rahlih meglicah. V ozadju je v nebo štrlel nepravilno obdelan rog, menda Uršlja gora, na desni strani pritoške doline je bilo nekaj svetlega — takoj sta spoznala svojo staro znanko — Peco. Sneg se je svetlikal na njenih ramenih. Pred očmi sta imela vso ljubljeno Koroško. Na asfaltni cesti v dolini sta še ugledala avtobus, ki je odpeljal v neznano. Na trato, kjer sta počivala, je silla pomlad.

Prava sončna pomlad. Čas je že, da pride. Saj jutri je že prvi maj. Zapustila sta vabljivo razgledno točko in počasi sopla navkreber. Skozi redke smrekove gozde, poln jutranjega ščebetanja, sta prišla na odor velike njive. Na ozkem odoru je rastle nekaj starih tepk in lesnik. Tudi njihovi popki so se že odpirali soncu.

Zgoraj nad njlvo se je ob stari tisi bleščala na rjavem travniku belina visoke zgradbe. Številna okna so bila priprta, igrišče pred šolo je bilo prazno. Bili so že dnevi prvomajskih počitnic. Za palec bolj desno je v modro nebo kipel črn zvonik in okrog cerkvice se je stiskalo še nekaj starih hiš, med njimi je bila tudi vaška krčma. Izza te hribovske vasice se je širil temen gozd, ki je v obliki piramide prehajal v najvišji vrh te pokrajine. Na planji na senčni strani so še ležale krpe umazanega snega. Nekaj borgega zelenja je bilo na njivi ne daleč stran. Poganjala je ozimina.

Kmalu sta sedela na leseni klopi v kotu kmečke gostilne. Drugje ni bilo prostora. Krčma je bila polna pogrebcev. Močne moške postave v črnih oblačilih so sedele za mizo. Žensk med njimi ni bilo. Pogrebci so govorili bolj potih, da bi se rajni ne zbudil. Že dopoldne so ga pokopali. Vsaj današnji pomladni dan bi mu še privoščili, pa čeprav je bil mrtev. Pogrebci so v rahlem tonu zapeli: »Gozdič je že zelen...«! Ob nepravem času je umrl ta človek, tako dolgo je hodil po teh poteh, po travnikih in pašnikih, oral je njive in sejal žito po teh hribih, vzgojil je mladi rod, ki ga je zmanjkalo še prej kot njega. Vsi so odšli v dolino. On, stara korenina, je do zadnje ure ostal tu, v svoji kočici pod gozdovi.

ALPINIADA NA ALTAJU V MONGOLIJ

Češki, vzhodnonemški, bolgarski in poljski alpinisti so bili leta 1978 gostje mongolske alpinistične federacije. Alpinistični tabor so Mongoli postavili v vznožju najvišjega vrha Mongolskega Altaja (Mongol Altaju nuruu) in ga slovesno odprli 28. julija 1978. Naveze so skupno osvajale še deviške altajske vrhove, visoke od 4000 do 4300 m, 5. avgusta pa so se vse skupaj zbrale na najvišji mongolski gori Muranh Hajrhan (4356 ali 4362 m). Vrhove so tudi poimenovali: Plovdli, Mongolsko-poljsko prijateljstvo ipd. Tabor je vodil predsednik mongolske alpinistične federacije Radnaabaiarnyu Sorig. V gorah so seveda živeli pod mongolskimi jurdami.

J. N.

NEMŠKO-FRANCOSKA EKSPEDICIJA NA EVEREST

Dr. Karl Herrligkoffer je uspešno vodil francosko-nemško ekspedicijo na Everest. Nagajalo jim je sicer slabo vreme, vendar so Kurt Diemberger, dr. Pierre Mazeaud, Nicolas Jaeger in Jean Atanasieff dosegli najvišji vrh na zemlji. Poljakinja Wanda Rutkiewicz se je pridružila nemški skupini, navezana pa je bila s Švicarjem Robertom Allenbachom. Trije Nemci in dva od Šerp so iz Južnega sedla dosegli vrh brez dodatnega kisika (kakor Messner in Habeler, pristavlja poročilo). Tudi ponoči pred štartom na vrh si niso pomagali s kisikovo bombo. Skratka, uspešna ekspedicija.

Amerikanci so prišli na K₂ (8611 m) prav tako brez »pomožnega« kisika in to trije člani moštva.

T. O.

Zbala sta se žalostnih pesmi, zato sta odšla iz gostilne. Čim hitreje sta hotela zapustiti vasico žalosti. Nerazumljivo. Tako svež, miren in jasen pomladni dan, poln prihodnosti, ljudje pa že dopoldne prepevajo o smrti.

Izza hleva sta pospešila korake navzgor pod borovce in zavila po peščeni poti proti vrhu. Na vzpetini za njima se je še razlegala pesem: »... travnik je razcveten ...«

Bližala sta se vrhu. Košate smreke so bile resne in mračne, pod njimi še ni bilo ne zelenja ne cvetja. Čim višje sta prihajala, tem večje so bile zaplate snega na gnilih travah. Ko je kolovoz prešel v opuščeno stezo, so tudi smreke postale manjše, bolj košate, nedostopne. Zadihana sta prišla na vrh. Bil je poraščen, razgled se je ponujal le skozi preseke. Od sreče sta tavalala od smreke, do smreke, se jih dotikala in z debel trgala mehki mah in lišaj. Kako lep je ta skrajni severni košček domovine! Koliko topline, pa muzike ptičjega petja in blage tišine ob koreninah smrek — lepotic! Čutila sta razgled na vse strani. Travniki, pašniki in sadovnjaki tam, od koder sta prišla, na severu onstran meje pa grebeni porasli z neskončnimi smrekovimi gozdovi, ki so tam daleč visoko prehajali v rušje in naposled v golo pobočje v obliki mroževe glave. Tisto mroževo glavo sta čutila čisto blizu. Saj ni daleč tudi takrat, ko jo gledata skozi okno domače hiše. Posebno lepa je pozimi, ko vsa bela kot nevesta odbija jutranji pozdrav na stari zvonik na Ostrem vrhu.

Frenk je prenehal z razgledovanjem in se naslonil na krhko smrečko, da se je kar zamajala. Videti je bilo, da bo vsak trenutek padla. Še nedorasla smrečica je morala zgodaj umreti. V svoji mladosti je bila prešibka, da bi se skupaj z drugimi smrkami prebijala k soncu. Z desno roko si je obrisal pot s čela in vratu, klobuk z značkami pa na glavi zrahljal. Pogledal je Majo. Postavna in lepa je bila, v očeh se ji je prelivala sinjina neba in zelenina smrekovih gozdov. Namesto klobuka ji je tako pristajala prozorna svilenata ruta in težki gojzarji, v katerih je imela obute živopisane dokolenke. Poklical jo je in dejal: »Škoda, da še ni zelenja in cvetja.«

Po tem doživetju na vrhu sta se pognala med smrekami po strmi rebri navzdol in da bi skrajšala pot, sta zapustila kolovoz ter zavila naravnost proti močvirju v bližino zapuščenih hiš.

Pred prvo kmetijo sta obstala. Pri starem gospodarskem poslopu je renčal velik črn pes. Privezan na dolgi verigi se je zaganjal proti njima in kazal bele zobe. Zgoraj na ozarjah je med praprotjo nekaj umazanih ovac iskalo borne zelene grizljaje. Pastirček je stal poleg njih. Ko je opazil, da sta prišla obstala pred hišo, se je v divjem teku pognal proti njima navzdol s polnimi usti kruha in z leskovo šibo v roki. Pozdravil je in nič več.

Tudi Frenku in Maji se je zahotelo dobre malice, pa kaj, ko s seboj nista imela ničesar, še sladkih bonbonov za drobnega fantiča ne. Računala sta, da bo sama duševna hrana dovolj, pa sta se zmotila. Začutila sta lakoto.

S fantičem sta vstopila v kmečko hišo, v velik prostor, ki je bil hkrati kuhinja in spalnica. Povsod je bila razmetana posoda, na lesenem podu je bilo polno starih igrač. Iz velikega zidanega štedilnika je soprota toplota. Pastirček je iz sklednjaka na steni vzela dolg kuhinjski nož in zarezal v posušen hleb kruha. Po kosu ovsenega kruha je razmazal nekaj zajetnih žlic domače zaseke in dal popotnikoma. »Hvala« sta rekla in mu stisnila v pest nekaj drobiža. Tisti trenutek se jima je zasmilil zaradi samote v teh rebrih. Sam je z ovcami in psom.

Kruh je bil kisel, star, zaseka je bila žarka, a kaj, ko je lakota najboljša začimba.

Nato sta hodila po zgornjem, še plitvem delu umazane grape, ki jo je v temni hrib zglodal večji potok. S svojimi pritoki je ustvarjal hrumeče penaste vode. Bregovi grap so bili strmi, a kljub temu so si na njih našle prostor mnoge kmetije.

Skoraj dve uri sta hodila po ravnem svetu, brez spustov ali vzponov med gozdovi in samotnimi kmetijami. Mimo nove lovske kočice sta prišla na planjo, do stare gotske cerkve. Kot burne sanje so se pred njima razgrnili hribovi, polni svetlih vaških cest. Gozdovi na oddaljenem pobočju, so se jima zdeli kot velike umazane krpe, tako temni so bili, brezbarvni v popoldanski sivini. Po komaj zaznavnih grebenih sta s pogledi iskala, kam morata priti do večera. Globoko spodaj se je vila rečica. Iznad vseh planjav so kipele proti nebu vitke visoke lipe, značilne za tisti svet.

Nekaj minut sta tekla po hribu navzdol in se pogovarjala nepomembne stvari. Ko se je Frenk ustavil nad potokom, Maja ni bilo nikjer. Obsedela je pod komaj brstečo belo brezo in se zazrla v temna tla. »Čimprej za menoj,« ji je ukazal. Nerada se je vzdignila. Nič ni rekla. Čim bolj sta se bližala rečici, tem manj je bilo besed med njima. Zdaj sta se vzpenjala med starim bezgovjem in leščevjem na nove planjave.

»Mar si jezna name?« Maja je skomignila z rameni. Slutil je, da hoče pobegniti domov.

»Sem bil premalo tenkočuten?« Frenk niti opazil ni, kdaj je ostal sam. Le nekaj korakov nad potokom je Maja zavila s poti in odšla v skoraj neprehodno leščevje.

Na zapuščenem pašniku, sredi svežih cvetov nepokošene trave je legla vznak, si z dlanmi zakrila obraz in zaihtela.

Freng je lezel navzgor skozi grmovje na travnik in obstal pred staro bajto. V nekaj trenutkih je v mislih preletel vsa svoja pota v temnih karavanških grapah, dramatično noč na Kriških podih, nevihto na Kriški gori, globok sneg pod Razorjem in Prisojnikom. Zdrznil se je, vrgel nahrbtnik z ramen in začel teči po hribu navzdol, odkoder je prišel. Maje ni našel. Kje je? Je začela zastajati? Tudi tega si ni zapomnil. Skrbelo ga je. Kaj, če je ne bo našel! Tekel je, tekel, v mišicah ga je začelo skeletiti. Postal je živčen, jezil se je sam nase.

Ko je najmanj pričakoval, jo je zagledal. Čepela je v travnati jami s solznimi očmi. Približal se ji je in se rahlo dotaknil njenih las. Zanj je bilo to dovolj. Vedela je, da mu je žal.

Po zadnjem krajšem vzponu sta prišla do lepo urejene kmečke hiše. Zavila sta naravnost v kuhinjo. Bilo je že temno, odsev plamena skozi špranje štedilnika je osvetljeval mladostni obraz gospodinjice. Pripravila jima je večerjo. Ker dan še ni povsem ugasnil, sta odšla na dvorišče pod krošnje štirih večstoletnih lip. V krošnjah z mladim listjem je rahlo šumelo. Napotila sta se streljaj daleč od domačije in se znašla na starem pokopališču s sivo razpadajočo kapelico. Razpadali so tudi stari spomeniki in lesenl križi. Rdeče vresje je prekrivalo zapuščene gomile. A vendar se je obetal lep in bogat jutrišnji dan, očarljiv in živopisen, prvomajski. Izza obzorja na zahodu so pluli konvoji oblakov in žareli v večernem soju. Nato je zardelo nebo, po gozdu so se razlile mavrične barve. Škratna lepota je sevala nekaj minut, potem je žar zamrl, oblaki so vse zagrnili v temačno sivino. Visoko na robovih potujočih oblakov se je še držal rdeči pozdrav zamirajočega dneva. Rdeči rob je bledel in se redčil v vijoličasto rumeni odtенок, v zelenkast polkrog in se tak izgubljal za obzorjem. Ostala je le grenka sivina. Na vzhodnem nebu se je kot privid zarisal zadnji krajec. V popolnem mraku sta se vrnila v sobico s pelargonijami na oknih in železnimi križi. Utrujena sta takoj zaspala v upanju, da bosta jutrišnji še bolj poln hribovske sreče. Medtem je v krošnjah starih lip vršalo in hrumelo bolj in bolj.

KAKO JE MOJ DEDI HODIL NA PECO

MOJCA LODRANT

Ko je bil moj dedi star nekako toliko kot jaz sedaj, se je z dvema sošolcema domenil, da gredo na Peco. Materi, moji že umrli prababici, se je zdelo »trapasto«, da bi hodili po nekaj, kar niso zgubili, vendar so se le omeščali in pripravili nekaj popotnice. Predvsem so bila to jabolka z domačega drevesa. Mladi planinci so hiteli proti Mežici peš, saj takrat ni bilo avtobusov. V Kajžrovi bajti jim je dedljeva babica, moja praprababica kuhala mleko, dedej, seveda spet moj prapradedej pa jih je poučeval in jim kazal, kod morajo hoditi, da ne bo pretežko.

Do Rišperga so držale kar v redu poti, od tam naprej je začelo zmanjkovati tudi stozic. Ker se jim je zdel vrh že čisto blizu, so jo urezali kar naravnost. Vendar je Peca zelo velika gora. Ko prisopihaš na prvi »vrh«, zadaj zagledaš drugega in tako dalje. To vem iz lastne skušnje. Dedlja je radovednost gnala kar naprej. Počutil se je kot vodnik obema tovarišema, ki sta se sumljivo obirala za njim.

Na pravem vrhu je hotel dedi prijateljsko razdeliti svoja jabolka, da bi utišali žejo in glad. Toda joj, v nahrbtniku ni bilo jabolk. Ona dva pa v krohot. Osupel je dedi ogledoval v nahrtniku svetlečo se luknjo, skozi katero so mu pri skakanju po skalovju, ne da bi vedel, uhajala jabolka. Tovariša zadaj sta jih pridno pobirala in jedla, nekaj pa velikodušno še zanj prihranila.

Noč so potem prebili v opuščnem rudarskem rovu. Zjutraj jih je zbudila velika čreda ovc. Za njo je prikrevsal v cokljah na opetnike star pastir. Na vprašanje, koliko ovac pase, je počasi povedal, da dve in še sto. Peljal je fante v svoj stan med Kordežovo Glavo in Kniepsom, jih pogostil z ovčjim mlekom in jim marsikaj povedal. Pri Kniepsu, čudovitem studentcu, ki v drobnem curku privre na dan pod vrhom dolgega grebena Peca in takoj spet izgine v grušču, so se umili in napili in nenadoma postali tako lačni, da so pojedli vse, kar so še imeli užitnega s seboj. Medtem se je eden izmed njih takole spomnil: »Aha, zdaj razumem, zakaj pravijo, da moraš držati velik kos kruha v roki, kadar piješ Kniepsovo vodo.«

Pot so nadaljevali proti Bistriški Kopi, potem navzdol in mimo Bistrice do plibrške železniške postaje. Vsi izmučeni pa se niso mogli odpeljati z vlakom domov na Prevalje. Za nekaj dni je bil zaprt ves civilni železniški promet zaradi vojaških transportov. Prav takrat je namreč izbruhnila prva svetovna vojna. Avstroogrška je napovedala vojno

Srbiji. Naša planinska trojka je, hočeš nočeš moraš, krevsala proti domu ob progi. Dohitevali so jih vlaki z vojaki za vojno na »jugovzhodu«. Čez nekaj let so s takim vlakom odpeljali na fronto tudi dedija, takrat še prav mladega vojaka. To pa je že začetek druge, bolj žalostne storije, ki ne spada sem.

V zvezi z opisano planinsko turo je dedi povedal še to, da so ga potem dalj časa silno bolele noge, pri materi pa tega ni upal potožiti. »Prav ti je, kar si šel iskat, si staknil,« bi mu bila rekla.

Čudo se mi zdi, koliko ve osemdesetletni dedi povedati o enem samem izletu na Peco pred tako davnimi časi. Sama, šele »za en križ« Imam let, sem bila že večkrat na tej Matjaževi gori, pa se mi vse skupaj ne zdi kaj posebnega. Lažje mi je, seveda, ko se pripeljem čisto do vnozolja gore. Če je treba, najdem zatočišče v kočah, poti pa so dobro zaznamovane. Včasih ni bilo koč, ne markacij, ne prevoznih sredstev.

OPOJNA BELINA

JURE SKUDNIK

V lanskih zimskih počitnicah ni in ni hotelo biti lepega vremena. Skoraj smo že obupali nad našo željo, da se za nekaj dni podamo na Peco.

Samo trije dnevi počitnic so še ostali, ko se je vreme le izboljšalo. Bili smo trije sošolci in dve sošolki. Od Mežice do Šting smo se pogovarjali in radovedno ugibali, kakšna presenečenja nas čakajo, kaj vse novega bomo doživeli. Kmalu smo bili pri spodnji karavli. Tu so se začeli zapletati. Iz Mežice so pozabili povedati, da peterico tudi pozimi vleče na Peco. Poleti že, ampak pozimi so pa redki. Le za novo leto kdo gre, kak zagrizen alpinist tu in tam, ne pa takšni mehkužni zelenci. Nekaj telefonskih pogovorov in smeli smo nadaljevati pot. Še naprej je bila gaz, a ne dolga. Naprej tudi graničarji pozimi redko hodijo, le kadar sren drži. Kot domačina so me določili, da bom delal gaz. Od začetka sneg ni bil globok. Kmalu smo zapustili drčo in že smo bili pri Tomaževi koči. Od tu naprej pa je bilo snega vedno več. Vzel sem smuške palice za oporo, kajti poleg vse druge ropotije smo za nameček vlačili s seboj še smuč.

Zelo počasi smo prtili v breg. Do pasu se mi je udiralo. Zimska idila pa je bila čudovita. Čeprav za pot od Tomaževe kočice do kočice na Peci poleti ne rabiš več kot pol ure, smo tokrat dobri dve uri mleli strmino in globoki sneg. Počasi sem gazil, duškal pri vsakem koraku.

Končno sem zagledal streho kočice. Samo še malo po ravnini pa bomo rešeni. Nekakšna toplota me je spreletavala. Kar zaspal bi bil, če ne bi bil tako neznansko utrujen. Obstal sem, do pasu v snegu, s smučmi na hrbtu. Še pasti nisem mogel. Toliko sem se pa le premaknil, da sem z usti prišel do snega in ga začel topiti v ustih. Vedeli so, da sem omagal. Eta mi je vzel ključice in šel odpret karavlo. Štef pa je obstal ob meni, mi snel nahrbtnik in smuč, me tolažil in dajal čokolado v usta kot otroku. Kmalu je prišel nazaj še Eta in sta me vlekla v kočico. Tako smo bili utrujeni, da se nam ni dalo jesti. Le zakurili smo si v sobi in zaspali smo kot ubiti. Na ogenj bi bil moral nekdo prilagati. A kdo?

»Vstanite!« Vrgel bi ga bil skozi okno, ko bi ga bil dosegel.

»Ura je deset, pa še spite, zakuril sem vam, pripravil zajtrk. Zunaj tako lepo sneži, vi pa spite,« nas je ošteval jutranji dežurni.

Morali smo vstati, kajti Štef ne mara poležuhov. Po zajtrku smo sklenili, da se gremo kopat. Tudi smučali smo, si naredili skakalnico in se veselili zime. Dan je minil, kot bi trenil. Zvečer smo se dolgo pogovarjali o marsičem. Nato smo prisluhnili še simfoniji vetra in sladko zaspali.

Zutraj nas je mrzli, jasni dan premamil, da nismo mogli obsedeti v koči. S Cvetom sva se odločila, da greva na vrh.

Povedala sva tovarišem, da greva po položnejši poti, ko pa sva prišla do križpotja, naju je zvalila zavarovana pot. Kako bi jih poslušala, ko bi bili vedeli, kaj naju mika, kako bi rogovlili šele doma.

Od začetka ja v skalovju bilo manj snega, le tu in tam je bil manjši zamet. Pot je bila vseskozi ledena, le rahlo se je odtajala v opoldanskem soncu. Ko sva prišla skoraj do vrha, že zunaj zavarovanega dela, sva mislila prečkati manjši žleb, v katerem je bilo precej snega. Bila sva brez cepina in derez. Ali naj prečiva to plazišče, kjer se lahko snežna gmota vsak hip zruši in naju odnese nekam v Toplo? Tu se je narava res čudovito poigrala s snegom in ledom.

Vse je bilo zelo lepa paša za oči. Še in še bi bil gledal in občudoval te tvorbe, ki jih

oblikuje narava. Mimo glave mi švigne kamen, velik za pest, in se zarine v tisti sren in snega se je še vrtinčil, ko je bil žleb že prazen. Še sva nekaj časa stala tam in strmela v uničujočo lepoto. Potem sva bila kmalu na vrhu. Popoldne smo se zopet bogati s to zimsko opojnostjo, ki smo jo pili te dni na vsakem koraku. Drugo jutro smo se poslovili od zimske Pece.

Veličastna gora je to, mogočna in lepa, poleti in pozimi.

KRESOVANJE

JURE SKUDNIK

Vsako leto počastimo naše praznike. Zato organiziramo na Peci kresovanje. Rad bi opisal eno izmed njih. Ni lepšega kot zreti v tisti ogenj na gori.

Pot smo hitro premagovali. Bili smo spočiti, prepolni moči. Tudi nekaj snega smo še dočakali nad Tomaževo kočo, nad njo ga je bilo vedno več, pri koči pa že čez meter takega za spomladansko smuko. Na večer smo pripravili velik kres. Les smo si pripravili že jeseni, le skupaj ga je bilo treba zvleči.

Vsi smo se nekoliko potuhnili in vsak zase je čakal, da zaplapolata tisti plamen. Sikal bo vedno više in nas bo še bolj povezal v tovarištvo, v ljubezni do gora in do domovine. Oglasila se je pesem. Najprej tiha planinska žalostinka. Nato smo pričeli peti bojne pesmi, ki so jih včasih ob takih kresovih, vendar manjših, saj so se morali skrivati, peli partizani. Čim bolj je pojemal plamen, tem bolj se nam je tožilo, bolj zbrano in z večjo vnemo smo peli.

Še nekaj koroških narodnih, da smo potrdili tudi svojo ožjo pripadnost. Da bo zavest moči še trdnjša!

Plamen je počasi dogoreval. V naših srcih pa so še bolj zagorele lučke prijateljstva in soglasja.

Še kratek sprehod po tisti nam že tolikokrat prehojeni poti od kočice do kapelice! Občuduješ in občutiš goro tudi ponoči, ko se tako skrivnostno zapira vase. Ko bi gora mogla govoriti, kaj vse bi nam povedala! Gora pa molči in je neznansko lepa.

Če bi me kdo vprašal, zakaj hodim najraje na Peco ali kamorkoli v gore, ne bi vedel odgovoriti. Ali pa po Kugyju in Avčinu: »Ker moram.«

ANDI 1978

(Gl. tudi PV 1979, str. 151)

PISCO

DR. JOŽE ČETINA

Vsako pravilo ima svoje izjeme in videti je, da tudi tukajšnje vreme. Obdobje od aprila do septembra je resda sušno in dež redkost. Sedaj pa se je vreme že drugič skisalo. Črni oblaki, ki so nekje od Amazonke vrel v našo dolino, in kratkotrajnih aprilskih deževov kar ni hotelo biti konec. Bela tančica se je spustila za nekaj sto metrov pod ledenike in celo mladočči Indijanci, ki so večkrat zavili k mojemu šotoru, ko so zvedeli, da se ukvarjam z medicino, so zmajevali z glavami.

Nekega večera se je ob naših šotorih, ustavila skupina mladih fantov, Amerikancev in Nemcev. Že dalj časa so se klatili po Kolumbiji, Ekvadorju in Peruju. Sedaj se njihovo potepanje bliža koncu. Tu ob cesti bodo počakali na kak prevoz v dolino. Kmalu smo se prijateljsko pomenkovali. Videti je bilo, da imajo fantje že precej prazne nadržbnike in tudi želodce. S pripombo, da bodo pač enkrat nerazviti pomagali razvitem, smo jim odstopili nekaj »popotnice«, kar so z veseljem in s prijateljsko hvaležnostjo sprejeli. Nekaj korakov od nas so postavili šotor, eden od njih, prijeten mlad Münchenčan, pa je še pozno v noč sedel v naši kuhinji. Ob ogromnih količinah čaja, ki smo ga na njegovo

prigovarjanje vedno znova pristavljali, se je razvijala hudo »angažirana« debata o nedavni nemški preteklosti, o njihovih sedanjih razmerah in miselnosti in še o marsičem. Priznati moram, da mi je kar gódlilo, ker je bil mož zelo kritičen do nekdanjih grehov svojega naroda in celo o pojavih levega terorizma v svoji domovini je govoril s precejšnjim razumevanjem.

Medtem so naši fantje razmišljali o smeri, ki bi se je lotili, ko se bo vreme popravilo. Najprej so se spogledovali z ledeno steno Chopicalqui, potem so se pa končno odločili spet za Huascarán in sicer za severovzhodno steno severnega vrha.

V nedeljo je nastopila spet stara, dobra sončna zima. Fantje so odnesli opremo pod steno in se vrnili šele s temo. V bazi pa smo po kosilu imeli obisk. Iz doline se je pripeljal razmajan, majhen avtobus in se ustavil poleg naših šotorov. Kmalu nato sem se počutil kot uboga, nadlegovana živalca v zoološkem vrtu. Avtobus je bil natrpan z nedeljskimi turisti iz Yungaya, ki so, očitno veseli, da je naporne vožnje po luknjasti in nepopisno prašni cesti konec, popadali iz vozila in brez vsakega uvoda začeli z živahno radovednostjo oblegati nas in naše šotore. Svoje zanimanje so si kar brez posebnega dovoljenja sami tešili. Ta zabavna, četudi malce tečna epizoda je trajala dobro uro. Poleg vsega sem bil še tarča intervjujev z vseh strani in to me je zdelalo. Potem sem počival na zračni blazini in užival slovo popoldanskega sonca. Res ni bilo nobene škode, če izvzamem, da je neka gospodična za spomin odnesla Džonovo ogle-dalce in da je moj izlet na Pico José tokrat splaval po vodi.

Ponedeljek, 26. junija, je bil dan drugega in zadnjega naskoka na Huascarán. Naveza Črepinšek, Zupan, Pepčevnik je v sončnem dopoldnevu zapustila bazo in odšla po cesti v kot doline pod Garganto. Na obisk je prišel Lucho z družino. Žena je kar s punkljudovboj, jaz pa sem spet zavil na svojo trimsko stezo.

Prelaz Portachuela, ki loči piramidasto goro Yanaraju od masiva Chopicalqui, je skoraj tisoč metrov nad našo dolino in ravno nasproti severovzhodni steni Huascarana. S fotoaparatom in »voki-tokijem« sem se naslednje dopoldne napolnil na tovorno cesto. In že po nekaj zavojih krenil na indijansko stezo, ki se desno od ceste v strmih ključih vzpenja proti prelazu. Nekaj minut pred dogovorjenim časom sem stal na 4800 metrov visokem, ostrem grebenu, kjer se ozka, kamnita steza komajda lahko prevali na drugo stran. Tam spodaj se začena dolina Yanama, ki jo je že zajela popoldanska senca. Sto metrov pod menoj jezerce na zeleni površini, veliko in črno kot zadnje triglavsko. Morda dve uri hoda naprej še eno. Razen steze, ki se mimo jezerca izgublja vedno nižje v daljavo, ničesar, kar bi spominjalo na obljudenost. Pravijo, da bi moral hoditi debele tri dni, če bi hotel priti do Marañona, enega od izvirov Amazonke.

Radijska zveza je bila sicer slaba, slišal pa sem, da so fantje vstopili v ledeno strmino in se vbadajo s prvimi raztežaji.

V zavetju, na sončni strani prelaza, sem si iz kamenja zložil udobno ležišče in zadremal. Zbudili so me šele koraki bližajočega se potomca Inkov, ki je gnal štiri otovorjene mule čez prelaza v Yanamo. Buenos tardes, señor, tengo hambre, je pozdravil. Nisem mu mogel pomagati, saj na te sprehode nisem jemal s seboj ničesar za pod zob. Pozno popoldne sem se vračal proti domu. Stene, ki so obdajale dolino, so se kopale v fluorescentni svetlobi zahajajočega sonca.

Ko sem že ob prvem mraku bil pri brvl čez hudournik, še pol ure hoda do baze, je Chopicalqui jeva široka, vertikalno razbrzdana ledena stena še vedno svetila s skrivnostno zelenkasto svetlobo. Ta je na vrhu grebena prešla v tanko, ožarjeno črto, ki je več kot dva kilometra široko goro ločila od zelenkasto-modrega večernega neba. Dolgo nisem mogel odtrgati pogleda od tega prizora.

Zadnje pol ure sem hodil že v trdi temi. Tu in tam je iz skalne votline ali iz goščavja zasvetil plamenček, ob katerem bodo prenočili Indijanci na svoji poti iz doline v dolino. Tu in tam je od ognja zalajal pes in se spet umiril, ko sem bil mimo. Črno nebo je bilo posuto z zvezdami, nad Huandoyem je medlo svetil tanek, navzgor odprti srp polmeseca. Dva dni pozneje sem spet stal na prelazu. V zgornjem delu skoraj 1400 metrov visoke ledene strmine, daleč na nasprotni strani doline, sem opazil drugo pod drugo tri majhne temne pike, ki so mikroskopsko počasi spreminjale svoj položaj na beli površini. Še nekaj sto metrov, in bodo pod kopno, navpično steno vrha.

Ta dan se je proti večeru pri nas ustavil samohodec otroškega obraza, plavih oči in zlatih, deklško počesanih las. Dal sem mu nekaj obličev za ožuljene noge in v pogovoru se je izkazalo, da je ta dečko Tobin Sorenson, alpinistični pojem Združenih držav. V zadnjih nočeh je soliral navpično steno Huandbya, v preteklem decembru je prav tako sam preplezal severno steno Matterhorna in tudi z Eigerjevo direttissimo je dober znanec.

V petek sem navezo opazoval z mojega vrha. So že v kopni steni in morda bodo zvečer že za robom, levo od vrha. Potem ne bo več zveze in preostane nam le še čakanje, da se čez ledenik in Rio Sante vrnejo v taborišče.

Sedaj v bazi nisem bil več nujno potreben in prišel je moj trenutek. Ker so se tudi

Janču ozebline že precej popravile, sva v nedeljo zjutraj zmetala v nahrbtnika naj-nujnejšo kramo in zapustila Čajza samega v bazi.

Spočutih korakov sva stopala ob ledeniškem potoku, ki se je v neštetih rokavčkih prebijal skozi rajsko lepi, z rdečo cvetečim grmovjem poraščeni severni zatrep doline, telovadila po ozki brvi čez hudournik, ki je pribrzel izpod Huascarana in nekoliko više bredla strugo na desni breg. Potem sva se začela naglo vzpenjati po strmem goščavju in rdečerjavji zemlji, ki jo je suša spremenila v debel sloj prahu.

Dvesto metrov više se je strmina nekoliko položila in nekaj minut sva za oddih hodila po valovitem pašniku, dokler svet ni v polkrogu, ki sta ga sekala dva potoka, oba vsa v slapovih, spet šinil navzgor. Nekaj sto metrov više se je strmina znova polegla in počasi prešla v dolgo, s trdoživim rastlinjem poraščeno, prastaro ledeniško grobljo. Po njenem grebenu sva se nato motovillila skoraj dve uri in končno prispela na majhno jaso. Levo strma, kamnita puščava, ki prehaja v ledenik in steno Huandoyev, za jaso visoka skalnata groblja, ki zakriva najino pot naprej, daleč desno mogočne ledene stene Chacaraju.

Campo uno

V kotu jase, v zavetju kot hiša velike skale, je stal rdeč šotor, ob njem pa plavalasa človeška gora. Še nekaj korakov in želela sva ji dober dan. — Hey, whant country — Yugoslavia — Oh, Yugoslavia, very good, tchiglaf, caniaets, yes! Z Jančem sva se presenečeno spogledala in nasmehnila. Saj Amerikanec verjetno res govori o Triglavu in Kanjavcu. Sveta Marija, kako je svet majhen!

Nekaj časa sva se z možem pomenkovala o Julijcih in celo o nekaterih planincih, ki jih je tam spoznal, in delala propagando za Savinjske. Žal pa sva kmalu morala naprej. Povzpeti se je bilo treba na dobrih sto metrov visoko skalnato moreno, ki je zapirala »Campo uno« s severozahoda, in to se je ob že kar redkem zraku izkazalo za precej naporno garancjo. Končno sva soplhajoč stala na njenem hrbtu. Najinim očem se je odprl pogled na kamnito morje, ki se je počasi napejalo in potem na vsej široki fronti prehajalo v ledenike. Dobri dve uri tavanja levo in desno, preskakovanja s skale na skalo, dričanja in plazenja po kamnitih strugah in grebenih, korak gor, dva dol, med kamenjem že prvi blokí modrikastega ledu, tu in tam pod njimi malo večja luža, miniatura jezercerca, razmočen, v črno blato spremenjen ledeniški prod, potem še zadnja strmina, rob, za robom jezercerca, za jezercerem pa sneg, led, sneg, led... Campo duo, 5000 metrov nad morjem.

Večerni hlad veje z ledenika. Korak od jezercerca postaviva višinski šotorček, posrebava toplo juho in zlezeva v spalne vreče.

Noč, neskončno dolga, čeprav le dvanajst ur trajajoča tema. S strmih sten naokoli led neprenchoma grmi v globine kot nevihta, ki se seli v krogu. Na poševnih tleh šotora kar naprej drsim proti Janču in spet lezem nazaj v svoj kot. Izdihana vlaga se zgošča na šotorskem platnu nad mojim nosom in zmrzuje v ledene oblate, spanca ni, štejem Robanove ovce, zadremam, spet lezem v svoj konec šotora, štejem že vse znane in neznane koze, spet lezem v svoj kot, proščevam že vse perujske lame, spet za hip zadremam... in potem se končno zdani.

Po čajju iz jezerske vode, nekaj keksih in koščku čokolade, si naveževa dereze, optava nahrbtnika in nekaj mlnut nerodno kolovrativa po kupih kamenja in skalnatih blokkih, ki so razmetani v ozkem pasu med jezercerem in robom ledenika. Potem zlezeva po strmem koncu snežnega jezika na njegov rob in pred nama je bela prostranost, ki se v velikanskih terasah dviga proti širokemu sedlu in tam preide v modrino jutranjega neba. Nekaj časa stopava po trdem, zmrznjenem snegu, potem se izza Yanapacche po ledeniku razllje oranžna svetloba vzhajajočega sonca, ki nama skoraj vzame vid. Namaskirava se, si natakneva temna očala in stopava naprej. Janča ozebli prsti še vedno bolijo, a ga kljub temu komaj dohajam. Železni fant jo maha, kot bi namesto srca imel v prsih stroj, ki lahko deluje brez kisika. Jaz s svojim osemmesečnim Abrahamčkom pa naj se kosam z njim.

Končno je pred nama sedlo, široko in prostrano za celo mesto. Proti severu se počasi spušča v globoko dolino, onstran katere med vsemi mogočnimi vrhovi gospodarí ostra ledena piramida Alpamayo, pred katero bi prebledel tudi sam Matterhorn. Filmam in slikam. Levo je kot na dlani skupina Huandoyevih konic, desno pa široko sedlo počasi spet preide v belo strmino, ki jo že načenja Janč s svojim enakomernim korakom. Kljub omamni vabljevosti počitka odsopiham za njim in se zagrizem v ta špalir ledenih stebrov, sten in zevajočih zelenkastih razpok. Štejem korake, štejem sapo. Dva vdiha, en korak, dvajset korakov, par sekund počitka, spet dvajset korakov in par sekund počitka, in tako sem se ves spremenil v avtomat za dvajset korakov in par sekund, ki se postopoma spreminjajo v vedno bolj debele minute.

Težka modrina neba preide v oranžno meglo, ki obdaja vrh. Nekje iz te megle me kliče Janč. Vržem nahrbtnik v sneg, kot bi tehtal najmanj sto kilogramov, napravim še

zadnje desetine korakov v mlečnooranžni zid, ki me obdaja, in že si seževa v roke, se objameva in dahneva vsak svoj čestitam. Od upehanosti ravno še lahko dojameva edinstvenost trenutka: stojiva na vrhu Nevada Pisca, 5800 metrov nad Pacifikom.

Pripovedujejo, da je dobil ime po nagradi, ki so jo včasih po srečnem povratku s tega vrha prejemale indijanski nosači od svojih klientov in jo tudi na dušek izpili — dva litra tropinovca, imenovanega pisco.

Štiri tedne sem se klatil po tistih nekajurnih izletih okoli Llanganuca, opazoval ta vrh in upal, da bo ob nalogah odprave ostalo vsaj nekaj časa tudi zame. Sedaj stojim visoko pod nebom, kot morda nikoli več ne bom. Skromna želja se mi je izpolnila. Potešen in zadovoljen sam s seboj stopam za Jančem proti sedlu in ko pod vrhom spet prideva iz megle, naju obsije opoldansko sonce.

Že v trdi temi v dolini gaziva na levo stran struge. Danes je 3. julij, osmi dan, od kar so naši trije odšli v Huascaran. Prav gotovo naju že vsi pričakujejo, morda celo s postrvmi. Prebija se skozi goščavo, rokavi potočka šumijo in se srebrno lesketajo v lunine siju. Okorna pesem andskih gosi ob jezeru postaja vse glasnejša in razločnejša. Neslišno zavijeva izza vzpetine, za katero stojijo šotori in se pripravljava, da bi prijatelje presenetila z zmagošlavnim vriskom.

Toda v kuhinjskem šotoru osamljeno sedi Čajz in zamišljeno gleda v posodo s čajem na kuhalniku.

Z OTROKI V HRIBE

BORUT LAJEVEC

Pod Kogel gremo! Pozna pomlad je, izlet bo kot nalašč zato, da prezračimo otroke pa tudi očete in mame bo pogled v previse ljube stene prijetno počehljal po dušah. To ne gre, da bi kar doma sedeli.

Katarina, ki ji nekaj malega manjka do prvega rojstnega dne, je pridna. Vso pot klepeta, sedenje v oprtniku ji je všeč. Primož, leto starejši od nje, mi sedi za vratom. Nikakor mi ne da miru, lasa me in vleče za ušesa. Če ga krepkeje stisnem za nogici, z lasanjem za hip preneha.

Klemen hodi danes sam. Ima že polčetrto leto in se materine pomoči že skoraj otepa. No, proti koncu se tudi on rad nosi.

Tine nosi svojo prvorojenko še v »zibki«. Tako praviva oprtniku, ki sva ga izdelala za majhne otroke. Kasneje sva jih napravila še več: za darila prijateljem ob porokah in rojstvih.

Alenka vso pot spi. Čist zrak in enakomerno pozibavanje pomirja še tako nemirnega otroka. Najbrž tudi zato na izletih s takimi majhnimi otroki nikoli ni večjih težav.

S Tinotom ubirava pot kar po zasneženi grapi. Hitro nama gre, čeprav skrbno paziva, da nama ne zdrsne. Takole breme ne pronese drsanja po starem, grobem snagu.

Pri »klopci« počakava družčino. Otroke bo treba nahraniti in previti. Potem gremo pogledat rožice. Avrikolj je že v cvetju, tudi pogačice in encijan. Le kako dopovedati obema fantoma, da jih ne smeta trgati.

Obe Janji sta tudi že tu. Moja iz oprtnika potegne termovko in »Humano« za Katarino, oba mulca pa bosta deležna močnejših hranil. Tinotova Janja pa preprosto odpne nekaj gumbov na srajci. Kar nenavaden pogled: obkrožajo nas ostenja Branc, Skute, Kogla, nekoliko nad nami kuka izza skalnega parobka gamsja glava, v »prednjem planu« pa doji Janja.

Tine mi pomaga, da oba fanta popeljeva še malo naprej — gamse pogledat. Pa jih le od daleč lahko opazujemo, a dovolj blizu, da bosta doma povedala, kaj vse sta videla.

Dolgo sedimo v travi. Obujamo spomine in delamo načrte za izlete z otroki, za plezalne ture brez njih.

Da ne ostarimo!

Pugled! Primož in Katarina sta črna kot zamorca. Posadili smo ju v gosto borovničevje in zdaj se paseta kar sama. Pa gre nekaj v usta, še več pa mimo. Nič ne de, da sta le pridna.

Danes je z nami tudi Barbka. Obe njeni dekleti sta že večji in posebno Katarini gre nabiranje hitro od rok. Veronika in Klemen se potepata med borovjem, sem pa tja gresta pogledat še najmlajša. Mi pa polnimo »grabljice« z žlahtnimi plodovi. Zraven v mislih in pogovorih preplezamo veliko sten.

Barbka zna biti tako preprosta in pristrčna. Ko z modrimi rokami in ustnicami ošteva

svoji dekleti, ki sta se nabiranja jagod že naveličali, ni prav nič podobna alpinistki svetovnega formata.

Kje sta pa Klemen in Veronika? Seveda, spomenik bitki med partizani in Italijani je kot nalašč za plezanje. Najprej ju oštejem, da se to ne spodobi, da bosta padla in tako naprej, pa nič ne zaleže. Nato stojim spodaj in »varujem«.

Pozno je že. Katarina in Primož sta zlezla nekam navzdol in pri tem izgubila stekleničko z mlekom. To bo zvečer jok, ko bo treba zaspati brez nje. Da bi kupili novo, ni več časa. Tudi prav, se bosta morda prej odvadila. Jutri gremo na Kamniški vrh. Encijana je toliko, da bi ga lahko kar kosili.

Vsi so za. Celo Miha, ki nikamor ne gre brez mame. Torej se mi obeta dovolj dela. Zenem gor svoje tri — In še štiri nečake.

Sobota je, promet je gost. Marsikdo se ob pogledu na avto, v katerem se kar tema dela, nasmehne. Še dobro, da nas prometniki pustijo v miru.

Avto pustimo v Bistričici. Oprtnik na rame, otrokom pa vetrovke okrog pasu. Naj vsak nekaj nese.

Pot nas vodi zložno ob potoku. Komaj odgovarjam na številna vprašanja: Kako se reče tej rožici, kako globoka je voda, se sme piti, kam se izliva, zakaj se ne gremo kopat, je kaj rib, zakaj se še dalje ne peljemo in tako naprej — brez konca. Skušam speljati vodo na svoj mlin, pa jim kažem vrhove in pobočja okoli nas. Ob poti najdemo njivo spominčic — nazaj grede jih bomo nabrali za obe mami.

Primož je spet zadaj. Ne more se odtrgati od velikih orlic. Ime ga spominja na velikega ptiča, ki ga je lani opazoval pod Kamniškim sedlom in ne gre naprej brez prigovarjanja. V Slevi lajajo psi vso pot, ko gremo mimo. Ob koncu zaselka nas pozdravijo prvi encijani. Nato prelepi flori ni več konca.

Studenec je zajet in napeljan po žlebičku v vas. Enajstletni Jože ugotovi, da je večji užitek piti takole kot iz kozarca pri domači pipi. Saj je res.

Na osamljeni planini počivamo. Tu se konča gozd in razgled je prelep. Pa otroke bolj miha, kje spijo backi, zakaj jih še ni.

Obljubim, da bodo z vrha videli še povsem zasnežene gore, in jim tako razložim, da je za pašo še prezgodaj.

Pot po grebenu je zelo strma. Mihca in Katarino imam pred sabo, da se mi ne popeljeta navzdol. Po še suhi travi drsi, da je joj.

Kolikor bolj proti vrhu gremo, toliko težje je krotiti večje. Na vsak način hočem, da pride Miha prvi gor. Zanj je to prvi izlet. Naj uspeh pripomore, da ne bo tudi zadnji. Šlo je! Veselje je res veliko, ko njemu in Katarini, ki še nimata pet let, vsi čestitajo. Izjema je spet Primož. Raje teče nekoliko navzdol k telohom. Šele sadni sok ga privabi in s Katarino se skoraj stepeta zanj. Kot doma. Skušam ju pomiriti z razlago, da smo v hribih, kjer je treba vse deliti. Čudno, a podoba je, da razumeta. Vsaj ne prerekata se nič več.

Opazujemo Brano in Planjavo, ki sta še pod snegom. Med zadnjo zimo je veliko drevja podrla, razgled je sedaj lepši.

Jožetu in Klemenu obljubim vzpon na Brano o počitnicah — če bosta pridna.

Navzdol do sedla gre seveda po zadnjicah. Mojca, Elizabetka pa Miha so v začetku še malo plašni, potem pa z veseljem drsijo po travi. Iztek je v redu, ni nevarnosti, da bi kam zadeli.

Vsi štiri pobi kar tekmujejo, kdo bo drvel dlje in hitreje. Drsanja od sedla navzdol jim ne prepovem, pa gredo še enkrat gor, skoraj do vrha. Čudim se, od kod jemljejo toliko moči.

V skalah rastejo jegličiči. Samo gledat jih gremo, potem pa po strmi stezici zavijemo navzdol. Dekleta si vzamejo po en cvet encijana — za spomin! Pa zato, da ne bi bilo preveč prepovedanega.

Ob potoku spodaj se umijemo in zavijemo še enkrat navzgor k Sv. Florjanu. Tu še nismo bili, otrokom pa za spodbudo obljubim lep razgled. Res nas ne razočara. Potem navzdol grede opazujemo, kako se iz zime (na Kamniškem vrhu so bile še snežne zaplate), spuščamo v pomlad. Drevje je tu še v popkih, spodaj pa že cvete.

Kondicije je dovolj, tudi v Turncu smo bili večkrat, počitnice so prišle in danes je pravnji dan za obljubljivi vzpon na Brano. Jožetu povem, da gremo na sedlo, da bi doma ne bili preveč v skrbeh. Če bo pa vreme res lepo, bomo poskusili morda še kam više.

Pozno jutro nas najde pri Pastircih. Niti Klemen, ki je končal prvi razred, niti Jožeta, ki je odličnjak v petem, ni mogoče ustaviti. Kar gor rineta. Pri Kamrici le počakamo nekaj minut, da bo ostalo kaj moči za vrh.

Oba fanta sta nabrušena. V koči popijemo vsak svoj čajček in le s težavo ju pripravim, da še kaj pojesta. Razburjena pa nista le zaradi vzpona. Oljubil sem jima pravo plezanje, oba vesta, da je na dnu mojega oprtnika zvit vrh in celo nekaj vponk in klinov. Oba sta bila že velikokrat v hribih, ne zdi se mi prevelik greh, peljati ju v lahko in kratko Sijo Brano.

Na grebenu močno piha. Premišljuje, da bi obrnili, pa me fanta pretentata. Kako se ploza, že vesta, a ju imam vseeno neprestano na očeh. Zagnancema, kot sta moja soplezalca, kar hitro pride na misel kaka neumnost. Moja skrb je odveč. Ubogljiva sta danes! Če bi bila taka doma, se njuni starši ne bi imeli za kaj pritoževati. Učim ju pravilnega varovanja, seveda pa za vsak primer tudi sam držim vrv. Jože ima kladivo in s ponosom izbija svoj prvi klin.

Veter je mrzel in vse nekoliko zebe v prste. Nič zato, bosta pa nataknila rokavice. Nismo jih vzeli s seboj, najdem le par nogavic. Klemen jih natakne na roke, Jože pa se mora sezuti. Njegovi novi čevlji so nekoliko preveliki; da bodo vsaj še v naslednjem letu prav in obute ima tri pare nogavic.

Malo pod vrhom useka Klemena kamen. Na prst. Vrv ga je sprožila, gre mu že na jok. Alpinisti pa ne jokajo, vsaj v stenah ne in zaradi takega kamna sploh ne. Je že dobro. Že ne boli več.

Vrh! Vesel sem uspeha kot pred trinajstimi leti, ko sem prvič plezal prav tu. Fanta se kar svetita od ponosa. Tudi nekaj planincev jima čestita. Razgledamo se po okoliških vrhovih. Na Kalški gori smo bili pred tednom, Grintovec je prihodnji cilj. V Repovem kotu smo tudi že občudovali kristalne tolmune, celo kopati smo se poskušali. Je pa to vse kaj drugega kot gledati nogometno tekmo na televiziji.

Žig v planinski izkaznici ni dovolj — še na rokah mora biti in Jože si ga odtisne celo na čelo. Tudi kamne si vzameta za spomin, potem odrinemo. Po strmem delu poti smo še navezani, posebej ju opozarjam na nevarnost sproženega kamenja. Pa ne zaleže dosti.

Spet smo na Sedlu. Zlezemo po trebuhih čisto na rob. Glave so tako rekoč že na Štajerskem. Globina ju prevzame.

In še zadnja lekcija. Od Bab se spustimo kar po melišču. Še meni duša ne da, da bi ne »zapodil«. Ko ju dočakam, se izgovorim, da sem jima le pokazal, kako se teče nizdol. Zdaj se primemo za roke. Gre, da se kar kadi. Tudi k snegu pod Planjavo zavijemo. Pri-povedujem jima zgodbo o Wunderlicu, po katerem se zdaj ta sneg imenuje.

Nad Pastirci si spet privoščimo duškanje. Dolgo ležimo v travi. Proti vrhu Brane gledamo. Nad njim plovejo redki oblaki. Bo deževalo?

Prvomajski prazniki so res že prave počitnice. Tokrat jih bomo preživel na Pokljuki. Prijazei stan nam daje streho, stara železna peč pričara precej tega, kar nezavedno pogrešamo v mestu. Vzeli smo s seboj tudi mojo mamo, da se spet pošteno nadiha, pa tudi Jerneja, ki je pravkar dopolnil prvo leto, bo malo popazila. Več se bomo zato smučali. Pa nečak Jože je tudi z nami.

Cesta od zgradb gozdne uprave dalje ni spluzena — nič zato. Otroci so že dobri smučarji in nekaj teka, čeprav z alpskimi dilcami, kar dobro dene.

Med potjo ima težavo le mama. Vdira se ji včasih do kolen. Otroci jo kar hitro ubirajo, le najmlajši je nemiren. Po snegu bi rad šaril. Pred kočjo ga posadim v sneg. Nekaj časa z rokičami brska po njem, nato pa zajoka, že zato, da bodo starši imeli kaj početi. Popoldne smučamo na travniku, streljaj nad kočjo. Celo skakalnico napravimo. Jernej se vozi v glavnem z mano, nekaj časa pa se s staro mamo sprehajata po kopnihah, kjer cvetijo trobentice in podlessek. Ob seniku pa že rumenijo prvi jeglič.

Zjutraj odrinemo zgodaj — vsaj za otroške pojme. Primož in Klemen se navdušujeta za smučarske skoke. Prav te dni ima njun skakalni klub zimovanje na Rudnem polju. Pod Viševnikom bodo smučali in naša dva hočeta biti na vsak način zraven.

Vlečnica, ki sem jo kot vojak še sam pomagal graditi, dela. Tudi Janja in Jože se vozita, sam pa skušam trenerjem vsaj malo pomagati pri vzdrževanju reda. Sicer pa zaljubljeno zijam kvišku in premišljuje, kaj bo z mojo novo oblubo fantom: smuk z Viševnika. Nekaj novega snega je padlo in zato sem v skrbeh.

Popoldan je na programu skakanje. Veliko otrok je in nekateri med njimi najbrž prvič stojijo na smučeh. Občudujem dobro voljo in potrpežljivost trenerjev pa srečne obraze sedem do osemletnih pobičev, ko po treh ali štirih metrih skoka obstojijo na nogah. V poznem popoldnevu in čudovitem soncu spet smučamo pod kočjo. Mojo mamo pripravimo, da obuje Janjine »pancerje« in natakne njene smuči. Več kot štirideset let je že, odkar je zadnjič smučala pri sv. Križu nad Jesenicami. Pa se ji res pozna. Prožna pa je. Čez nekaj časa ji postane zadeva všeč in potem smučava, ko se otroci že spravljajo spat.

Nedelja je. Mama mora domov, mi gremo pa pogledat Poključke vrtce in Poključko luknjo.

V Gorjah obiščemo še prijatelja Koljo, ki nas prijazno povede do grape, po kateri drži stara pot skozi spodnji vrtec in Luknjo na Pokljuko. Najbrž bi je sami ne našli, saj ni nikakršnih znamenj, da gre za »prvovrstno zanimivost«, kot se je v svojem vodniku izrazil R. Badjura.

Spodnji vrtec je v obupnem stanju. S ceste na Pokljuko so ljudje zmetali vsakovrstno šaro. Celotni otroci se zgražajo.

Pot dalje je zanemarjena, zato imamo vtis, kot da hodimo po divjini. Trohneča debela med zanikrnim grmovjem, temačnost in čudna tišina me spominjajo na Klek. Prav nič domače ni tu. Tudi mi ostajamo brez besed, kot bi ne hoteli motiti svojstvenega vzdušja. Razpotje pod Luknjo je opremljeno s celo galerijo napisov, za posrečen kontrast pa ob njih raste vse polno kamenokreča.

Pot drži desno v ogromno jamo in skozi srednje od obeh oken v njenem stropu spet na svetlo. Otroci so živahniji. Janja s težavo kroti Primoža — povsod bi rad zlezal, v vsako luknjo vtaknil svoj nos. Klemen pogreša čelno svetilko, ki mu jo je za rojstni dan prinesel stric Matic. Še dobro, da sta najmlajša mirnejša. Medtem ko na strmi stezi pazim, da se mi ne prevrne Katarina, sem nadvse pozoren tudi na oprtnik z Jernejem. Že večkrat sem butnil z njim ob kak rob. Danes se mi to ne sme pripetiti, saj so skale mestoma zelo ostre.

S pomola nad Luknjo je izreden pogled na spodnji vrtec in Stol pod pomolom pa »za enega jurja strmine«, kot bi rekel Čop. Spustimo se nazaj do razpotja in pohitimo še levo skozi tesen v srednji vrtec. Ta se konča s široko špranjo, v katero drži kakih deset metrov visoko po steni razpadel mostovž. Preraz!

Badjura v svojem vodniku svari pred velikimi uharicami, ki spe v njem. Res je zapuščen, na koncu pa jo poživlja čudovit studenček, ki se steka v majhno, iz kamnov zloženo koritce. Tudi Jernej je deležen poživljajočega »napitka«. V Preraz ne gremo. Mostovž je preveč gnil, da bi tvegali v današnji zasedbi.

Sicer smo pa videli in doživeli dovolj za en dan. Med smuko proti domu opazimo sveže stopinje v sicer gladki smučini. Gotovo nas Marička in Francelj že čakata, čeprav smo ju pričakovali šele zvečer. Zato pohitimo in v dobre pol ure smo že doma. Snidenje je veselo, še posebej zato, ker že dolgo nismo bili skupaj v hribih. Spoznavam, da nam takih skupnih tur zelo manjka. Prijateljstva ugašajo, kmalu drug na drugega tudi mislili ne bomo več. Naši pogovori se vrtijo le še okrog nepomembnih stvari: nekaj o službi, problemi z otroki, kaka gradnja, pa smo opleli. Za naša intimna doživljanja skoraj ni več prostora. Človek dobi občutek, da za doživljanje lepega ne zmanjka prostora le v pogovorih, pač pa tudi v srcih. In tako se naše življenje počasi, a vztrajno nekam oži. Zares nam manjka prepaha, ki bi pometal iz naših duš vsakdanji prah.

Ko otroci pospijo, nam še dolgo v noč teče beseda. In vedno bolj odkrivamo, da drug drugega zares potrebujemo in da se imamo radi še vedno, kljub različnim smerem, v katero nas zanaša življenje.

Babica in vnuk, Pokljuka konec aprila 1979

Foto Borut Lajevec

Jutro ne obeta veliko. Južni veter podi oblake čez vrhove, ko se Marička, Francelj, Jože, Klemen in jaz vzpenjamo k Zlati vodi. Najbrž z vrhom Viševnika ne bo nič, a vsaj do preže gremo. Ko smo tam, sklenemo iti na sedlo in tako se počasi pomikamo navzgor. Klemenove smuči nosim jaz, Jožetu pa je priskočil na pomoč Francelj. Megle ni in pogled seže dovolj daleč. Oba otroka sta vztrajna. Vprašujem ju, ali jih pot zmaguje. Ne, kje pa! Sploh nočeta nič slišati o tem.

Pobočje je kakih 150 m pod vrhom prepočeno. Kak meter široka in dva do štiri globoka razpoka otežuje prehod. Ker se je v zadnjih dneh naletelo nekaj novine, je ponekod zasuta. Francelj gre naprej. Previdno sondira in pogled nanj na strmem snegu je kar napet. Marička ob meni z grozo izdavi: »Francelji!« Ozrem se navzgor: kjer je še pred nekaj sekundami stal prijatelj, je zdaj le gladka vesina. Vdrlo se mu je. Ker vem, da sneg tu ni zelo globok, Maričko potolažim. Poženem se navzgor in zagledam prijatelja, ki pleza iz razpoke. Na mestu, kjer se mu je predrlo, je zdaj luknja, velika kot njegov floris. Pot do vrha je le še eno samo veselje. Ko stopimo na teme, nastopi gosta megla. Fanta kar žarita. Ne moreta prehvaliti vzpona. Francjev spodrselj lma bo ostal v spominu. Mi trije »ta stari« spet občutimo staro ubranost kot na mnogih skupnih turah pred leti. Ko si stiskamo roke, je v stisku zahvala za vse preteklo in obljuba prijateljstva za naprej.

Sestop je zaradi stopinj lahek, a ko si nekoliko pod razpoko natakne smuči, gre težje. Prav nič se ne vidi in le počasi se spuščamo. Nekoliko nad sedlom se megla razredči in potem se spustimo, da je veselje. Oba fanta moram miriti. Kljub idealnemu snegu me skrbi za njune noge. Vse gre po sreči.

Popoldan so na sporedu spet skoki. Do tedaj imamo še nekaj ur časa. Izkoristimo jih tako, da spremimo prijatelja na Bled — varstvo njunih deklic traja le do večera — fanta pa peljem na torte in sladoled.

Ob treh popoldne smo spet na Rudnem polju. Klemenu se kar nič ne pozna današnji napor in z veseljem se poganja čez »pručko«. Danes temu trenerji pravijo »uradni trening« za jutrišnje tekmovanje.

Dež na dež. Včerašnji jugozahodnik je izpolnil vse obljube in tako brez posebnega upanja čakamo v vojaški kantini. Končno se dež le malo unese in odločitev, da se začne s tekmo, je utemeljena. Obljuba startnih števil in nagrad je v otrocih vzbudila neslutena pričakovanja. Bog ne daj, da bi se ne izpolnila.

Tekmovanje poteka zelo resno. Tov. Horvat po megafonu pozdravlja tekmovalce in opiše lastnosti skakalnice. Kritična točka skakalnice je sedem metrov in če jo bo kdo preskočil, se bo sestala žirija v sestavi Prelovšek, Zajc in Koprivšek, in odločila o morebitnem skrajšanju naleta. Tekmovanje sicer sodita priznana sodnika Ludvik Zajc in Otto Giacomelli. Ko vsakega otroka po megafonu najavijo še z obvestilom: »Prihaja!«, je mera zvrhana. Nepozabna je resnoba in tekmovalna zagnanost cicibanov. Nekateri po manj uspelem skoku na izteku nejevoljno zamahujejo z rokami, kot so to na TV videli početi mednarodne ase.

Naša dva se kar dobro odrežeta. Le na podelitev nagrad in razglasitev rezultatov ne moremo čakati. Sklenili smo namreč, da se danes zaradi vremena vrnemo domov. Jernej že postaja siten.

Doma je, kot bi se utrgal plaz. Pripovedovanju ni konca. Čudim se, kaj vse so otroci opazili in si zapomnili. Ob tem me postaja kar malo sram. Odraslim veliko lepega uide in kar prav je, da se kdaj pa kdaj gremo učiti k otrokom.

Svoje poglede otrokom radi vsiljujemo. Morda je prav v tem deloma vzrok, za to, da nam otroci uhaajo. Kljub iskreni želji, da bodo tudi v zrelih letih v gorah znali najti kaj lepega, smo v skrbeh. So naša prizadevanja sploh pravilna? Ali pa bi bilo morda bolje otroke voditi le v živalski vrt?

V sebi nosim spomin na gore od otroških let: Lezem po strmi steni, opiram se na levi rob podplato, navezan sem na zeleno vrv. Tam spredaj pa sedi oče in se prijazno smehlja.

Ko sem pred leti prvič plezal slovensko smer v Triglavu, sem v prečnici pod Belimi platni spoznal mesto, ki mi je ostalo v spominu. Pokojni oče me je peljal na Triglav leta 1952, ko še nisem imel šest let. Ko sva se potem oglasila pri sorodnikih na Jesenicah, naju je čakalo sporočilo, da imam doma bratca. Gotovo mi je nekaj od tiste ture ostalo za življenje, zato se tudi sam ravnam po očetovem zgledu. Če kljub vsemu ne bo kakih globljih učinkov, se bom tolažil z mislijo, da sem imel od takih izletov z otroki nekaj tudi sam, prav gotovo pa imajo otroci zato malo manj »tečnega« očeta. To pa tudi ni majhna reč.

PLEZALSKI PRIPOMOČKI, PRI KATERIH NI POTREBNA UPORABA KLADIVA

IZTOK TOMAZIN

Za angleško besedo NUT še nimamo enotnega izraza. V prevodu pomeni matica (vijaka), ustrezní pa bi bili tudi drugi izrazi, ki se pogosto uporabljajo: zatiči, zagozdice iz lahke kovine itd. Za vsakdanjo rabo pa so se med našimi alpinisti razširili izrazi kot npr. jebica, bikajla, klock itd. Prav bi bilo, če bi našli primernojšo besedo.

Že več kot pol stoletja se uporabljajo pripomočki za varovanje, pri katerih ni potrebna uporaba kladiva. Angleški plezalci so sprva uporabljali manjše kamne, ki so jih zagozdili v razpoke, pozneje pa so prešli na uporabo vzlatih zank, vendar pa se ta sredstva niso preveč razširila — uporabljala so se le v nekaterih področjih. Pozneje so začeli uporabljati matice vijakov, pred dobrim desetletjem pa so se pojavili prvi predhodniki današnjih nutov. Sprva so imeli še številne pomanjkljivosti, ki pa so jih hitro odpravljali. Danes imamo že nekaj osnovnih vrst nutov v splošni rabi. Ločijo se po obliki, uporabi, materialu in proizvajalcih.

V Združenih državah Amerike so ti pripomočki v zadnjih letih napravili pravo malo revolucijo pri varovanju in tudi napredovanju. V večini plezalnih smeri — predvsem prostih, pa tudi tehničnih — so skoraj povsem izpodrinili kline. Danes ameriški plezalec pri večini svojih vzponov kladiva in klinov ne uporablja več, razen v zelo zahtevnih tehničnih smereh in v stenah, ki zaradi neustrezne strukture (razpoke!) ne dopuščajo uporabe nutov.

Tudi v Evropi se tak način varovanja vedno bolj uveljavlja. V Centralnih Alpah so bile že mnoge smeri preplezane izključno z uporabo nutov za varovanje. V Dolomitih je podobno, čeprav skala nekoliko manj ustreza. Široko uporabnost teh pripomočkov je najbolj pokazal sloviti prvenstveni vzpon »Pumprisse« v Fleischbanku, ki je pomenil prelomnico v ocenjevanju, obenem pa je bil opravljen brez klinov — le z uporabo nutov.

Naše stene so za uporabo teh pripomočkov nekoliko manj primerne kot npr. granitne — zaradi razmeroma redkih širokih, zdravih razpok. Kljub temu čestokrat dopuščajo uporabo nutov. Plezalec, ki zna ravnati z njimi, lahko prihrani marsikateri klin, nepotrebno zabijanje, izbijanje in izgubo časa.

Osnovne vrste nutov:

1. Osnovna ploskev trapezasta

Najbolj znani so »stoppers« firme Chouinard. Primerni za razpoke širine od ca. 2 mm do več cm. Posamezen nut se lahko uporablja v dveh različno širokih razpokah. Manjši so opremljeni z jekleno pletenico, večji z nylonsko vrvjo.

2. Osnovna ploskev šesterkotna

Največ se uporabljajo nepravilni šesterkotniki — Hexentrics (Chouinard). Dimenzije: od 1 cm do najširših debelin. Posamezen kos se lahko uporablja v več različno širokih razpokah. Pravilni šesterkotniki drugih izdelovalcev so nekoliko manj uporabni (posamezen nut le za 2 vrsti razpok).

3. Oblika T

Se nekoliko manj uporabljajo, vendar imajo nekatere prednosti, npr. v vodoravnih razpokah, predvsem za srednje in široke počli. Znan model so ameriški »titons«.

Poleg omenjenih so znane še številne druge vrste nutov. Pri nekaterih gre le za izpeljanke osnovnih modelov. Mnoge vrste pa so izvirno oblikovane in zelo uporabne v posameznih primerih, vendar zaradi specifične uporabe po njih povprečen plezalec navadno ne seže. Značilni primeri:

— Crack-n-ups v obliki sidra; primerni za izredno tanke počli.

— Friends; za razpoke, ki se navzdol širijo.

— Kaveljček (hudičev krempelj); predvsem za napredovanje, včasih tudi za varovanje itd.

Splošna navodila za uporabo nutov:

Najprimernejše so navpične počli, še posebej, če se navzdol ožijo. Nekoliko problematična je uporaba v počeh z vzporednima stranicama, vendar se nekateri modeli tudi tu obnesejo (Hexentrics, Titons). Podobno velja za vodoravne počli.

Zatikanje:

- izberemo debelini in obliki počī primeren nut;
- zataknamo ga v poč in pri tem zlasti pazimo, da njegov položaj ustreza smeri sile pri morebitni obremenitvi;
- včasih ga z nekaj močnimi potegi v smeri pričakovane obremenitve še bolj utrdimo, tako da se še bolje zagozdi v počī;
- vrh vrnemo direktno v zanko nuta, bolj pa se priporoča uporaba podaljševalne nylonske zanke.

Odstranjevanje: največkrat zadostuje že poteg ali sunek v nasprotni smeri obremenitve (navadno navzgor). Če pa je nut premočno zagozden, si pomagamo z dolgim klinom, konico kladiva ali s čim podobnim.

Osnovni načini uporabe

a) Navpične počī:

b) Vodoravne počī:

Uporaba nutov je tu zahtevnejša in manj zanesljiva.

Obnesejo se zlasti kombinacije s nasprotno obremenitvijo, vendar so za to primerne počī pri nas redke.

Št. 7 — eden številnih možnih načinov za kombinacijo dveh nutov v vodoravnih počeh. Navadno je možna obremenitev v vsaj treh različnih smereh.

Prednosti nutov:

- enostavnost v primeri z zabijanjem in izbijanjem;
- manj napora;
- nuti so lažji od klinov ali lesenih zagozd;
- ne poškodujejo skale (razpoke);
- ravnanje z njimi je mnogo hitrejše;
- posamezen nut se lahko uporabi v več različno širokih počeh.

Slabe strani nutov:

- za zelo tanke počī navadno niso uporabni;
- v počeh, ki se navzdol širijo, so z izjemo nekaterih neuporabni, pa tudi ti ne prenesejo velikih obremenitev;
- tudi v krušljivi skali so manj primerni kot npr. klini;
- v odprtih, gladkih počeh navadno odpovedo;
- pri manjših nutih je sorazmerno manjša nosilnost, saj je premer vrvne zanke ali pletenica manjši;
- za neizurjenega plezalca pomenijo dodatno psihično obremenitev.

Nute kot pripomočke za varovanje in napredovanje uporabljajmo že v plezalnem vrtcu, nekaj metrov nad tlemi. Treba si je pridobiti občutek za hitro izbrlo prave vrste nuta, tako da nam v steni ni treba poskušati, saj bi nas to lahko spravilo v težavo. Prav tako je zelo važno, da presodimo položaj nuta v počī glede na pričakovano smer obremenitve.

Razume se, da si moramo pridobiti, to pa pomeni, da se moramo veliko vaditi in si nabirati izkušnje.

»LMP« — JE RES LEPA POT

ALEKSANDER ČIČEROV

Jasno so zveneli zvonovi v prelepo, modro in vedro jutro, ko smo drug za drugim hiteli čez zelene travnike, mimo modrookih sviščev proti Stolpu. Pod nami je mirno počivala Sv. Trojica.

Skozi narahlo ozeleneli gozd smo po šumečem listju stopali proti vrhu in naši prvi kontrolni točki. Veter je nežno drsel po roboh in nam prinašal vonj prebujajoče se zemlje. Nekje globoko v gozdu je kukala kukavica.

Na Stolpu je bil veter že močnejši. Ko smo se povzpeli na njegov vrh, je oživel. Izprano in izrezljano ogrodje je zaječalo, rahlo se je nagnilo in zdelo se je, kot da je zaživelo z nami, obračajoč obraz proti žarkom nedeljskega jutra. Ostali smo gor, da se naužijemo zraka in višin. Pogledi, ki so se privadili sončni svetlobi, so iskali cilj naše poti. Vse je bilo še tako daleč.

Rdeča očesca so nas vodila po hribočkih in dolinah, mimo lepih kmetij in radoživih

otrok rdečih ličk. Hiteli smo. Včasih se nam je zdelo, da letimo po širnih travnikih, mimo polj in gozdov. Polni smo bili vsega lepega okoli nas. Korak je bil prožen, strmine se nam niso upirale. Postali smo le toliko, da smo se nadhlali gozdnega cvetja ali da smo za trenutek lahko gledali srno, ki se nas je po nepotrebnem zbala na potoku. Preskočili smo živahno vodo, ki je igraje skakljala med skalovjem, obraslim z nežnim mahom, in se spet pognali v nove strmine.

Stemnilo se je. Deževne kaplje so nas ujele na poti skozi zapuščen sadovnjak.

Ustavili smo se pri kozolcu, ki je ponosno ponudil svoje zavetje. Ko smo gledali nanj in na domačijo med drevjem, smo imeli občutek, da umira stoje z letnico 1936 na svojih mogočnih plečih.

Zapihal je veter in mokri oblaki so zbežali proti vzhodu. Na robih so se zganile trave in mavrične barve so se zlivale od vsepovsod. Pozabili smo na dolgo pot, ki smo jo prehodili, in stopili k Trem Kraljem.

Na najvišji točki poti smo. Tako daleč se nam zdi Stolp.

Sedaj gre samo še navzdol, smo si dejali. Toda spet in spet je bilo treba gor in dolina je ostajala globoko pod nami. Težki so postajali čevlji, še prazni nahrbtniki so bili odveč. Mi pa smo hodili in molče občudovali ta prelepi košček naše domovine. Le kako da smo pozabili na te kraje. Vse je bilo tako lepo, vse tako mično in pisano. Mi pa tako radi mislimo na tuje gore. Napijmo se najprej domačih lepot! Odkrivajmo jih drugim! Potem se podajmo na tuje.

Pred nami je Koreno. Sonce je tonilo, ko smo se malce utrujeni bližali vrhu. Zdelo se mi je, da to niso več naši »viharniki«. Prihajali so od sonca, hodili po robu zelenega, kakor da bi plavali, ožarjeni od sonca, tako tiho so stopali, da jih ni bilo slišati. Kmalu pa je sonce zašlo in gledal sem te moje in naše viharne. Utrujeni so bili, toda njihove oči so bile polne svetlobe in vetra, vonja in pomladnih barv. In še smo hodili — s pesmijo na ustih in težkimi nogami.

Ko je noč tiho zdrsnila z Grmade, smo uzrli luči. Hiteli smo v objem teh luči, ki so nam pomenile konec poti, spotikali smo se po neravni cesti in končno prišli v Polhov Gradec. Pa smo zvedeli, da smo zamudili zadnji avtobus v Ljubljano.

Vsem, ki ste se trudili z menoj, hvala za doživetje na najlepšem delu LMP.

HOJA KOT TELESNA VAJA

SILVO KRISTAN

Modernizacija delovnih procesov in rast življenjske ravni so pglavitni krivci za to, da človek vedno manj hodi. Posledice tega se prej ali slej pokažejo na telesni teži, zdravju in osebni počutju. Zato je več gibanja z lastnimi močmi biološka nuja sodobnega človeka, morda celo vprašanje eksistence človeštva. Med različnimi vrstami gibanja prav gotovo hoja zavzema posebno mesto, ker se z njo lahko ukvarja sleherni človek ne glede na starost, spol in socialno stanje.

Redna hoja poživilja delo notranjih organov (dihanje, krvni obtok, presnavljanje) in ohranja normalno delovanje gibalnega ustroja. Ta pa ne velja za lagodno, počasno in kratkotrajno hojo. Treba je hoditi redno, pa tudi korak je treba večkrat podaljšati in pospešiti. Koristna je hoja navkreber, pa tudi stopnice so dragoceno vadišče. Vožnjo z dvigalom kar najbolj opuščajmo. Če vreme le ni preveč slabo, stopimo z avtobusa eno postajo prej in pojdemo do delovnega mesta peš. Vsak človek naj bi hodil vsak dan vsaj eno uro. Tisti, ki na delovnem mestu sedijo, pa še nekoliko več.

Še bolj cenimo dolgotrajnejšo in napornejšo hojo, s katero vzdržujemo, ohranjamo in učinkovito izboljšujemo delovanje srčno-žilnega ustroja ali vsaj ohranjamo njegovo zmogljivost na nadpovprečni ravni. Za takšen učinek je potrebna hoja, pri kateri se srčni utrip poveča za približno 50% od tistega, ki ga ima človek v mirovanju. To je hoja, pri kateri se srčni utrip povzpne vsaj na 120. To dosežemo s hitrejšo hojo (8 km na uro), s podaljšanim korakom, s hojo navkreber in obtežitljivo (nahrbtnik). Osebe, ki imajo težave s srcem in ožiljem, se morajo glede obremenitve posvetovati s kardiologom.

Kot pri vadbi vsake druge telesne vaje, je treba tudi pri hoji upoštevati »načelo o načrtnem in postopnem večanju količine in intenzivnega dražljaja«. Količina je dolžina prehojene poti (km, čas hoje), intenzivnost pa zavisi od hitrosti, višine vzpona, teže bremena, pogostih in vmesnih počitkov. Obremenitev naj bo tolikšna, da nas ne izčrpa. Prijetna utrujenost po izletu je najboljši merilo pravih obremenitev.

Izletništvo in planinstvo lahko primerjamo z vadbo katerekoli tekmovalne športne zvrsti.

Športniki pričenjajo svoj vadbeni cikel s takoimenovano »pripravljalno dobo«. V »predtekmovalni dobi« morajo doseči kar najboljšo telesno in psihično pripravljenost, ki v »tekmovalni dobi« prispeva k najboljšim tekmovalnim dosežkom. Obdobju največje aktivnosti (tekmovanja) sledi takoimenovano »prehodno obdobje«, ko se napor postopoma zmanjšujejo, ko se organizem odpočije in pripravi za nov vadbeni cikel. Podobno bi morali načrtovati svoje obremenitve vsi tisti privrženci hoje in planinstva, ki so se odločili, da si s to telesno dejavnostjo večajo svojo zmogljivost in bogatijo svoj prosti čas.

»Vadbeni cikel« povprečnega planinca, ki se v mesecu juliju ali avgustu poda za nekaj dni v gore, naj bi se pričel spomladi. Obremenitev naj bi postopoma rasla, tako da bi bil organizem pripravljen na zahtevnejše storitve v glavni planinski sezoni.

Primer načrtna priprave

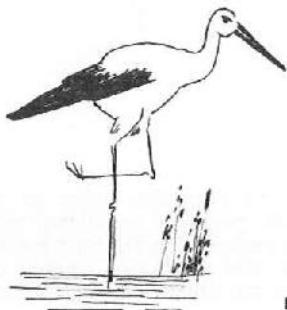
Pripravljalno obdobje — I. del (marec, april): pogosteje po opravih brez avtomobila, sprehodi in krajši izleti, večkrat zaporedoma po stopnicah npr. v 5. nadstropje, kontrola telesne teže.

— II. del (maj, junij, polovica julija): enodnevni izleti konec tedna se stopnjujejo po dolžini in višinski razliki (sredogorje), dvodnevni izleti v sredogorje ali po eni od lokalnih transverzal, upadanje odvečne telesne teže, načrtovanje storitev za naslednje obdobje, kadilci zmanjšajo ali povsem opuste kajenje.

Glavna sezona (polovica julija, avgust, september): ustrezna prehrana, večdnevni pohod po eni od transverzal, zahtevnejši plezalni vzpon z veliko višinsko razliko, večdnevni pohod po visokogorju, izlet v tuje gore.

Prehodno obdobje (oktober—februar): jesenski izleti s postopno manjšo obremenitvijo, zimski sprehodi, hoja na smučeh, smučanje, vadba v trimskem kabinetu, vadba izbranih gimnastičnih vaj.

Če v pripravljalno obdobje vključimo še kak turni smuk, kak smučarski dan npr. na Kravcu ali Kaninu, daljši kolesarski izlet ali trimsko tekmovanje, potem bomo veliko lažje, brez škode in brez neprijetne utrujenosti obvladovali tudi zahtevnejše napore v glavni sezoni.

Risal Borut Vild

POPRAVEK

V rubriki »Dekada« (v članku dr. Fr. Bernota »O sončnem siju na Kredarici, PV 1979, št. 5, str. 342, tabela str. 346) se je vrnila napaka. Številke 1, 2, 3... bi se morale vrstiti za vsak mesec od januarja do decembra. Avtorju se opravičujemo.

Uredništvo

OBVEZNICE ZA TRIGLAVSKI DOM

Za Triglavski dom na Kredarici je zastopnik PD Željezničar, Zagreb, osebno prinesel na sedež PZS 12 obveznic (5000 din). Sam je za Triglavski dom poklonil 1000 din. V imenu PZS se tov. Sakomanu, delavnemu planinskemu funkcionarju in navdušenemu planincu, pristrčno zahvaljujemo.

Planinska zveza Slovenije

DRUŠTVENE NOVICE

PARTIZANSKA BOLNIŠNICA »CELJE«

Tam v težko dostopnem lesovju, izpresekanim z ozkimi soteskami in nametanim skalovjem, pod bazaltnimi stenami ugaslega ognjenika Komna so borci 14. divizije ob prihodu na Štajersko postavili eno prvih partizanskih bolnišnic.

Partizanska bolnišnica »Celje« je stala na Tratnikovi parceli na Trački planini. Ta je na vzhodnem delu Travnika — (1637) na višini okoli 1200 m. Prostor, kjer je bolnišnica, je bil izsekan v pravokotniku 60 m x 40 m v položnem pobočju. Ves prostor okoli bolnišnice je bil močno zaraščen s smrekami. Na obeh straneh tečeta hudournika izpod Travnika.

Graditi so začeli spomladi 1944. Graditelji so prišli konec marca iz Dolenjske. Z njimi je prišel na Štajersko tudi komandant Dušan Kveder-Tomaž. Vodilno osebje, ki je bilo pri gradnji so bili: upravnik bolnišnice dr. Peter Držaj (padel 1945 v Črešnjičah na Moravškem), politkomisar Oblak-Sime in intendant Polde Travnar z Gomilškega. Graditelji prvih objektov bolnišnice so bili: Flis iz Notranjske, Tone Kuhar iz Moravč, Štifter iz Črne in terenci Djure iz Črne, Franček iz Moravč, Martin Napotnik iz Podplanine, Adam, Eva in Franci Štifter-Roman iz Podplanine. Bolniške sestre so bile v začetku Sonja iz Tomšičeve brigade — in Ivica, doma nekje na Notranjskem. Upravniki so bili: dr. Peter Držaj, dr. Virgil Kresnik, dr. Dušan Šober (oba preživela vojno) in dr. Robert Kukovec. Zadnji upravnik je pisal tudi dnevnik do 12. marca 1945. Bolnišnica je imela pri polni kapaciteti 17 članov zdravniškega in strežnega osebja. V bolnišnici Celje in zaslunem Podstrešku se je zdravilo prek 300 borcev.

Danes, ko svobodno tu stojimo, se skušajmo živeti v odlomek iz ohranjenega dnevnika zadnjega upravnika, ki je opazoval okolico z »izvidnice«:

»Na tej izvidnici sem presedel mnogo ur. Včasih sem se sončil in grel kot martinček, včasih pa opazoval ure in ure avione. Drugič sem zopet pisal strokovne stvari, čital ali pisal o našem življenju. Ali bodo te vrstice še koga zanimale? Ali bodo zmogle prikazati vse, kako smo trpeli, ko smo čakali in upali? Morda bodo nekega dne ostale v hajki pod kako skalo in če se ne vrnem, jih mogoče nihče ne najde. Zakaj jih skrivam? Če bi listi prišli Nemcem v roke, bi preveč zvedeli. Zato jih imam stalno na varnem mestu in le kadar pišem, jih privlečem na dan. Največ sem čakal in upal v skalovju... Tukaj sem zagledal prvega metulja in prvi list, ki je odganjal na mladi veji. Natančno sem si

zapomnil vsako kopno mesto na nasprotnem vrhu, ga vsako jutro in vsak večer primerjal, če se je povečalo... Videl sem na tem vrhu prva drevesa zeleneti. Gledal sem kako so tam orali in branali polja, kako so zeleneli travniki in kako je poganjala ozimna. Pomlad, kako smo te želeli in te klicali vso zimo! Bili smo prepričani, kdor te učaka, učaka tudi novo življenje. Kolikokrat je Franci rekel: Naj bo samo kopno! Spet bodo hodile brigade po Štajerski in rušile postojanke. Spet bo življenje za partizane in smrt za Nemce... Ležal sem in gledal plavo nebo. Moje misli so hitele sem in tja, samo sedanjosti so se izogibale... Naprej, naprej svobodi nasproti! In je še ni. Prišla bo, samo kdo jo učaka? Skozi dreveje se iz tega mesta lepo vidi Ljubno in Rastke. Ne vem, če je kdo kako umetnino gledal s tako željo, kot sem to jaz. Predstavljala mi je simbol življenja, simbol svobode...«

BILI SMO V GORSKEM KOTARJU...

V zgodnjih urah, ko je bila Ljubljana še zavita v meglo, smo se odpravili planinci »Rašice« na pot proti Kočevju. Tu smo povprašali za pot prijazne Dolenjce, ki so nam povedali, da je bila cesta res zaprta zaradi zemeljskega plazua. Tako smo v Brodu na Kolpi prestopili v bratsko republiko Hrvatsko.

Pot smo nadaljevali po starodavni cesti mimo Delnic do gorske vasice Tuk, na pobočju vrha Maj. Ustavili smo se pred planinskim domom PD »Sutjeska«. Tu smo še zaslilišali: »Zdravo tovariši! Ja sam Djuro.« Da, to je Djuro! Skromen, prijeten planinec, ljubitelj gora in prijatelj vsakogar, ki ga sreča v gorah. Kmalu so prišli še drugi člani in vodstvo vojnega planinskega društva »Sutjeska« iz Zagreba, katerih gosti smo bili dva dni. Pričelo se je spoznavanje, dobrodošlice in pozdravne besede predsednika PD JLA »Sutjeska« tovariša Zarka Alujeviča-Fedje. Povabili so nas, da se udeležimo 27. spominskega memoriala na Matič poljani, kjer je 24. 2. 1944 leta zmrznilo šestindvajset partizanov. Podali smo se po vijugavi poti do prostrane poljane, kjer se nam je pogled ustavil na šestindvajsetih kamnitih spomenikih — šestindvajsetih likih partizanov, borcev Primorsko-goranske divizije, ki jim ni bilo dano dočakati svobodo. Njihova duševna in telesna moč je bila do kraja izčrpana. Njihova telesa so ostala v gorah, v tišini dreves, na mehkem mahu.

Udeležili smo se žalne slovesnosti in položili venec na spomenik padlih. Po kosilu smo odšli v Mrkopalj na spominsko slo-

vesnost, kjer smo poslušali zgodovino teh krajev, pionirji in mladinci pa so recitirali in zapeli nekaj lepih partizanskih pesmi. Zvečer smo v planinskem domu PD Sutjeska priredili tovariški večer. Tovariš Božo Škerl, predsednik Planinske zveze Hrvatske, nam je z diapozitivni prikazal lepote Gorskega Kotorja. Smeh in pesem sta donela pozno v noč.

Nedeljsko dopoldne je zelo hitro minilo. Sestali smo se planinci iz PD JLA »Sutjeska« iz Zagreba in planinci PD »Rašica« iz Ljubljane, da nadaljujemo večletno sodelovanje planincev MDO Ljubljana in Planinske zveze mesta Zagreba. Po dveh izčrpnih poročilih sta predsednika tovariš Žarko Alujevič-Fedja in Lojze Čizman podpisala listino o pobratenju obeh društev. Obljubili smo si bratsko sodelovanje in razvijanje bratstva in enotnosti, kar je tudi ena izmed nalog, zapisanih v listini. Razvijali in utrjevali bomo medsebojne stike ne samo v planinstvu, temveč tudi pri zaščiti svobode in neodvisnosti. Pročnšali bomo izročilo prijateljstva in tovarištva na mlajše generacije planincev.

S čestitanjem in vzkliki: Bratstvo in enotnost! Srečno, planinci! smo končali naš dvodnevni obisk prijateljstva s pobratenim PD Sutjeska iz Zagreba.

Mira G.

FRANJO JAKLIČ — 70-letnik

Tale jubilejni članek se je res zamudil. Krivi smo pravzaprav vsi tisti, ki smo z mojstrom Jakličem — »Joši« smo mu ponavadi rekli — skupaj delali v planinski organizaciji. Seveda imamo izgovor: »Saj ne more biti res! Saj je ves tak, kakršnega smo se navadili v desetletjih. Saj je še čas.«

Res je še vedno tak, kot da mu leta ne pridejo blizu: Nasmejan, prijazen s prmerno, vedno dobro izbrano šalo na ustih, z dobro, iskrivo voljo v očeh, tisto nalezljivo dobro voljo, ki nam je nešteto krat jasnila obraze, če smo bili zaradi težav s planinskim gospodarstvom čemerni. Res je bil »sila«; kjer je poprijel, je delo steklo že zaradi njegovega osebnega zgleda. Od povsod se ga takega spominjam, iz vseh planinskih postojank, za katere je po osvoboditvi leta 1945 skrbelo PD Celje. Kaj vse je preobrnil in tudi z lastnimi delavnimi rokami napravil in popravil na Celjski koči! Bil je dolga leta gospodar te velike postojanke, skrben in velikopotezen, vselej pripravljen pomagati oskrbniku in osebju, poprijeti pa tudi za kramp in lopato, kajti obnovitveno delo je neusmiljeno priganjalo. Pa Mozirska koča, ki sega s svojimi začetki v prejšnje stoletje! Okupator jo je požgal. Po osvoboditvi je bila naša prva obnovljena planinska koča. Že zaradi spomina na eno od treh prvih slovenskih planinskih torišč iz leta 1893 smo morali

pohiteti. Obratovati je začela že leta 1946, seveda ne do kraja zgrajena. Ostala je eno samo nepretrgano gradbišče. Potrebe so rasle, obisk je naraščal. Ko se je uveljavila, jo je spet uničil požar. In spet je bilo treba začeti vse znova.

Volje po planinski obnovi in gospodarski organizaciji pa nobena nesreča ni uničila prav zaradi vztrajnosti, delavnosti in požrtvovalnosti takih mož, kakršen je Jaklič. Bil je vselej mož beseda. Kar je obljubil, to je naredil, ne da bi mislil na škodo pri svoji lastni obrti.

Istočasno se je odprlo planinsko gradbišče v Logarski pri obnovi Planinskega doma, ki ga je med vojno prav tako uničil okupator. Tu je šlo za 100 postelj in prav toliko dodatnih ležišč, spoprijem z najrazličnejšimi deli, z organizacijo strokovnih opravil in prostovoljnega dela je bil nujen. Mojster Franjo Jaklič, smučar, planinec, športni aktivist pri »Kladivarju«, nam ni nikoli odrekel pomoči, ne v Logarski in ne na Okrešlju, kjer smo l. 1954 postavili nov Frischaufov dom. Ne bi bilo prav, če ne bi povedal: Če smo naleteli pri katerikoli planinski gradnji na obnovitvena dela, ki so se jih obrtniki in delavci »bali« in se jih otepali, smo na tihem vedno upali: »Joši bo temu kos.« In res je bil. Lotil pa se je vselej najtežjega dela — z zgledom naprej. Druge je bilo potem »sram« in so poprijeli za njim. Bil je odločen, a nikoli surov, z njim je bilo prijeto sukati kramp, saj je znal poskrbeti za smeh in dobro voljo, četudi mu je znoj zalival oči in je bilo delo večkrat vse prej kot čisto. Imeli smo ga radi in spoštovali smo njegovo vedro osebnost. Marsikakšno zadrego in težavo smo ukrotili po njegovem zgledu in načelu: Primi za delo, to je vse; čvekanje nič!

In tako se je »Jošijevo« delo zakopalo in zabetoniralo v prvih dveh desetletjih po

Franjo Jaklič

osvoboditvi na vseh postojankah celjskega PD, naslednika Savinjske podružnice SPD: Na Okrešlju, v Logarski, na Korošici, na Golteh, na Tovstu (Celjski) in še na Gori Oljki.

Bil je seveda tudi prijeten sodelavec kot odbornik PD Celje, viden član gospodarske komisije in član upravnega odbora. Sem spada tudi velik del njegovega dela za smučarstvo. Bil je nepogrešljiv garač pri organizaciji smučarskih tekem na Celjski koči in na Okrešlju. Kot športni aktivist in organizator je bil viden sodelavec tudi pri atletskem klubu Kladivar.

Ne bi bilo prav, če pri tej priložnosti ne bi omenil njegovega dela pri organizaciji in izvedbi velikih maturantskih plesov in njegovega dela pri celjskem Olepševalnem in Turističnem društvu. Pa še kje drugje je poprijel z njemu lastno energijo, vztrajnostjo in neprecenljivo dobro voljo. Naj mu je ne zmanjka, garaču, dobričini in poštenjaku — Jošiju Jakliču! Vem, da nikoli ni čakal na hvalo, pohvalo in zahvalo. Kot mož dela je bil redkih besedi, prav nič mu ni bilo za človeški sejem nečimrnosti. Zato je prav, da to zapišemo, kajti pisana beseda ostane, izgovorjena pa zleti in lahko se zgodi, da zbledi in se izgubi, ne glede na moč, ki jo ima. Hvala ti, Franjo, v imenu vseh, ki smo imeli priložnost delati s teboj, za vse, kar si dal in naredil za skupni blagor, hvala ti za tvojo vedrino in za prijateljstvo.

T. O.

50 LET PLANINSKEGA DRUŠTVA GORJE

Planinsko društvo Gorje na Gorenjskem letos praznuje petdesetletnico svojega obstoja. Ustanovljeno je bilo 26. maja 1929. leta. Za jubilej smo gorjanski planinci pripravili proslavo skupaj s PD Dovje-Mojstrana razstavo planinske opreme in izdali knjižico z naslovom »50 let Planinskega društva Gorje«.

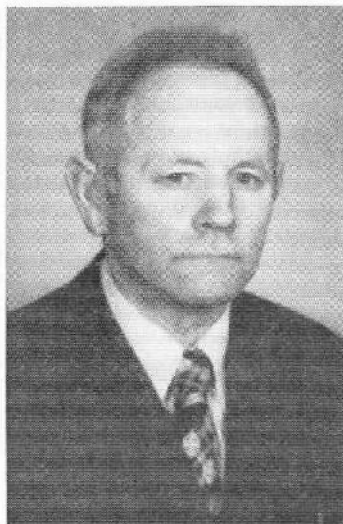
PD Gorje ne skrbi le za svoje člane, temveč tudi za veliko množico slovenskih planincev, saj gospodarji z dvema pomembnima planinskima domovoma v neposredni bližini Triglava, s Planiko in s Tržaškim domom na Doliču. Povprečno letno v njih prenoči 7616 planincev, v vpisnih knjigah pa je povprečno vpisanih na Planiki 8275 in v Tržaški koči na Doliču 9155 planincev. Če pri tem upoštevamo, da se vsaj 20 % planincev ne vpiše v vpisne knjige, lahko sklepamo, da sta domova dobro obiskana in pomembna za vse planince, ki obiskujejo Julijske Alpe.

Oba domova je društvo prevzelo v povojnih letih. Ker sta bila domova takrat razdejana, jih je bilo potrebno najprej urediti in opremiti s potrebnim inventarjem. Seveda je potem sledilo redno

Matija Klinar, dolgoletni popularni predsednik PD Dovje

vzdrževanje domov in še kaj zraven. Tržaški dom na Doliču je v zimi 1950-51 porušil sneg in je bilo zato treba zgraditi novega. Novi dom smo postavili prav na sedlo Dolič, da je varnejši pred snežnimi plazovi. Zgrajen je bil leta 1953. Ker je bil obisk iz leta v leto večji, so se gorjanski planinci odločili, da dom na Doliču povečajo. To so tudi naredili in 19. avgusta 1973 povečani dom odprli planincem. V PD Gorje je včlanjenih 770 članov iz Gorij in sosednih vasi. Društvo za člane često organizira izlete v gore, po domovini in tujini. Pred leti je društvo pogosto organiziralo planinska predavanja. Društvo

Lojze Jan, glavni dolgoletni tajnik, sedaj podpredsednik PD Gorje

Znamenita triglavska koča »Planika« (PD Gorje)

podpira varstvo narave in skrbi za vzgojo mladih planincev, ki jih je v Gorjah 214. Za mladino posebej organizira izlete in predavanja. Da planinci varno hodimo po gorah, skrbijo z vzdrževanjem planinskih poti planinska društva. PD Gorje vzdržuje 35,7 km planinskih poti. Leta 1975 so gorjanski planinci zopet organizirali alpinistični odsek, ki je leta 1956 zamrl. Mladi alpinisti so pridno plezali po naših gorah. Največji dosežek alpinizma v Gorjah je vzpon na 6271 m visoki Salcantay v perujskih Andih. Odpravo je organiziralo AO Gorje, sestavljena pa je bila iz alpinistov AO Gorje, AO Tržič, AO Ljubljana-matica in AO Rašica.

Pred vojno pa so se gorjanski planinci ukvarjali tudi z jamarstvom in odkrili jamo nad Gorjami v hribu Kočevnik. Leta 1930 so zgradili pot in mostove skozi Poključsko luknjo in Poključske galerije, ki so jih v naslednjih letih množično obiskovali turisti, planinci pa so često po tej poti odhajali čez Poključko na Triglav. Danes je ta pot razkopana, mostovi porušeni in je zato dostop množicam onemogočen, čeprav je ostal ta delček narave prav tako mikaven kot nekoč.

Skozi Gorje držita dve poti na Triglav, ena čez Poključko, druga po dolini Radovne skozi Kot ali Krmo. Morda se je prav zato v Gorjah planinstvo tako razvilo, da letos praznujemo tako visok jubilej.

ing. Jože Skumavec

OB 5. OBLETNICI USTANOVITVE PD LOČE

Planinsko društvo Loče je 17. maja letos praznovalo 5. obletnico svojega obstoja. Danes, ko zadovoljno gledamo na sorazmerno kratko prehojeno pot, lahko mirno trdimo, da smo bili uspešni. Gojili smo zlasti naslednje dejavnosti:

— vzgojo planincev z več predavanji in dvema planinskima šolama;

— vzgojili smo več mladinskih vodnikov in gorskih stražarjev;

— zanemarjali nismo izletništva (do danes je bilo organiziranih 26 enodnevnih izletov, daljših tur v Alpe pa 13);

— gojili smo tradicije NOB, orientacijski šport (v tem času se je z orientacijo načrtno ukvarjalo nad 90 pionirjev in mladincev, ki so sodelovali na 31 različnih tekmovanjih s 113 ekipami, ki so osvojile 14 prvih in 34 drugih ali tretjih mest; leta 1978 smo med pionirji postali tudi republiški prvaki);

— markirali smo planinske poti Boč—Loče in Loče—Žička kartuzija;

— sodelovali smo z vsemi zainteresiranimi organizacijami in društvi v Ločah in občini.

V zadnjih dveh letih smo dosegli še dva uspeha: Čedalje tesneje sodelujemo z drugimi planinskimi društvi v občini, skupno načrtujemo izlete, teče pa že tudi tretje leto občinske orientacijske lige, ki združuje vse mlade tekmovalce v občini.

18. junija 1976 smo za skoraj zadnje dinarje iz naše vedno bolj prazne blagajne kupili parcelo v izmeri ca. 17 arov in si kot cilj zastavili izgradnjo majhnega planinskega doma. S pomočjo mnogih družbenih dejavnikov občine in kraja, s prostovoljnimi prispevki in okoli 1500 udarniški urami je dom pred tem, da ga pokrijemo.

In v čem vidimo največji pomen minulih petih let?

Predvsem v tem, da je v tem času zrastle v Ločah skupina 262 pionirjev, mladincev in odraslih, ki organizirano zahajajo v gore.

KOBARIŠKI PLANINCI SO ZBOROVALI

Dne 13. 4. 1979 so se planinci iz Kobariske, ob navzočnosti predstavnika KS Melinca, predstavnika PZS Bučerja, predsednika Cirila Zupanca in predstavnika PD

Tolmin zbrali na rednem letnem občnem zboru PD Kobarid.

Na začetku zбора je predsednik PD Vojko Rot počastil spomin rajnega Edvarda Kardelja.

Na 15 sejah PD Kobarid je glavna skrb UO PD bila planinska kočča pod Krnom na planini Kuhinja. V tem času je PD pripravilo vso potrebno dokumentacijo in načrte za gradnjo kočče. Zakoličili so lokacijo, zgradili barako za gradbeni material, od vasi Krn do bodočega gradilišča je bilo postavljenih 13 električnih drogov in napeljana žica, posekan in pripravljen je bil ves potreben les, 105 komadov za koččo, na gradbišču je bilo prepeljanega okrog 120 m³ gramoza, zgrajen je bil 510 m dolg nov vodovod do kočče. Za pridobitev raznovrstnega koristnega materiala za gradnjo kočče, so člani PD demontirali kolesarnico TIKa in za rušenje namenjeno dvonadstropno stanovanjsko trgovsko hišo v

Planinski dom na Dolliču, ponos PD Gorje

Kobaridu, nabavljeno je bilo potrebno betonsko železo itd.

Pri pripravah za gradnjo koč so člani PD naredili 1088 prostovoljnih delovnih ur in še 372 prostovoljnih ur na Kobariškem Stolu pri demontiranju in nožnji opreme pretvornika RTV na Stolu, skupno 1460 ur. Če bodo dodeljena zaprosena finančna sredstva, bodo v letu 1979 kočo zgradili do strehe. Zraven tega bi pa zgradili še greznico, odtočne kanale in jamo za odpadke. Po planu bodo v letu 1979 naredili najmanj še 1500 prostovoljnih delovnih ur. Na koncu poročila je predsednik PD pohvalil skupino entuziastov na čelu s »Hulijem«, alpinistom iz Drežnice, ki urejajo nov odcep zahodne Drežniške poti na Krn. Pohvalil je tudi nekatere vestne in marljivo domačine iz vasi Krn, Vrsno, Smast in Ladra, podpisane pa za poročanje o delu PD.

Planinsko društvo skupno z mladinsko sekcijo šolarjev šteje 419 članov, od tega je 249 mladincev in pionirjev šole Kobarid. V tem času so izvedli tradicionalno srečanje z beneškimi planinci na Matajurju. Udeležili so se spominskega pohoda na Jeseniški Stol, na Porezen, in s tradicionalnim pohodom 1. maja na Krn počastili delavski praznik. 25. maja so se skupaj s planinci Nove Gorice povzpeli na Krn in s tem počastili 85-letnico tov. Tita. PD je organiziral tudi akcijo »Trim hoja«, katere se je udeležilo 120 ljubiteljev narave. Sprejet je bil tudi plan izletov v letu 1979: Spominski izlet na Jeseniški Stol, na Matajur s srečanjem zamejskih planincev na Matajurju, 25. maja spominski izlet na Porezen, 1. maja na Krn, 13. maja na Trstelj na srečanje z zamejskimi PD, 25. maja tradicionalni izlet mladine na Kobariški Stol, junija izlet na Tolminski Razor in Črno prst, 9. septembra na dan planincev, planinski skupni izlet s tradicionalnim planinskim piknikom v gorah, oktobra Krasji vrh—Morizna—Planina Dolec. V načrtu so tudi 3 predavanja z diapozitivni in markiranje poti na Kobariški Stol in Matajur.

Mladinski odsek planincev na šoli Kobarid, ki deluje v sklopu PD, šteje skupno 249 mladincev in pionirjev, je bil dokaj aktiven, čeprav mu matično PD ni dovolj pomagalo. Iz poročila, ki ga je podal učitelj Ivan Lavra, je bilo razvidno, da so se mladi planinci povzpeli na Kobariški Stol, na Rombon, Krn, nekateri pa hodijo po transverzali.

Obiskali so tudi razna spominska obeležja iz NOB, kraj bolnišnice v grapi pod vasjo Krn, partizansko tehniko Krn itd. Udeležujejo se tudi delovnih akcij pri gradnji koč, pri kurirškovi pošti in štafeti mladosti.

Na koncu je predsednik MDO Ciril Zupanc v imenu MDO, podaril predsedniku PD Kobarid za 25-letnico PD veliko sliko Krna ter dal nekaj napotkov, kako naj bi raz-

širili in poimenovali članstvo na področju Breginja, Livških vasi itd. Predsednik Vojko Rot je izročil zlato plaketo neutrudnemu planincu iz Drežnice Jožetu Kutinu za desetkratni spominski vzpon na Jeseniški Stol. Izvoljen je bil 17 članski upravni odbor, kateremu bosta načelovala predsednik Vojko Rot in tajnik Željko Cimprič, 15 članski gradbeni odbor, 6 članski odbor mladinskega odseka planincev na šoli, častno razsodišče in nadzorni odbor. Na koncu sta Zdravko Likar in Željko Cimprič predavala ob barvnih diapozitivih o pogorju Kobariškega Stola od Kobarida pa čez mejo do Humina, kjer je potres leta 1976 naredil precej škode tudi na tamkajšnjih vrhovih. Predavanje je obravnavalo tudi nekatere najlepše dele Soče in slapu Kozjaka, kjer prav zadnje čase teče boj za in zoper gradnjo HE Kobarid.

Ivan Kurinčič

OBČNI ZBOR PLANINSKEGA DRUŠTVA TOMOS KOPER

30. 3. 1979 smo se v sejni sobi matičnega urada v Kopru zbrali planinci, člani PD Tomos iz Kopra na 5. rednem občnem zboru. Našega zbora se je udeležil tov. Strojln, predstavnik PZS, tov. Zupanc, predsednik Meddruštvenega odbora primorskih planinskih društev in tov. Lovrečič — predsednik PD Obala iz Kopra.

Po otvoritvi zbora smo poslušali poročila o delu v letu 1978. Čeprav so bila kratka, je iz njih vela zagnanost naših planincev, v največji ponos vsem pa nam je bil lanski pohod Koper—Triglav—Bohinj, ki ga je organiziralo naše društvo in se ga je udeležilo 23 planincev. Najbolj boleča točka lanskega leta pa je izguba planinskega zavetišča v Vratih, saj je dolina Vrat odlična izhodiščna točka za ture po Julijcih in oaza miru v svoji gorski tišini.

V razpravi smo slišali veliko pohvalnih misli o delovanju našega društva. Tov. Strojln in tov. Zupanc sta bila navdušena nad našimi planinci, pogumnimi »triglavci«. Želela sta nam srečno roko pri izbiri najprimernejšega novega zavetišča in sta se nam zahvalila za sodelovanje za obveznice posojila za ceste. K tej akciji PZS smo planinci našega društva pristopili odprtega srca.

Tov. Lovrečič pa je v svoji razpravi kritiziral odnos predstavnikov raznih DPO občine in Obale, kajti nobenemu se ni zdelo vredno ali pa potrebno, da bi se udeležil zbora Obalnega PD ali zbora našega društva. Z aplavzom smo pritrdili njegovim besedam, saj je tudi planinstvo del narodne in posameznikove kulture.

Po razrešnici dosedanjemu predsedniku Vladu Cvetku in drugim organom našega

društva smo prešli k volitvam: Za novega predsednika smo izvolili Rudija Robinika. Sledile so podelitve raznih priznanj. Našemu dosedanjemu predsedniku Vladu Cvetku smo za njegovo sedemletno predsedovanje izročili plaketo, posebne knjižne nagrade pa je prejelo še osem zagnanih planincev iz našega društva.

Planinska zveza Slovenije je na naš predlog odlikovala za poseben trud pri razvoju in širjenju članstva našega PD s srebrnim znakom PZS Marico Kralj, Vlada Cvetka, Jožeta Vlaha, Jožeta Gašperšiča in Anko Šoba, z bronastim znakom PZS pa Rudija Robinika, Ivana Mesarca, Tomaža Hočevarja, Cirila Batagelja, Vlada Ivančiča, Zoro Pintarič, Sonjo Antolin in Milo Cvetko.

V letu 1978 smo organizirali planinsko šolo, ki se je je udeležilo 11 slušateljev. Skupaj z izpitom planinske šole so opravljali tudi izpit za gorske stražnike. Vsi so oba izpita opravili uspešno. Na občnem zboru so prejeli diplome planinske šole in značke in izkaznice Gorske straže.

Lansko leto so štirje naši planinci dokončali pot po slovenski planinski transverzali. To so Loredana Ivančič, Lojze Andrejašič, Ciril Batagelj in Igor Batagelj, najmlajši pionir v Sloveniji, ki je prehodil slovensko planinsko transverzalo. Posebno priznanje je prejel tudi pionir Djego Klabjan za prehojeno pot.

Magda Furlan

DRUGI ZBOR GS SAVINJSKEGA MDO

V nedeljo, 20. maja 1979 je bil drugi zbor naravovarstvenikov savinjskega MDO pri Antejevem bivaku na Travniku (1610 m). Vsi so se najprej udeležili spominskega pohoda »Travniki«, ki je bil združen s proslavo na Trački planini (Mrzle vode) pri Slovenski vojni partizanski bolnišnici Celje (SVPB Celje). Po proslavi so odšli GS na zbor po novi planinski poti, ki povezuje bolnišnico s slovensko planinsko transverzalo na odseku Komen—Travniki.

Zbor je vodil tov. Florjan Šon, ki v Savinjskem MDO odgovarja za varstvo narave in gorsko stražo. Zbralo se je kar lepo število GS, predvsem iz Savinjske doline. Zbrane je pozdravil tov. Adi Vidmajer, predsednik MDO, sekretar TKS Žalec. Na tem zboru je izrabil priložnost, da je vodji odseka za varstvo narave in GS tov. Šonu čestital za 50. rojstni dan. MDO mu je podaril knjigo Svet čudovitih iglavcev kot skromno priznanje za njegovo delo. Med prvimi, ki so mu čestitali, je bil tudi tov. Andrej Marinc, podpredsednik ZIS. Udeležil se je našega zbora in spregovoril o pomenu varstva okolja. Med drugim je dejal, da moramo skupno varovati ves naš prostor in vse elemente varstva vnesti

v naš prostorski plan za prihodnje obdobje, če nečemo škodovati samemu sebi.

O vzgojnem delu na področju varstva je podal kratko informacijo član KVIZ pri PZS, Omenil je dva tečaja (inštruktorski in za GS) in poučne izlete. O delu v posameznih PD je tekla beseda povsem sproščeno. Takih in podobnih srečanj bi moralo biti več, ker bi s tem spoznavali posamezne kraje in se med seboj še boljše povezovali in sodelovali. Delo bo potrebno prenesti na področja, kjer se planinstvo širi. V tem predelu raste Kochov svišč in tudi geološko je ta vulkanski svet zanimiv.

B. J.

30 LET PD NOVA GORICA

V lepem nedeljskem jutru 13. maja 1979 so že zelo zgodaj začele prihajati manjše in večje skupine na Trstelj. Ko je godba na pihala zaigrala himno, se je vzdignilo prek 2000 planincev in obiskovalcev.

Po uvodnih in pozdravnih besedah tov. Rudija Höhna je podpredsednik društva in trikratni »himalajec« dr. Jože Andlovic razvil društveni prapor z izredno barvitim Krnom — simbolom društva — na eni in simbolom PZS na drugi strani. Na prapor so za tem predstavniki PZS, društev in organizacij združenega dela pripeli 14 spominskih travkov. Devetinšestdeset zlatih in srebrnih žebličkov je obogatilo društveni prapor. Zastavonoša Anton Furlan, ki je prapor prevzel, se je zahvalil za zaupano čast.

Govor ob 30-letnici je imel predsednik društva Florijan Hvala, v katerem je z jednatimi besedami orisal 30 let delovanja in pomembnosti planinstva.

Za plodno in aktivno delo so bila za tem podeljena priznanja članom. Priznanja PSJ in PZS je podelil Tone Bučar. Poleg priznanj so bile podeljene tudi društvene plakete članom, organizacijam združenega dela in družbenopolitičnim organizacijam za doprinos k razvoju planinstva na Gorškem.

Praznovanje 30-letnice so nato pozdravili predstavniki PD Sežana, Ajdovščina, Vipava, Postojna, Tolmin, Kobarid, Bovec, Bohinj, Jesenice, Škofja Loka, Logatec, SPD Trst in Gorica, zatem še predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Bogat kulturni program so prispevali: recitatorka Loredana Hrovatin, moški pevski zbor »Meblo«, folklorna skupina osnovne šole iz Solkana, godba na pihala iz Prvačine in okrepljen duet iz Dornberka.

Sledilo je planinsko rajanje ob plesu in prepevanju planinskih pesmi. Vladalo je izredno razpoloženje vse do večera.

Florjan Hvala

IZ GOVORA OB 30-LETNICI PD NOVA GORICA

Marca 1949. leta je pripravljalni odbor za ustanovitev novogoriškega planinskega društva sklical ustanovni občni zbor. Gre za organizacijo, ki je nastala takoj po novi razmejitvi leta 1947 med Jugoslavijo in Italijo. Doprinesla je svoj delež pri obnovi Goriške, ki je pripadla osvobojeni Sloveniji in Jugoslaviji.

Ko proslavljamo tridesetletnico novogoriškega planinskega društva, ne moremo mimo dejstva, da je ideja planinstva na širšem goriškem prostoru stara blizu petinosemdeset let. Leta 1896 je bila v Tolminu ustanovljena Soška podružnica SPD. Še isto leto je bil v Gorici ustanovljen planinski krožek. Leta 1911 je ta krožek prešel v samostojno podružnico SPD.

V prvi vrsti je šlo za obstoj slovenske narodnosti nasploh. Pri tem so imeli takratni planinci izredno pomembno kulturno in narodnostno vlogo. Prenekateri vnet pristaši planinstva je moral emigrirati v predvojno Jugoslavijo.

Ko so fašisti prepovedali slovenska društva, so se zavedni planinci in drugi zbirali v planinah in gorah. Mnogi planinci so bili pobudniki odprtega boja proti fašizmu. Posledica tega je seveda bila, da jih veliko ni dočakalo svobode in ponovne ustano-

vitve slovenskega planinskega društva leta 1945.

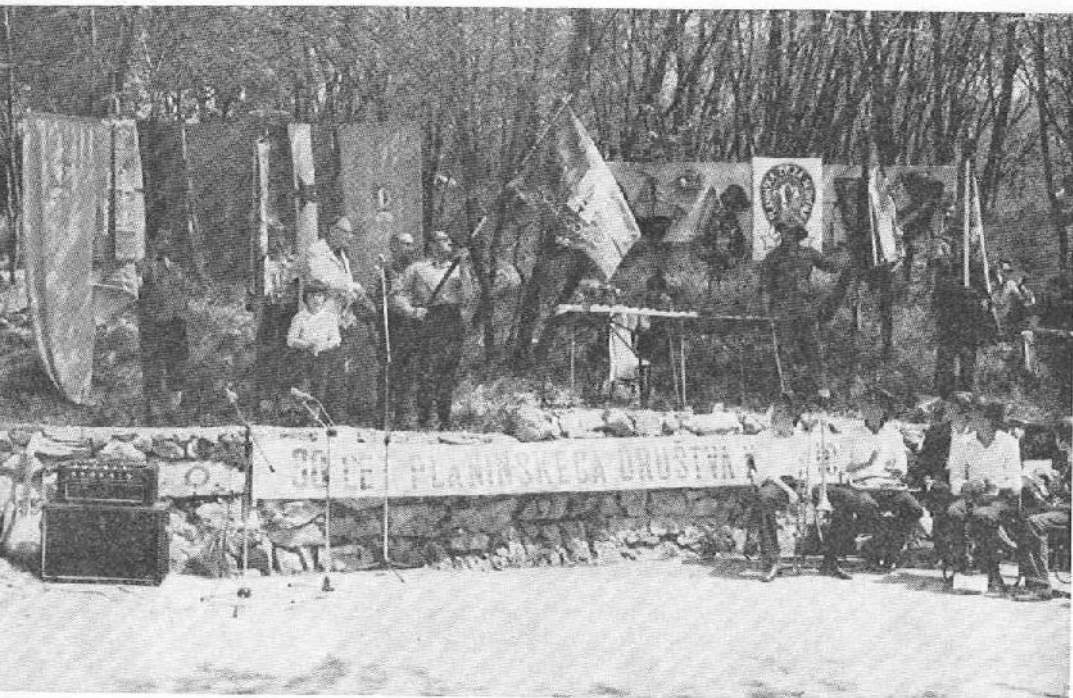
Po podpisani mirovni pogodbi leta 1947 je bilo tedanje goriško planinsko društvo z mejo razpolovljeno, na del, ki je ostal v Italiji, in del v svobodni Jugoslaviji.

PD Nova Gorica je nastala, kot je nastajalo novo mesto ob Soči. Obširen teren, domačini in priseljenci brez prave planinske tradicije, gore brez postojank in potov, take so bile razmere ob ustanovitvi PD, ki je takrat štel 128 članov. V letih 1950 do 1953 so bile obnovljene stare zgradbe in usposobljene za planinsko postojanko: Stjenkova koča na Trstelju, Planinski dom dr. Klementa Juga v Lepeni in Gomiščkovo zavetišče pod vrhom Krna, simbolom našega društva. Nad Novo Gorico je bila postavljena leta 1953 lesena Kekčeva koča. Na tem mestu je bila leta 1959 izročena svojemu namenu novozgrajena koča z nazivom »Mladinski planinski dom Kekec«.

V letih od 1955 do 1962 je imelo društvo v upravljanju tudi hotel »Poldanovec« na Lokvah.

Ob ustanovitvi je bila v društvu aktivna tudi alpinistična dejavnost. Vodil jo je Ivan Bučer. Po njegovi smrtni nesreči v severni Triglavski steni je ta dejavnost zamrla. Vzoredno so se razvijale razne planinske dejavnosti v obliki odsekov in sekcij in sicer: propagandni, mladinski, markacijski,

Ob 30-letnici PD Nova Gorica: Dr. Jože Andlovic razvija društveni prapor

odsek za varstvo narave in društvene izlete. Leta 1962 je bilo članov 378, 1970. leta že 1035, lani 1600 članov — z vplačano članarino. Prav mladinski odsek je v teh letih izredno napredoval. Od leta 1975 ima lastne občne zборе, istega leta je začel s prvim mladinskim planinskim taborom. Teh taborov se vsako leto udeleži povprečno po 65 mladincev in pionirjev. Leta 1975 je imel MO 6 mladinskih vodnikov, danes jih je že 12. MO ima planinske skupine v vseh osnovnih šolah in nekaterih srednjih in poklicnih šolah.

V petih letih se je sekcija s prvo alpinistično šolo razvila v odsek z osmimi alpinisti, desetimi pripravniki in petnajstimi tečajniki. Odsek je v teh letih opravil prek 300 plezalnih vzponov in pristopov v naših in tujih gorah.

PD Nova Gorica ima markiranih in nadelanih nad 15 km poti. Prav tako je markiranih že nekaj km bodoče Goriške planinske poti. Na območju Krna pa ima društvo v upravljanju del Slovenske planinske poti. Društveni izleti, ki jih društvo že vsa ta leta organizira in strokovno vodi, so vedno bolj množični. Izleti so vseh vrst in nas vodijo v visoki in nizki gorski svet v vseh letnih časih. Poznajo nas tudi v Centralnih Alpah, prek našega aktivnega člana pa smo bili posredno tudi že trikrat v Himalaji.

Viden je razmah planinstva v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih naše občine. Danes imamo že 10 planinskih skupin. PS Kanal, ki je bila ustanovljena 1976, je v letošnjem letu prerasla z aktivnim delom v planinsko društvo.

Ne pozabljamo in ne smemo pozabiti na zamejska slovenska planinska društva, s katerimi je naše društvo v stikih z vsakoletnimi srečanji. Ko danes proslavljamo v osrčju Goriškega Krasa, moramo poslati planinski pozdrav vsem slovenskim bratom za zahodno in severno mejo. Nekateri jim še vedno odrekajo pravice, ki jim pripadajo.

Florjan Hvala

OBČNI ZBOR PD AJDOVŠČINA

Ajdovski planinci so na letnem občnem zboru pregledali delo v letu 1978 in si zastavili nove naloge. Dosedanji predsednik Marjan Poljšak je poudaril, da je bila pretekla poslovna doba zelo uspešna. Lani so slavili visoki jubilej 75-letnice društva. Proslavili so ga z dvema delovna zmagama. Obnovili so zapuščeno hišo in v njej s prostovoljnimi delom uredili društvene prostore. V njih so priredili razstavo o zgodovini planinstva v Ajdovščini. Izdali so prvo številko svojega glasila »Avrikelj«. Vso svojo energijo so usmerili k gradnji prizidka pri Zavetišču Antona Bavčerja na Čavnu. S približno 4500 prostovoljnimi urami, s pomočjo ajdovskega gospodarstva

in PZS so objekt končali do proslave 75-letnice, ki so jo združili z dnevom primorskih planincev.

Udeležili so se vseh pohodov v organizaciji slovenskih PD (Stol, Porezen, Nanos, Tura, Golaki, Triglav, Črna prst itd.). Jamarji so bili letos manj aktivni, ker je vodja sekcije odšel v JLA. Člani alpinistične sekcije so plezali po domačih počinah, priredili pa so tudi delovno srečanje primorskih alpinistov. Cvet društva predstavlja skupina mladih orientacistov. Letos je pred njimi nekaj važnih tekmovalj na domačem terenu, zato se že zavzeto pripravljajo. Na prvem tekmovalju v organizaciji PD Viharnik (Tacen, 6. 5. 1979) so bili drugi v članski in pionirski konkurenci.

Z adaptacijo zavetišča na Čavnu, za katero bo tudi letos treba precej prostovoljnega dela, bodo povečali število ležišč v koči na Čavnu za skoraj 100%. Najbolj aktivnim udarnikom, ki so se odlikovali pri obnovi koče, so na zboru podelili priznanja — planinske srajce z grbom društva in napisom »Čaven 1978«. Na koncu so se poslovili od dosedanjega predsednika Marjana Poljšaka, ki bo zdaj skrbel za mladinski odsek. Vodja novega upravnega odbora bo v naslednjem mandatnem obdobju Ljubo Čibej, ki bo še naprej vodil tudi alpinistično sekcijo.

Zbor so pozdravili predstavniki PZS, MDO, PD Vipava in PD Nova Gorica, Ajdovci so se odločili, da bodo z njimi letos še bolj sodelovali. Prav tako bodo okrepili sodelovanje s krajevnimi dejavniki splošnega ljudskega odpora.

Po zboru je Jože Fegic ob diapozitivih prikazal problematiko varstva narave.

Tomaž Kranjc

33. OBČNI ZBOR PLANINSKEGA DRUŠTVA POSTOJNA

Postojnski planinci so imeli triinšestdeset letni občni zbor. V poročilu je predsednik PD tov. Žmitek poudaril, da je bilo leto 1978 zelo uspešno. Najbolj delaven je bil mladinski odsek, ki je imel v letu 1978 660 članov. V odseku so tudi otroci iz VVZ v Postojni in Pivki, učenci od 1.—8. razreda osnovnih šol ter mladinci srednjih šol. Vsa pohvala vodniškemu in mentorskemu kadru! Lani smo dobili 6 novih mladinskih vodnikov in enega mentorja. Društvo ima sedaj na osnovnih šolah Kosa, Prestranek, Pivka in Postojna vsaj po enega mentorja in več mladinskih vodnikov. S tem kadrom je pričel mladinski odsek misliti na malo in veliko planinsko šolo. Malo planinsko šolo je opravilo 106 učencev od 2.—4. razreda na izletih z dvanajstimi predavanji. Velika planinska šola je bila obiskana v manjšem obsegu, saj je tudi snov veliko težja in zahtevnejša.

Imeli so tudi 10-dnevni pionirsko-mladinski tabor v Logarski dolini, ki se ga je udeležilo 60 pionirjev in mladincev, 10 mentorjev in mladinskih vodnikov. Ker se je delo v taboru izkazalo kot zelo uspešno, bo PD s tabori nadaljevalo. Mladi so se udeležili tudi orientacijskih tekmovanj in na pohodu za Vojkov memorial na Nanosu zasedli celo vsa prva mesta. S šolskim letom 1978/79 pa je pričel na osnovni šoli v Postojni delovati orientacijski krožek. Pokazal je vidne rezultate na raznih tekmovanjih. Mladina je tudi pridno hodila v hribe in to na dvodnevni izlet na Boč, Paški Kozjak in Pohorje, na Vremščico, v Trento, v alpinetum Jullana, na Vršič, Čaven, Golake, Sv. Trojico, Idrijski Javornik Šilentabor, Slavnik, Houdournik nad Vojškim, na Nanos in na Socerb. Udeležili pa so se tudi spominskih pohodov na Stol in Porezen. Za konec svoje uspešne planinske sezone so priredili v Pivki svoj prvi mladinski občni zbor. Planinska skupina na osnovni šoli Postojna je pričela z izdajanjem svojega planinskega glasila »Mladi planinec«. Izšle so že štiri številke tega glasila, urednik je Duša Elesini.

Propagandna komisija je priredila več izletov in to na Triglav ob 200-letnici prvega vzpona, spominskega pohoda na Porezen in Stol, izlet na Snežnik in Učko, pa še akcijo 4. pohoda 100 družin na Nanos. Tega pohoda se je udeležilo 430 družin ali 1500 udeležencev. Sicer pa dejavnost komisije ni bila dovolj uspešna. Potrebno bi bilo prirediti več izletov, ki naj bi se ne končali v gostinskih lokalih. Sprejeto je bilo tudi poročilo o gospodarski komisiji, ki se je trudila, da bi naši kočji na Nanosu in Pečni rebri ohranila na nivoju planinskih postojank. Glavni problem so oskrbniki in vzdrževanje koč.

Postojnski planinci pa imajo tudi alpinistični odsek, ki šteje 9 članov. Skupina je majhna, zato pa tem bolj delavna. V preteklem letu je opravila 151 plezalnih vzponov, od tega nekaj 4., 5. in 6. težavnostne stopnje. V drugi polovici leta je bila na Soviču tudi plezalna šola, ki jo je opravilo 6 pripravnikov. Število vpisanih v šolo je vedno zelo majhno, saj mladincev od 16. leta dalje je v postojnski občini premalo. To so mladinci, ki se vpisujejo na druge srednje šole, katerih v naši občini ni. Upamo, da bo z vztrajnim delom tudi alpinistični odsek prišel do večjega števila članov.

Markacijska skupina in skupina za varstvo okolja sta izpolnili svoj program.

Komisija za varstvo okolja, je obljubila, da bo v naslednjem letu povečala število članov Gorske straže.

V programu za prihodnje leto beremo:

Povečali naj bi število članstva, mladinskih vodnikov, mentorjev in pričeli z vzgojo inštruktorskega kadra in planinskih vodnikov. Sodelovali bomo pri akciji »Nič nas

ne sme presenetiti!«, krepili bomo vezi s sosednimi društvi, priredili bomo 5. spominski pohod 100 družin na Nanos, priredili pionirsko-mladinski tabor in vsaj en izlet na mesec za mladino in odrasle. Udeležili se bomo tudi spominskih pohodov na Stol, Porezen in Pohorje, sodelovali bomo pri Milovanovičevem memorialu, Vojkovem memorialu, Titovi štafeti, Pohodu ob žici okupirane Ljubljane. Pozabiti pa seveda ne smemo na akcije, ki potekajo že vrsto let, to je Ciciban-planinec in Pionir-planinec.

Propagandna komisija bo v naslednjem letu bolj skrbela za obveščanje v javnih občilih in bo priredila več izletov in več predavanj v zimskih mesecih.

Društvo bo morali pričeti tudi z zimskimi vzponi.

Alpinistični odsek namerava v mesecu maju pričeti ponovno z alpinistično šolo, organizirali pa bodo tudi okoli 180 vzponov v domača in tuja gorstva.

Vladoša Elesini

PLANINSKE NOVICE IZ VIPAVE

Pišem vam nekaj ur potem, ko sem se vsa navdušena in rahlo mehkih kolien vrnila s Pohoda po poteh nanoške bitke, ki ga je tudi letos organiziralo PD Vipava.

Vipava je resda znana po mnogih lepih stvareh — gozdovih, starem parku, izviru reke Vipave, plezalnem vrtcu na Gradiški Turi... Zdi se mi, da vedno tudi bolj po svojem pohodu na Nanos. Organizirali so ga menda že sedmič zaporedoma in število udeležencev, ljudi, ki so spoznali, da je Nanos spomladi, ko so visoke gore še nekoliko nevarne, čudovito zelen hrib, vreden da ga obišeš — število teh ljudi torej raste. Dostopen je bil ta hrib tokrat prav vsem, ki jim je bilo kaj do tega, da bi se nadihali svežega zraka, naduhali vonja po zelenečih smrekah ali pomladnem cvetju, strelji svoje stare ali mlade kosti, premigali zarjavele sklepe, spet srečali stare planinske tovariše ali pa morda tekmovali v znanju zgodovine, poznavanju narave, streljanju, in še čem. Kako se je zgodilo?

Na Nanos drži veliko poti in PD je za pohod s posebnimi zastavicami označilo štiri: tri različno dolge in različno težke za netekmovalce in eno za tekmovalce. Poleg tega je organiziralo avtobusni prevoz cicibanov-planincev in pionirjev starih do deset let. Avtobusi so jih zvozili do vrha hriba, po ravnem so se tudi ti spustili kar peš.

Na vrhu so se na Lipah združile vse tri skupine pohoda, ki so nato krenile skozi gozd tam, koder so se prvič v zgodovini NOB primorski partizani z orožjem v roki uprli, da bi naša primorska tla postala ita-

lijanska, da bi naše ljudstvo bilo ali hotelo biti italijansko.

Cilj pohoda je bil pri Abramcu, seveda je tu bila proslava, tu so prvič v teh sedmih letih pohodov na Nanos delili posebne izkaznice pohoda. Dobili so jih le tisti, ki so resnično zgrizli kolena v hribu (za dokaz so imeli kontrolne listke) in teh je bilo več kot tisoč.

Vprašala sem se, zakaj jih je bilo toliko? V dokaz spoštovanja njim, ki so rešili ta in druge naše hribe fašističnih grabežev? Zato, ker je Nanos resnično lep, za rekreacijo več kot primeren ne previsok ne prenizek hrib?

Zaradi obojega? Ne vem. Najbolje, da pridete nekoč sami pogledat, in če boste tako zadovoljni s svojo soboto, kot sem danes jaz, vam res ne bo žal. Poleg tega boste dobrodošli in Joco in Marko — specialist za pohodne čaje vam bosta postregla z izrednim zeliščno-vodnim zvarkom.

Ko boste spet v Vipavi, pa si spotoma lahko še ogledate njene gradove, večne izvire, poskusite vipavska vina ali sokove iz sosednje Ajdovščine, obiščete Zemono in še marsikaj drugega si lahko privoščite proti dolgočasju vsakdanjika, le sami se boste morali spomniti; jaz grem zdaj pripraviti nahrbtnik za jutri: na Nanosu sem srečala stare plezalne tovariše. Kdo se ne bi dogovoril, da gre jutri plezat?

Erna Koren

PD VELENJE JE PREJELO SPODAJ OBJAVLJENO PISMO, KI POMENI ZA TO DELAVNO DRUŠTVO RES LEPO PRIZNANJE

Dragi tovariši planinci!

Oba z ženo vam čestitava k zelo lepi, mikavni in obzirno speljani »transverzali«, ki ste jo uredili. Mislim, da si lahko vzamem pravico, da vam čestitam, saj je vaša pot 42. transverzala, ki sem jo prehodil. V spominu mi ni ostala nobena podobna pot, ki bi imela tako dobro in jasno zaznamovane kontrolne točke. Velike table, na katerih jasno in vidno piše, za katero kontrolno točko gre, so za trudnega popotnika osvežitev. Ponekod so vam poseke odnesle kako markacijo, vendar je kljub temu vsakomur jasno, kje teče »Saleška pot«. Iz nje se vidi, da so se okoli nje zbrali taki planinci, ki imajo dovolj moči za odpravljanje vsake pomanjkljivosti. Še enkrat čestitam! Prirčno vas pozdravljamo.

Ivan Kovač

Pripomba PD Velenje

Pismo ing. Ivana Kovača iz Zagreba kaže, da se tudi prebivalci sosednjih republik zanimajo za slovenske lokalne transver-

zale. Številni občani občine Velenje ne vedo, kako se pride na Paški Kozjak, Graško goro, Zarazborje, k izviru Ljubije, h kmetijam Ernežnik, Rdečnik in Žlebnik. Ing. Ivan Kovač je res izjemno vztrajen in stanovitven obiskovalec naših gora in naših posebej označenih poti.

Čestitamo Velenčanom, prav tako pa tudi ing. Ivanu Kovaču!

Miroslav Žolnir

IVO FLORJANČIČ NAS JE ZAPUSTIL

Ivo je vzljubil gore že v otroških letih in so ga vedno znova vabile. Naravi, športu in študiju je posvetil ves svoj čas. Ravnal se je po načelu, ki ga je zapisal Klement Jug: »Ne ponižnih in cmeravih, marveč močnih ljudi nam je treba!« Ivo je bil močan.

V AO PD TAM v Mariboru je bil le kratek čas, vendar so planinci v njem takoj spoznali dobrega tovariša, perspektivnega plezalca in organizatorja. Na plezalnem taboru v Paklenici jih je povežalo iskreno prijateljstvo. Ivo je bil odločen fant, poln energije in načrtov. Mlajši so ga občudovali, starejši pa oblikovali. Ivo je prav za vsakega našel dobro besedo. Najraje je zahajal v Kamniške in Savinjske Alpe, kjer je hotel pretakniti sleherni kotiček. Zanj skorajda ni bilo ovire, živel je v pričanju, da bo še mnogo dosegel. Žal mu je vse načrte prekrizala prezgodnja smrt. Zasneženi hribi so ga zvalili in ga vzeli za vedno.

Planinci TAM se bodo Iva Florjančiča vedno spominjali. Zares nam bo manjkal. Zlasti bomo pogrešali njegovo toplo besedo in njegov vris v steni. Bil je zares imeniten prijatelj. Ponesrečil se je sredi januarja pod Kokrskim sedlom. Pokopali smo ga 17. aprila 1979.

Samo Žnidaršič

IN NI VEČ NIČESAR — KAR BI NAJU LAHKO LOČILO

Pridemo in gremo.

To je naša usoda. Usoda vseh živih. In med našim prihodom in odhodom je življenje. Življenje, ki ga živimo samo enkrat in nimamo moči, da bi ga začeli znova.

Bil je maj. Mesec, ko se vrača pomlad in z njo življenje. Ko ozelenijo trave in ptice najdejo svojo pot domov. Ko ožari sinje nebo in trave skrivajo drobne cvetove med seboj.

V gore pa pomlad ne najde poti takoj.

Takrat smo se prvič skupaj vračali s ture: Stane, Drago in jaz. In tisto nedeljo je bilo tako lepo, kakor da bi vrisal in pel ves dan. Bili smo le tri pike v snežni domovini gora, toda naša srca — polna hrepenenja so bila sprejemljiva za vse.

Stanko Resnik

Domov smo odhajali le zato, da bi se lahko zopet vrnili nazaj. Vračam pa se sama.

Prav tisti dan, ki se mi je najprej zdel tako lep, mi je vzel tebe.

Skupaj sva začela plezati in vedno sem upala, da bova še naprej skupaj iskala poti k vrhovom.

Zdaj te ni. Le spomin je ostal.

Včasih so naju ločevale razdalje, sedaj pa sva v spominu kakor eno.

Zame nisi umrl.

— — —

Rodil se je 1952, po poklicu je bil šofer. V plezalno šolo AO Kamnik se je vključil v oktobru 1977.

V okviru alpinistične šole je nato opravil 19 vzponov, 3 zimske vzpone, 7 vzponov v zimskih razmerah in 7 letnih vzponov.

Za prvomajski tabor v Paklenici je opravil naslednje vzpone: Aniča kuk; Brahmova, Karabore, Jedrnata, Mosoraška, Raz za malo kladivo.

14. maja 1978 se je ponesrečil v plezalnem vrtcu v Starem gradu nad Kamnikom, star 26 let.

Violeta Potočar

PLODNO DELO MEDDRUŠTVENEGA ODBORA PRIMORSKIH PLANINSKIH DRUŠTEV

Bivši predsednik primorskega MDO tovariš Janko Fili je v PV 1971-7 na str. 342—3 predstavil MDO Primorske v prvih desetih letih delovanja. Navadili smo se, da imamo redna pomladna in jesenska posvetovanja, torej po dve posvetovanji letno. Letos aprila smo tako že imeli 41. posvetovanje in zato je prav, da nadaljujem Filijevo poročilo izpred osmih let, ko je zaključil s 23. posvetom. Potem so se posvetovanja zvrstila takole:

24. 6. 6. 1971 na Predelu;

25. 18. 11. 1971 v planin. domu Kekoc nad Novo Gorico;

26. 23. 4. 1972 v Novi Gorici, Kidričeva 9;

27. 26. 11. 1972 v planin. domu Kekoc nad Novo Gorico; 28. 12. 5. 1973, 29.

17. 11. 1973, 30. 23. 3. 194, 31. 23. 11. 1954

v Novi Gorici, Kidričeva 9; 32. 7. 12. 1974

v hotelu Kanin v Bovcu; 33. 19. 4. 1975,

34. 18. 10. 1975, 35. 8. 5. 1976, 36.

20. 11. 1976, 37. 16. 4. 1977, 38. 12. 11. 1977

v Novi Gorici, Kidričeva 9; 39. 25. 3. 1978

v osn. šoli Sežani, za južni del Primorske;

28. 3. 1978 v Domu JLA v Tolminu, za severni del Primorske;

40. 12. 11. 1978 v Stjenkovi koči na Trste-

lju;

41. 14. 4. 1979 v hotelu Neptun v Kanalu ob Soči.

Na vseh teh posvetovanjih smo razpravljali in sklepali o zadevah, ki jih naša dru-

štva rešujejo skupaj, usklajajo svoje delo-

vanje, si izmenjavajo izkušnje in se dogo-

vorijo tudi za občasne skupne akcije ali

nastope. To so zadeve gospodarstva, vpra-

šanja o vzgoji in izobraževanju, usklajanje

prireditev med letom, priprave na redne

občne zборе, praznovanje važnejših dru-

štvenih jubilejev, kadrovska vprašanja in

podobno.

32. posvetovanje štejem za izredno, ker

je bilo 3. v tistem letu. Tedaj so se v Bov-

cu zbrali društveni delegati na razpravo

o gradnji novih planinskih postojank v zgor-

njem Posočju, oziroma tudi o povečanju in

obnovi že obstoječih planinskih postojank.

Sklepi tega posveta se sedaj že izvršujejo.

Poleg obih rednih posvetovanj leta 1977

smo tedaj imeli še 26. 2. sestanek pred-

sednikov PD, ko smo se zbrali v Domu

upokojencev v Novi Gorici. Tu smo raz-

pravljali o kadrovskih zadevah v okviru

MDO in o delegatskem zastopstvu v orga-

nih PZS. Isto leto, in sicer 21. 6., se je

v hotelu Park v Novi Gorici sestal odbor

MDO in razpravljal o vzgoji in izobraže-

vanju, o zboru alpinistov Primorske in o

finančnih zadevah MDO.

Posebej velja še omeniti 38. posvet, na ka-

terem smo sprejeli poslovnik o delu MDO

planinskih društev Primorske. S tem je

postalo naše delo tudi normativno uskla-

jeno s statutom PZS in je v MDO uveljavljen delegatski način nastopanja in dela, med društvi in do PZS.

Zanimanje in sodelovanje PD je dokaj dobro, saj se je zgodilo, da so bili na 29. posvetu prav vsi delegati PD, na 34. posvetu pa je manjkal le eden. V preteklih 18 posvetih so bila PD po svojih delegatih takole udeležena:

Ajdovščina 9-krat, Bovec 12-krat, Cerklje 11-krat, Idrija 15-krat, Il. Bistrica 8-krat, Kobarid 10-krat, Nova Gorica 17-krat, Obalno PD Koper 13-krat, Podbrdo 15-krat, Postojna 15-krat, Sežana 17-krat, Tolmin 16-krat, Vipava 13-krat. PD Tomos Koper se je od ustanovitve 1972 udeležil 14-krat; PD »V. Stanič« Kanal od ustanovitve 1979 se je udeležil 1-krat. PD v zamejstvu so se udeležila: Trst 10-krat, Gorica 12-krat in Čedad od ustanovitve leta 1975 že 3-krat. Ko smo na 41. posvetovanju usklajali koledar prireditev, smo ugotovili, da imamo naslednje jubilate: 75-letnico imajo PD Idrija (ustanovitev 11. 1. 1904), PD Cerklje (28. 2. 1904) in SPD Trst (25. 2. 1904); 30-letnico pa praznujeta Obalno PD Koper (4. 3. 1949) in PD Nova Gorica (14. 3. 1949). PD Idrija bo svoj bliserni jubilej praznovalo 9. septembra na Hlevišah, ta slovesnost bo združena še s praznovanjem Dneva primorskih planincev. Oba društvi, Idrija in Cerklje, bosta ta dan slovesno odprli in izdali tiskan vodilč po novi Idrijsko-cerkljanski planinski poti. S takim delom bodo člani teh dveh društev še posebej lepo počastili svoj visoki jubilej.

Pológ raznih drugih planinskih prireditev v letošnjem letu je obetaven sklep bovških planincev, ki so na letošnjem občnem zboru sklenili narediti vse, da bo še to jesen odprt nov planinski dom Petra Skalarja na Kaninu. To bo velika planinska pridobitev in bovškimi planincem želimo, da bi jih še tokrat kaj ne oviralo pri tem zahtevnem delu.

Na občnih zborih, ki so se zvrstili v prvih mesecih tega leta smo z zadovoljstvom ugotavljali, da se je število članstva na Primorskem v letu 1978 marsikje povečalo, nikjer upadlo in nas je tako že blizu 13 000. Dajmo, čimprej se pognemo od te nerodne številke, navzgor sevedal!

C. Zupanc

VLASTJA SIMONČIČ V NOVEM SADU

Vlastja Simončič se je rodil leta 1911 v Gorici. Danes je strokovni sodelavec Medicinske fakultete in Pedagoške akademije v Ljubljani. Je član Društva likovnih oblikovalcev Slovenije, mojster jugoslovanske fotografije, nosilec naslova »Excellencia FIAP«. Ustanovil je vrsto fotoklubov v Sloveniji, napisal priručnik o fotografiji za mlade, imel je vrsto razstav v Sloveniji in po svetu. Je eden od naših pionirjev mladinske, časnikarske, gledališke in planinske fotografije.

Kot pedagog je po svetu znan po svojem »Jugoslovanskem modelu«, to je po svoji izvirni metodi za pouk fotografije. Kot tak je stalni sodelavec

Akademije za vizuelne medije v Remscheidu pri Kölnu in to za predšolsko vzgojo mladine v fotografiji. Predaval je o tem v Berlinu, Varni, Linzu, Opatiji, Pečuhu in po mnogih drugih mestih doma in po svetu.

Simončič je razstavljal svoja foto-dela po vseh kontinentih. Znan je tudi kot avtor velikega števila diafilmov za amaterje znanstveno medicinskega in publicističnega značaja. Leta 1974 je prejel nagrado »Zlato oko« 1974.

Aktivno se je udeležil NOB in je vojni invalid.

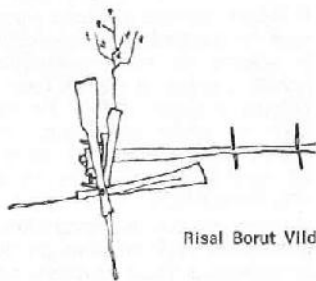
Vsi vemo, da ima rad tudi planinsko fotografijo. Tudi v PV je objavil že marsikateri posnetek. Letos je od 15. do 23. februarja razstavljal svoje planinske posnetke v Fotogaleriji fotokino kluba »Branko Bajič« v Novem Sadu. Razstavo je organiziral »Branko Bajič« za 200-letnico prvega vzpona na Triglav.

Že sama otvoritev je najavila nepričakovano zanimanje javnosti za naše gore, saj so ravninski Vojvodinci dobili z razstavo vpogled v gorski svet.

Radlo Novi Sad je dogodku posvetil posebno oddajo, v kateri je mojster Vlastja pojasnjeval med drugim tudi, kako se danes pride na Triglav, kakšna oprema je potrebna in kako se v gorah fotografira. Novosadska televizija je otvoritvi posvetila poročilo s serijo zanimivih avtorjevih posnetkov z najvišje gore Jugoslavije.

Mojster Vlastja je zbral 64 fotografij, s katerimi je gledalcu posredoval predstavo o pogledu na Triglav iz raznih krajev Slovenije, nato vzpon na vrh in sestop po dolini Sedmerih jezer v Bohinj. Z občutkom,okusom in doživljaji starega planinca je s svojo fotografijo izjemne kvalitete pripovedoval o človeku in gori, o nenavadnih pogledih in panoramah, o miru in vedrini, ki nam jo ponuja gorski svet. Vlastjo — ustvarjalca in izkušenega pedagoga, so v Novem Sadu za zasluge pri delu za tehnično kulturo počastili v fotokino klubu »Branko Bajič« z naslovom častnega člana. V dneh po otvoritvi razstave je imel pet javnih predavanj z barvnimi diapozitivi o Triglavu in planinski fotografiji, o prvem vzponu in o današnjem najbolj množičnem športu v Sloveniji. Samo v madžarski osnovni šoli »Petöffi Šandor« je imel 238 poslušalcev, ki so predavatelja zasuli z vprašanji o planinstvu. Okusno opremljen razstavni katalog je bil dva dni po otvoritvi razstave razprodan.

T. O.

Risal Borut Vild

ALPINISTIČNE NOVICE

JUGOSLOVANSKA ODPRAVA KAVKAZ 78

Lani je v okviru izmenjav s sovjetskimi alpinisti obiskala Kavkaz že deveta skupina jugoslovanskih alpinistov. Komisija za odprave v tuja gorstva je izmed prijavljenih izbrala deset alpinistov.

V Sovjetsko zvezo nas je odpotovalo devet, ker je bil eden izmed članov službeno zadržan.

V odpravi so bili naslednji alpinisti: Janko Arh, Franc Arh in Lojze Budkovič iz AO Bohinj, Izidor Kofler in Dušan Polajnar iz AO Mojstrana, Slavko Frantar in Željko Perko iz AO Tržič, Milan Szanto iz PD Matka — Skopje in Zvone Andrejčič iz AO Radovljica.

Potovali smo z letalom iz Maribora v Beograd, od tam pa v Moskvo in Mineralne vode. Vračali smo se prek Kijeva. Na pot smo odšli 6. avgusta, vrnili pa smo se 25. avgusta.

Celotni stroški za enega člana so znašali 11 500 din. Od tega je bilo treba 5000 din odšteti za prevoz, 1500 din pa za žepnino sovjetskemu alpinistom, drugo pa je kritje stroškov za bivanje sovjetskih alpinistov pri nas.

Naša končna postaja — tabor Vzun-Kol je bil oddaljen od Mineralnih vod 260 km. Z manjšim avtobusom, s potovalno hitrostjo 50 km na uro smo se vozili pretežno del dneva. Bili smo prvi Jugoslovani, ki smo prišli v ta del Kavkaza.

Tabor leži v zahodnem delu kavkaške gorske verige, v istoimenski dolini na višini 2100 m. Prebivali smo v lesenih kočah z osmimi tri do štiri posteljnimi sobami. V taboru je bila kuhinja z jedilnico, umivalnica, klub, knjižnica, ambulanta in športno igrišče. Imeli smo električno razsvetljavo, ki jo je proizvajal agregat.

Vrhovi v okolici niso bili ravno med najvišjimi. Visoki so od 3600 do 3950 metrov. Zato pa smo lahko občudovali njihove drzne, tepe oblike in visoke prepadne stene.

Stene so bile pretežno kopne, pot do njih pa je držala čez ledenike, ki so ležali pod njimi. Le ostenje Gvandre je bilo povsem okovano v večni sneg in led.

V taboru so nas prijazno sprejeli. Dali so nam na vpogled vso razpoložljivo literaturo s slikami in opisi plezalnih smeri. Pri prvem vzponu je vsaka naša skupina, pri vstopu v smer dobila še spremiljevalca. Tudi pri izbiri ciljev smo imeli povsem proste roke. Edina naša obveznost je bila, da smo pred odhodom na turo izpolnili »maršrutni list«.

V taboru so bili vsi opremljeni z radijskimi postajami. Tudi mi smo jih dobili. Z njimi je dosežena večja varnost, oziroma hitrej-

ša je pomoč v primeru nesreče, izključena pa je tudi nepotrebna reševalna akcija, če se katera od navez ne bi pravočasno vrnila. Za našo alpinistično dejavnost smo imeli na voljo čas od 9. 8. do 23. 8., to je skupno 15 dni. Z vremenom žal nismo imeli posebne sreče kot že mnogi pred nami. Le slaba polovica dni je bila primerna za plezanje. Naša alpinistična bera je bila takšna:

10. 8. Naveze Kofler-Polajnar in brata Arh-Budkovič in Milan Szanto preplezajo vzhodni greben Zamoka (4 b) in v sestopu severni raz Zamoka (4 a).

Naveza Frantar-Perko-Andrejčič prepleza zahodno steno Kirpiča (3800 m) s prvenstveno varianto po ledenem ozebniku (800 m — 45°—55°).

13. 8. Navezi Kofler-Polajnar in brata Arh zaradi slabega vremena nista mogli vstopiti v steber zahodne stene Kirpiča (800 m, 5 a). Brata Arh in Kofler v slabem vremenu prečijo Merdija (26) in se povzpno na Gvandro (3970 m).

Frantar, Budkovič, Perko in Andrejčič so prespali noč na sedlu Ak-Tjobe (3400 m), vendar zaradi slabega vremena ne morejo vstopiti v severozahodno steno Gvandre, ki so jo nameravali preplezati po novi smeri.

15. 8. Navezi Perko-Budkovič in brata Arh preplezata Centralni Dolomit (3710 m) po smeri 46, 5 a — 500 m. Naveza Frantar-Andrejčič pride pod SV steno Dalarja (3850 m) — 1000 m, 5 b, vendar odstopi od vzpona, ker se je vreme skazilo.

16. 8. Naveza Frantar-Andrejčič je ravnala pravilno, ker ni vstopila v steno Dalarja, kajti vreme je povsem neprimerno za plezanje. Ponoči je divjalo hudo neurje. Dopoldne v taboru so po radijski zvezi, zvedeli za nesrečo alpinistov iz Moskve. V južni steni Trapezic, v neposredni bližini Dalarja, so splezali novo smer in prenočevali pod vrhom. Ponoči je vanje treščilo. Eden je bil mrtev, drugi so bili opečeni. Ves dan in skoraj vso noč je tekla reševalna akcija.

Vzponi, težji od 3 b so bili za sovjetske alpiniste od danes naprej zaprti.

21. 8. Navezi Frantar-Budkovič in brata Arh so preplezali vzhodno rebro Piramide (3650 m), 500 m 3 b in sestopili po severnem ozebniku (400 m, 3 b).

Perko in Andrejčič sta preplezala novo smer po snežni ledeni steni Vzhodne Gvandre (3900 m), 700 m, 45—60 stopinj.

22. 8. Kofler, Budkovič in Franc Arh se povzpno na Trizubec. Janko Arh Trizubec še preči (2 b).

Člani odprave smo se ves čas med seboj dobro razumeli, čeprav pred odhodom nismo imeli skupnih priprav.

Tudi z vodstvom tabora nismo imeli nobenih nesporazumov. Lahko rečem, da smo bili z vsemi prijatelji. Zdravstveno stanje članov odprave je bilo ves čas dobro. Le Polajnar je moral iskati pomoč pri zdravniku zaradi zoba.

Mislím, da smo s svojim ponašanjem v taboru in z našimi vzponi dostojno zastopali jugoslovanski alpinizem.

Zvone Andrejčič

OBISK ALPINISTOV IZ SOVJETSKE ZVEZE V SLOVENIJI

19. 8. 1978 Sprejem alpinistov kijevskega kluba »Avangard« in prevoz v Aljažev dom v Vratih.

21. 8. 1978 Odidejo plezat Slovensko smer v Triglavski stenl. Vodi jih tov. Stane Kofler.

23. 8. 1978 Grigorij Čub, Valentin Griščenko in Nikolaj Kijanica splezajo Čopov steber. Drugih šest je odšlo s tov. Avgustom Delavcem na Jesenice.

Trojica se zvečer še ne vrne iz stene. Vrnejo se naslednji dan do polneva.

27. 8. 1978 Alpiniste odpeljemo v Bohinj na proslavo 200-letnice prvega vzpona na Triglav. Po končani proslavi jih tov. Delavec odpelje na Bled (ogled Otoka, v Begunje in dolino Drage).

29. 8. 1978 Izlet čez Vršič v Bovec, Idríjo. Postojno (ogled jame), v Ljubljano in nazaj v Vrata.

31. 8. 1978 Tov. Delavec nas odpelje s kombijem v Tamar. Popoldne si ogledamo tamkajšnje stene in smeri v njih.

2. 9. 1978 Vladimir Šumihin in Aleksej Samodjed gresta plezat Direktno smer v Jalovcu. Vrneta se zvečer. Drugi so ostali v dolini.

6. 9. 1978 Zvečer nas z avtobusom prepeljejo v Kamniško Bistrico. Zjutraj se odpeljemo v Ljubljano.

7. 9. 1978 Dan izkoristimo za ogled mesta in nakupe.

Zvečer se s tov. Alešem Kunaverjem posloviva od gostov na železniški postaji. Na obisku v Sloveniji so bili naslednji alpinisti: Vitalij Ignatijenko, vodja, Vladimir Šumihin, Aleksej Samodjed, Nikolaj Kijanica, Grigorij Čub, Valentin Grišinka, Anatolij Valošin, Anatolij Čabanov in Vladimir Rapoport.

Dušan Polajnar

NOVA DIREKTNA SMER V AIGUILLE VERTE

Italijanska plezalska trojica je 17. in 18. julija 1978 speljala novo smer v severni steni Aiguille Verte. G. Comino, G. C. Grassi in R. Casarotto so plezali levo od znanega Cordierovega ozebnika (smer Bolvin-Gabarrou, leta 1925). Najtežje ovire so morali premagati v ledu po strmini

60—70°, nekaj mest celo 80°. V gornjem delu stene se združil ta smer s Cordierovo in po njej izstopl na vrh (4121 m).

T. O.

SPOMINSKA POT V DOLOMITIH

In to na Marmoladi, po severnem robu te gorske skupine. Italijani so plezalsko izpeljani poti dali ime: Via Ferrata delle Trincee — ferrata (železna pot) mimo strelskih jarkov poteka po severni strani Marmolade, severno od čudovitega jezera Fedaiia med prelazom Pordoi in Rocca Pietore v Val Pettorina, kar je vse v bellunski provinci. Pot poteka po italijansko-avstrljski frontni črti iz prve svetovne vojne. Planinec, ki bo zavil na to pot, bo lahko videl številne kaverne, vezne poti in dostope na zgodovinske ognjene položaje. Najugodnejši obisk je od junija do septembra, poti je dovolj za en dan (10 do 12 ur). Sestop v dolino je možen na več krajih, če hoče kdo ulti slabemu vremenu ali če mu je poti za en dan preveč. Pot je tehnično dobro opremljena, mestoma zelo izpostavljena. Izhodišče je na prelazu Pordoi, zaznamovana je dobro z rdečimi krožci. Med potjo je možno sestopiti tudi na jezero Fedaiia. Na koncu spominke poti leži vas Rocca Pietore (1143 m), od koder je avtobusna zveza v Canazei in na prelaz Pordoi.

T. O.

ANDRZEJ MLYNARCZYK

Oktober 1978 so bili Poljaki iz Varšave na Makaluju. V noči od 5. do 6. oktobra je plaz zasul šotor, v katerem je spal zelo uspešni poljski alpinist A. Mlynarczyk, inženir za elektroniko. Za seboj je imel vse najtežje vzpone v Tatrah, v Alpah levi Fréneyev steber, severno steno Alamkuha in to direttissimo, 21. julija 1974 pa je stopil na téme ponosnega Šisparé (7619 m) v Karakorumu. Grob so mu izkopali ne daleč od glavnega tabora na ledeniku Barun.

J. N.

SOVJETSKI ALPINISTI NA EVEREST

V »Športu v SZ« (št. 9/1978) je državni inštruktor in trener Vladimir Šatajev izjavil, da se je »Federacija alpinizma v SZ« odločila za Everest — v letu 1982. Moštvo bo šteló 20 mož, od katerih bo 12 najboljših alpinistov. S pripravami so že začeli, med drugim bodo everestovci imeli kondicjski in tehnični trening v Pamiru. SZ je že vložila prijavo za Everest za leto 1980, potem pa se je premislila. Njeno mesto so potem dobili Španci.

T. O.

VARSTVO NARAVE

SVETA GORA SMRDI DO NEBA

Do te ugotovitve so s skrbno raziskavo prišli Japonci, ki imajo v planinski organizaciji vpisanih nad 5 milijonov članov: Njihov Fudži-san (3788 m) (ali Fujisan, Fujiyama, Fuji-no-yame; najbolj narobe je menda poimenovanje, ki ga uporabljamo tudi Slovenci že 100 let; Fudžijama). Fuji pomeni »nesmrtni«. Toraj sveta gora št. 1, imenovana po bogu kakor naš Triglav (bog,

ki tare-pokori glave, podobno kakor trinog »tare noge«). Tri milijone Japoncev priroma na to goro leto za letom, na vrh Nesmrtnega, Ncumrljivega. Koliko smeti, kakšen smrad! Pred letošnjim romanjem so namenili Japonci 2,5 milijona jenov, to je 25 milijonov S din za očiščenje gore. »Ena kapljica mrzle vode na razbeljen kamen.« Premalo, da bi kak podjetnež ugriznil!

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

OB JERINOVIM HIMALAJI

Zajetna knjiga Zorana Jerina, iz mnogoterih zgodb sestavljena pripoved, predstavlja Himalajo na način, ki ga doslej nismo bili vajeni. Z njo je avtor obogatil domačo slovensko himalajsko literaturo. Prvo samostojno avtorjevo delo je izšlo pod naslovom »Vzhodno od Kathmanduja« leta 1965.

Zoran Jerin je gotovo eden naših najboljših poznavalcev Himalaje, saj so vse pripovedi izpod Himalaje, o delu naših odprav vse od Trisula leta 1960 do zadnje everestovske letos povezane tudi z avtorjevim imenom. Želja po doživetju ga je v himalajski svet pripeljala kar sedemkrat.

Jerin je natančen opazovalec. Ne hiti mimo dogodkov. Hite le himalajci, ki se jim mudi na vrhove. Jerin vsaki stvari pogleda »pod kožo«, zato je njegovo znanje obsežno in odto tudi čar njegove knjige. Njegove pripovedi so imenitno dopolnilo podvigom naših alpinistov. Avtor si prizadeva biti globok in izčrpen, zato ostaja zanimiv do konca. V zgodbah ni šablon. Iz njih veje prisrčen humor. Jerin obvlada pero z literarno spretnostjo, pripoved ga ne zanese v sentimentalnost, za kar bi bilo v dogodkih dovolj razloga. Zato je knjiga mnogo več kot običajna odpravarska literatura. Avtor kronološko ne sledi zaporedju jugoslovanskih odprav, bralec ne ve, kaj ga »čaka« v naslednjem poglavju, zato ga knjiga ne utruja, ampak le mika. Vsako poglavje je samo v sebi zaključeno, nič ni takega, kar bi bralec lahko preskočil kot obrabno. Marsikaj je še skritega med vrsticami in tira človeka, da se v vsebino poglobi in o njej razmišlja. Barvne fotografije — teh je v knjigi kar precej — so svet zase. Himalaja in Nepal se nam odpreta z drugega zornega kota, z vidika preprostega človeka, njegovega okolja in

življenja. Iz knjige torej ne blešče le himalajski vrhovi, tu je človek domačin s svojimi značilnostmi, znana, vendar manj znana Himalaja. Fotografije so izbrane z okusom in na svoj način bogate in ponazarjajo tekst.

Avtorjev spomin soče leta nazaj. Kakšno bogastvo novic, vtisov in razlag! Po pravici je bil nagraden z Levstikovo nagrado za leto 1979 za poljudno znanstveno delo. Jerinov izraz je preprost, vendar zgovoren, vsaka zgodba — in teh na več kot 400 straneh ni malo — pove svojo življenjsko resnico. Neverjetno, koliko dragocenih spominov je ohranil avtor — drobce, komaj primerljivih z doživetji alpinistov na himalajskih vrhovih. Jerinove pripovedi dopolnjujejo plezalske, brez njih bi naša himalajska literatura ne bila zaokrožena. Tu je zanimiva dežela, njeni ljudje, reke, živali, tudi zgodbe o jetiju ne manjkajo. »Sahabi« tu niso važni, gre za Nepalce, domačina z njegovimi problemi. Jerin je snov za knjigo nabiral nad šestnajst let, prehodil po deželi 2500 kilometrov in se poglobljal v himalajsko literaturo.

Knjiga je res »himalajska«. Morda bi bil primeren naslov: »Nepal, rad te imam«. Vendar to deželo bolj kot karkoli predstavlja Himalaja. Končno so te gore tudi cilj potovanja na tretji tečaj sveta. Čeprav avtor knjige posebej ni nikomur posvetil, je iz besedila razvidno, da jo posveča tudi Šerpam. Šerpe so simbol Himalaje, šerpe vodijo ljudi v njihove višine, v Šerpah so bajke in sodobnost; oni odpirajo vrata v nepalsko eksotiko, ki jo hiti občudovat civilizirani svet.

Knjigi je priložen zemljevid avtorjevih in jugoslovanskih poti po Nepalju. Delo je založila Mladinska knjiga. Vse je na višini: oprema, oblika in tisk.

Tone Stojin

EVEREST V LETU 1978 V LITERATURI

V prvih štirih mesecih 1979 so izšle štiri knjige o Everestu. Vse štiri knjige obsegajo 989 strani. Prvi je izšel Habeler (223), drugi Messner (248), tretji Nairz z »Zmaga na Everestu« (296), nazadnje še dr. Pierre Mazeaud »Everest 78« (222 strani). Vsi štirje so pohiteli — najbrž ne na čast Čomolungme. Everest je — hočeš nočeš — tudi že stvar kupčije. Ni vseeno, kdaj pride stvar na tržišče.

T. O.

PO 60 LETIH NOVA IZDAJA

Dr. Gyula Komarnicki: A Magas — Tátra heggyvilága. Založba »Sport« Budapest 1978. Str. 632, 15 risb in 32 sten v sliki. Grafič-

na oprema: Arno Puskás, zemljevidi: Julius Ándrási. Naklada: 1000, cena: 70 forintov.

Gyula Komarnicki je ena največjih osebnosti ogrskega alpinizma. Od leta 1907 do 1914 je s svojimi tovariši in z bratom Romanom opravil vrsto prvenstvenih vzponov. Plezal je tudi z nemškimi plezalci. Ugled pa si je pridobil tudi s svojim delom v alpinističnih revijah, s svojimi zemljevidi in z vodnikom po Tatrah »A Magas Tátra« (1914, 1917, 1926), ki je izšel tudi v nemščini (1918).

Komarnicki je umrl 27. avgusta 1975, 91 let star. Do zadnjega je delal na novi izdaji svojega vodnika. Izšel je po njegovi smrti v Budimpešti. Avtor ga je posvetil najmlajši ogrski alpinistični generaciji, ki kaže veliko vnemo.

J. N.

RAZGLED PO SVETU

PAKISTANSKI ALPINE CLUB

V Pakistanu so nedavno ustanovili planinsko organizacijo z naslovom, ki ga svet pozna več kot sto let. Očitno je, da je za AC Pakistan armada, saj so prevzeli pokroviteljstvo general Mohammad Zia Ul Haq, vrhovni poveljnik pakistanske armade, admiral Mohammad Šarif Kan, poveljnik mornarice in maršal Mohammad Anvar Samim, šef zračne flote. Predsednik AC je generalmajor Qamar Ali Mirza, sekretar generalmajor Ghulam Safdar But. Edinstven alpinistični odbor na zemeljski obli! Naslov: Alpine Club of Pakistan, 228 Pešavar Road, Ravalpindi. Še telefon: 65641/007. Odslej bo v pakistanske gore lažje priti (Nanga Parbat, Karakorum), seveda bo treba stopiti v stik s pokrovitelji in odborom AC.

AC Pakistan so ustanovili 1974 in ima zdaj 1200 članov. Njegove naloge: pospeševanje, organiziranje in kontrola ekspedicij, plezanja in smučarstva; organizacija, podpiranje in finansiranje pakistanskih ekspedicij in smučarstva; organiziranje poklicnih alpinistov in smučarjev; skrb za mednarodne stike.

Člani ACP trenirajo na državne stroške; dobe na posodo opremo za vzpone in odprave; se udeležujejo domačih in mešanih ekspedicij; imajo zastoj na razpolago klubska knjižnica in zastoj prejemale družstvena poročila.

Doslej je ACP leta 1976 podprl ekspedicijo na Pajju (6600 m) v Karakorumu, leta 1977 pakistansko-japonsko ekspedicijo na K₂, s katero je dosegel vrh K₂ član ACP Ašraf

Aman; organiziral je tečaje v bližini Gilgita. Leta 1978 se je udeležil pakistansko-japonske ekspedicije na Passu (7284 m) v Karakorumu. Vrh so dosegli. Za študente in vojaške osebe so v letu 1978 priredili štiri tečaje. V letu 1979 je program še širši. Pakistansko-poljska ekspedicija na Rakapoši (7788 m), 676 članov, vodja Pakistanec; udeležba v pakistansko-francoski ekspediciji na Nanga Parbat in v pakistansko-italijanski ekspediciji na Gašerbrum IV; podpora še ene pakistanske ekspedicije in več tečajev v okolici Gilgita.

T. O.

ŠTEVEC ZA HOJO

Dolga hoja »trim«, gozdni tek lpd. ni od včera, ima samo drugo ime in nova pravila. Nekoliko besede ima zraven tudi moda, res pa je, da je hoja, posebno intenzivna, za razgibavanje, torej za ohranitev zdravja, najbolj naravno gibanje, ki ga zmora slehernik. Seveda je dobro, če sproti ugotavljamo svojo »kondicijo«, svoj napredek. Trgovina, ki sledi človeškemu dogajanju, je zato vrgla na trg kilometrski števec, ki ga pripneš za pas. Zdaj je prišel na trg že »osebni števec« z dvema kazalcema (od 1 do 10 km in od 10 km do 100 km), ki pokaže poleg km tudi manjše razdalje (125 m). Cena pri »ALGI« v Mellrichstadtu, ki je ta števec postavila na trg, je za začetek 39,50 DM.

T. O.

HIMALAJA SE »DEMOKRATIZIRA«

Za zdaj še z ironičnim posmehom na ustih, če ddp (Deutsches Depeschen Dienst) pošilja v svet takole objavo: »Skupina japonskih gimnazijek je na svojem prvem zimskem vzponu prišla v Himalaji na 5630 m visoki Gokyo. 13 Japonkic v starosti od 13 do 20 let so na ekspediciji vodili štirje učitelji.

Nepalski »trekkerji« in »trekkerice«, med njimi je tudi marsikakšna podjetna babica, se ob tej novici z Gokya prizanesljivo muzajo, kajti Gokyo Kang, 5483 m (na 5630 m) je razgleden himalajski hrib južno od Čo-Oju, nanj drži steza, resnično »kravja« — jaki se radi pasejo tam okoli. Gokyo je lahko dostopen, nekaka Zugspitze po normalni stezi ali raje lažji.

Himalaja pa je tudi spolitizirana: Franc Joseph Strauss, srditi bavarski desničar, je pisal Kitajcu Deng Tiao-Pingu in dosegel, da bodo leta 1980 bavarski alpinisti odšli na najnižji osemtisočak Šiša Pagma (8046 m) iz Tibeta po Langtang Himalu. Na najmanjši osemtisočak so leta 1964 prvi prišli Tibetanci s kitajsko ekspedicijo pod vodstvom Hxu Činga. Bavarska sekcija Bayerland pa je v isti politični sapi plezala v Bezengh.

T. O.

SEVERNA STENA MIŠÉLJ VRHA

Mišélj vrh, lepo oblikovan, izrazit vrh nad Velim poljem. S svojo južno steno in skrotastimi pobočji se spušča v Mišéljsko dolino, medtem ko severna stena strmo pada na melišče nad Velsko dolino. Vzhodno stran zaključuje travnata rama, ki se v navpičnem skalnem skoku (okoli 300 m), imenovanem Koštrunovec, spušča proti Velemu polju. Vzhodna stena Koštrunovca in vrhnja travnata piramida Mišélj vrha sta lepo vidni z Vodnikovega doma. Najbolj markantna je vsekakor severna stena Mišélj vrha. Njen spodnji del je navpičen, mestoma celo previsen in se odlikuje z dokaj trdno skalo. Vršnji del stene pa se v primerjavi s spodnjim izrazito položi, skala je krušljiva — mestoma skrotje. Zaradi tako oblikovane stene so vse smeri težje v spodnjem delu stene (okoli 200 m). Razen centralne potekajo po naravnih prehodih med previsi. V zgornjem delu so možne variante!

Z Vodnikovega doma pridemo pod steno po poti Vodnikov dom—Dolič, ki nas pripelje v dno Velske doline (1/2 ure), od tam se vzpnemo najprej prek travnatih pobočij in nato po melišču pod steno (1/2 ure). Se-stopimo lahko po JZ skrotastih pobočjih v Mišéljsko dolino ali pa prek vzhodnega

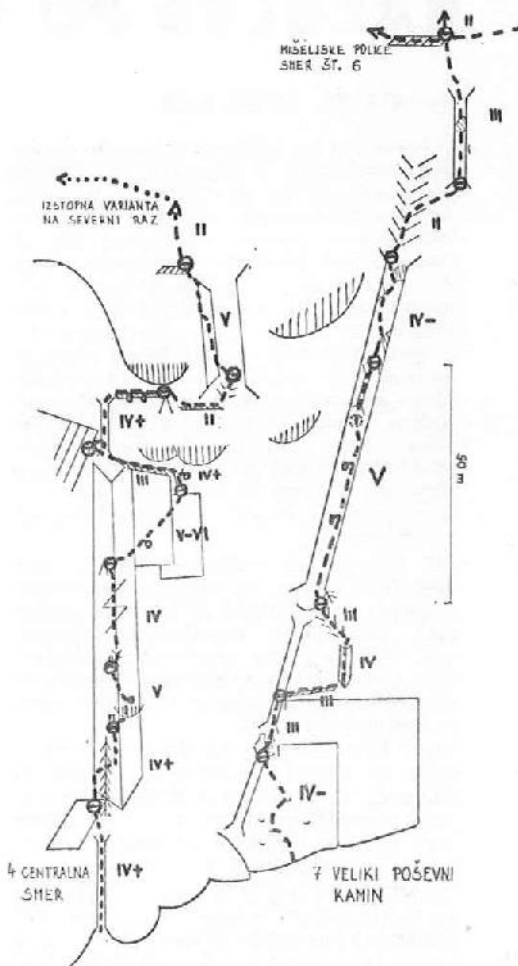
pobočja na ravnato ramo Koštrunovca in dalje po pastirski poti do Mišéljske planine (oboje 1/2 ure), Z Mišéljske planine pelje markirana pot do Vodnikovega doma (45 minut).

Smer številka 1 je nadaljevanje ene izmed težjih pristopnih variant, ki potekajo po severni strani Koštrunovca. Težave ne presegajo II. težavnostne stopnje.

Smeri številka 2 in številka 3 sta v južni steni Mišélj vrha. (Št. 2 — Mišéljska gra pa, št. 3 — Smer trave.)

4 Centralna smer

Pavel Odar in Marko Šurc 10. 10. 1976. Smer še nima ponovitve! V spodnjem delu izredno lepa smer, potekajoča po značilni zajedi levo od velikega poševnega kamina. Najtežje mesto (prek plat, 15 m, V—VI) je krušljivo in brez poklin za zabijanje klinov, vendar pa ocena tega mesta še ni dokončna. V zgornjem delu lahko izstopimo iz stene na severni raz levo po poli-

cah in grapi (smer na sliki označena pikčasto). V—VI, večinoma IV +, zgornji del II, 400 m, (tožavnih spodnjih 200 m), čas plezanja prvih plezalcev 10 ur, (ponovitev 5—6 ur?).

V smeri je ostalo veliko klinov! Priporočljiva oprema: 10 klinov in 10 vponk.

1. raztežaj (R). Iz grape po navpičnem kaminu na skrotasto vesino pod gladko steno (40 m, IV +). 2. R. Nekaj metrov po gladki steni v smeri razčlemb, nato prestop desno okoli roba v navpičen, vendar dobro razčlenjen svet, ki nas pripelje v ozko votlinico pod previsom (30 m, IV+). 3. R. S tesnega stojišča v votlinici navzgor čez previs in po odprti steni v drugo votlinico (20 m, V, k). 4. R. Desno skozi krušljivo zev nato levo v lepo poč, ki nas privede pod plate. Stojišče levo na prislonjenem stolpu (30 m, zev IV +, poč IV —). 5. R. S stolpa desno v zajedo pod plate (IV —). Poševno desno prek plat v ozek kamin (30 m, V—VI, morda je možen tudi prehod navpično po zajedi na skrotasto vesino?). 6. R. Skozi kaminček (k) na polico pod

previsi in vodoravno levo na skrotasto vesino (30 m, kaminček IV +, polica III). 7. R. Navpično navzgor skozi kamin in desno po krušljivi polici do velikega rog-lja (40 m, IV +, kkk). 8. R. Prečnica po razdrapanem svetu desno rahlo navzdol pod previsi v gruščnato grapo (20 m, II). 9. R. Grapa se končuje s širokim zaprtim kaminom. Po levi steni kamina (krušljivo) pridemo na skrotasto polico (20 m, V), kjer je težav konec. Dalje možnih več variant (200 m, II).

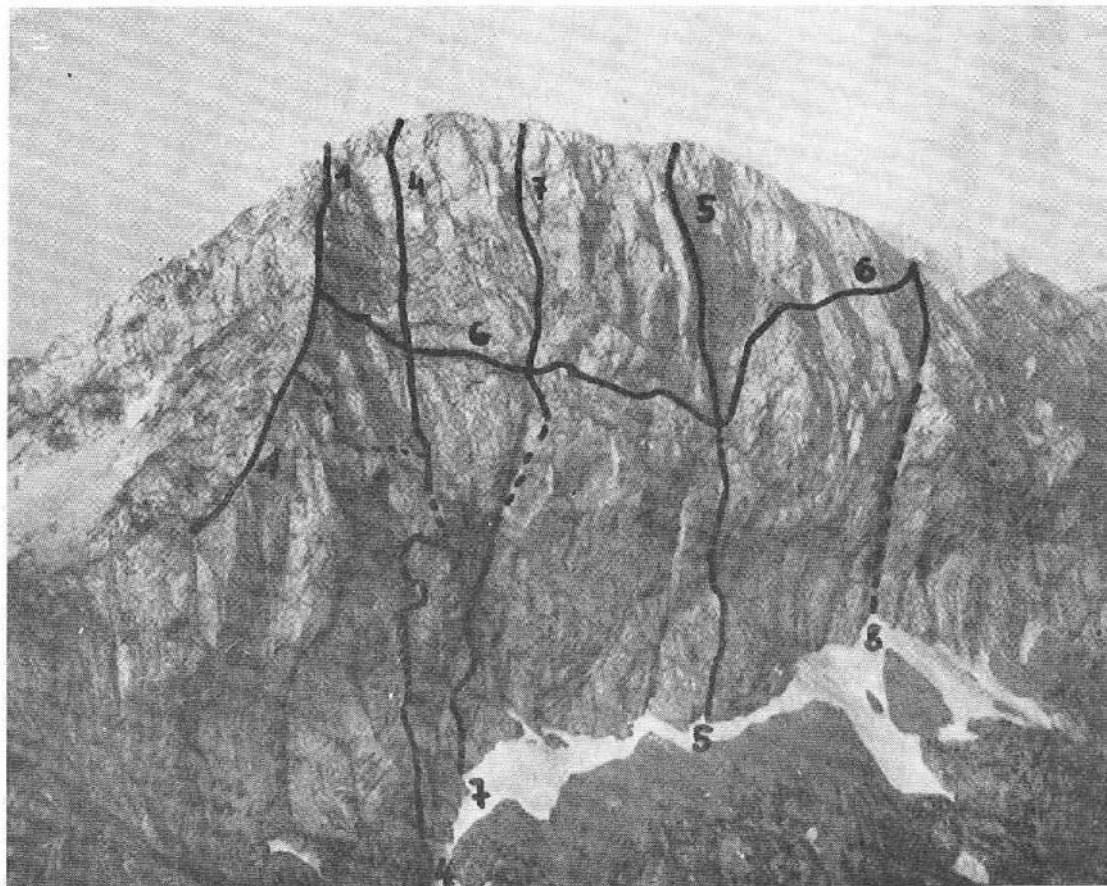
5 Bohinjska smer

Marko Šurc 16. 8. 1977. Smer še ni bila ponovljena.

IV, večinoma III, 350 m, čas prvega plezalca 1 ura, za ponovitev 2—3 ure.

Prek značilnega, ven štrlečega podstavka splezamo pod izrazite črne previse na naši desni strani. Med previsi in kaminom na levi pridemo do izpostavljene police. Rahlo desno navzgor po polici (IV) do konca.

Mišelj vrh

Nekaj metrov levo pod previsom in prestop na poličko. Po kaminu do velikih drnastih polic. Nato med dvema grapama, ki tvorita črko V (prečkanje smeri št. 6) po sistemu kaminov v razdrapan svet pod vrhom stene (200 m, III). Še nekaj metrov lahko na rob stene.

6 Mišélske police

Marko Šurc 16. 8. 1977. Smer je bila ponovljena po delih. II, nekaj mest III, dolžina 500 m, čas prvega plezalca 1 ura. Smer poteka ves čas po policah in grapah, ki delijo steno na spodnji navpični in zgornji položni del. Zaradi pregleda stene in zračnosti je smer zanimiva, drugače pa plezalsko ni privlačna.

7 Veliki poševni kamin

Marko Šurc 26. 8. 1977. Prva ponovitev v drugem poskusu: Janko Arh in Marko Šurc 22. 9. 1978.

V spodnjem delu poteka smer ves čas po markantnem poševnem kaminu v levi polovici stene. Najtežje mesto (20 m, V) je v srednjem delu kamina, kjer zaradi kompaktne in zlizane skale ni možno zabijati klinov. V, večina smeri IV, zgornji del II, 370 m, čas 2—3 ure.

1. R. Prek gladkega podstavka z značilnimi vdolbinami levo v kamin (40 m, — IV). 2. R. Po desnem boku kamina mimo votlinice (20 m, III). 3. R. Prečnica desno po polički v krušljiv kot in po njem 5 m na ramo. Z rame v grapo in po njej pod osrednji kamin (40 m, III, kot IV). 4. R. Navpično navzgor po desnem delu kamina (V, kk) do luske (40 m, izredno slabo stojišče) in dalje do roglja (višina kamina do roglja skupno 50 m, V, kk). 5. R. Prek rogljev in bolvanov v grapo (20 m, — IV). 6. R. Po grapi desno v kamin (30 m, II). 7. R. Pod zagodenim bolvanom skozi kamin in prek skoka na sistem polic (prečkanje smeri št. 6), (40 m, III). Dalje še okoli 150 m po lažjem svetu (II). Možnih več variant.

8 Mali poševni kamin

V malem poševnem kaminu, ki poteka v skrajnem desnem delu stene, so bili najdeni doma narejeni profilni klini in vponka. (V prvem raztežaju, 40 m, III.) Ker je kamin izredno vlažen, sklepam, da še ni bil preplezan. Prosim vsakogar, ki karkoli ve o poskusu prvega vzpona po kaminu, da to sporoči na naslov: Marko Šurc, 64267 Srednja vas v Bohinju 92.

Že v naprej se za sodelovanje najlepše zahvaljujem!

Marko Šurc

TOLOVAJ MATAJ NA KOROŠICI

Oskrbnik Tone Poljanšek je jeseni 1978 zaprl in zapustil Kocbekov dom na Korošici v vzornem redu. Dodatno je zaščitil večino oken in vrata iz zimske sobe v hodnik zgornjega nadstropja proti vlomom, ki so vse do letos v tej koči bili na dnevnem redu vsako zimo. Sredi aprila sva se skupaj odpravila po še vedno globokem snegu čez Vodole na Korošico, da bi si ogledala, kako kočja prezimuje.

Vhod v zimsko sobo, v kateri je najmanj 20 ležišč s penasto gumo in koci je bil na stečaj odprt in vežica polna steptanega snega. Vrata iz zimske sobe, ki so zaščitena s tremi prečnimi traverzami in tremi ključavnicami, so zdržala nasilje neznanega zlikovca, čeprav so težke ključavnice bile močno obdelane s kladivom, cepinom ali podobnim orodjem. Nato je vlomilec poizkušal skozi streho in pri tem iztrgal en strešnik iz debele pločevine. Skozi to mesto sedaj v kočjo teče voda. Ko mu tudi tu ni uspelo, si je poiskal okno v prvem nadstropju na zahodni strani kočje, kjer je bil naphan sneg nekoliko višje. Razbil je lesene okenske lopute, obe šipi notranjega okna, vdrl v sobo, razbil vrata iz sobe na hodnik zgornjega nadstropja, nato vrata s hodnika na stopnišče in končno popolnoma razdejal vrata v kuhinjo. Tja si je prinesel jogi in koco, pridno pospravljaj zalogo konzerv in drugih živil, pokuril nad 20 litrov nafte in zapustil splošno razdejanje. Ker je, kot kaže, imel tudi visoko razvit čut za higieno, je vtrl še dve armirani šipi v toaletne prostore in v straniščni školjki zapustil nekaj svojih podpisov, žal, nečitljivih.

Teško bi bilo ugotoviti, kdaj je to bilo in kako dolgo je bil v koči. Ko jo je končno zapustil, je s seboj odnesel približno 1000 značk, zalogo cigaret, okoli 100 din gotovine, cepin in še nekaj drugih predmetov. Vlomljeno okno je pustil seveda odprto in sneg, ki ga je potem lahko nemoteno neslo v sobo, se je v njej počasi topil in premakal strop v jedilnici.

Verjetno to ni bil planinec, kajti težko bi si predstavljal, da bi kdo iz naših vrst bil tak vandal. Ali pa so tudi med nami že taki! Vem, da tega on najbrž ne bo bral. Vem tudi, da mi tistim, ki naš Vestnik prebirajo, kaj takega ni treba pisati. Pišem le iz jalovega zadovoljstva, da si pri tem vsaj malo ohladim jezo in ogorčenje.

OB ŠESTDESETLETNICI PLANINSKEGA DRUŠTVA MARIBOR-MATICA

Junija meseca pred šestdesetimi leti je bila ustanovljena Mariborska podružnica SPD. Seme je vzkliko že v narodno zavednih in naprednih Ružah, tako da je sama ustanovitev podružnice lepo in gladko iztekla. Prehojena šestdeset let dolga pot je bila dokaj slikovita, visoko aktivna za planinsko gibanje, za krepitev narodne zavednosti in pa tudi napredne miselnosti. Predsedniki Brencce, Senjor, Šlajmer in Bergoč so postavili solidno temelje in na teh je povojna generacija nadaljevala tradicijo in jo prilagajala novim družbenim interesom.

Planinci smo v bistvu Idealisti, ne morejo biti drugačni, — kaže pa vendarle opozoriti na opravljeno delo na Pohorju, na Kozjaku, ki so omogočali razvoj planinskega turizma na obeh grebenih. To želim poudariti zato, ker se nekaj let sem rešuje turistična problematika brez pravega sodelovanja planinske organizacije (PD Maribor in PD Ruše). Mariborski planinci so odprli pot na Pohorje in Kozjak, enako so bili prizadevni Rušani. PD Maribor je v lastni režiji gradilo ceste, električni daljnovod, telefonsko napeljavo, markiralo in še kaj. Domovi, ki so kmalu po vojni bili zgrajeni na Zahodnem Pohorju, so imeli svojo bazo na Mariborski koči. Planinska organizacija je še vedno prvi in glavni zaščitnik gorske narave. Sodim, da bi kazalo planinsko organizacijo bolj vključevati v turistično-planinski razvoj program Pohorja in tudi Kozjaka.

Ob 60-letnici društva ne želim samo jaz, da bi nadaljevali dobro planinsko tradicijo na Pohorju. To ne more škoditi, obenem pa bi bilo priznanje delovanju nekdanje mariborske podružnice SPD.

inž. Friderik Degen

Odon Majerlič in Olga, Celje, Cesta na Dobrovo 37, sta prispevala 500 din za PV — namesto venca za pok. Veroniko Jež-Luče.

SEZNAM ŠT. 9/79

Prispevek za Planinski Vestnik

Alojz Sunčič — Ljutomer, 10 din; Viktor Ozbič — Nova Gorica, 20 din; Silvo Cerjak — Velenje, 20 din; Štefan Ledni — Mežica, 30 din; Friderik Lavtižar — Kranjska gora, 40 din; Marija Herak — Tržič, 40 din; Ivan Leskovšek — Radeče, 50 din; Vida Levščak — Ljubljana, 50 din; Jože Nussdorfer — Ajdovščina, 50 din; Janez Petrič — Ljubljana, 50 din; Slavica Pečnik — Šmartno ob Paki, 50 din; Dore Marti-

njak — Ljubljana, 100 din; Alojz Kozjek — Kamna Gorica, 100 din; Sonja Sardoč — Koper, 100 din; Marjan Nemeč — Šoštanj, 100 din; Angela Markelj — Bohinjska Bela, 100 din; Zofka Mehle — Novo Mesto, 100 din; Lojze Motore — Sevnica, 100 din; Andrej Pucelj — Ribnica, 100 din; Rafko Vodišek — Ljubljana, 100 din; Janez Duhovnik — Medvode, 800 din. Skupaj 2110 din.

Vsem se lepo zahvalujemo!

PZS

AVTOCESTA SKOZI ALPE V TURAH

Poročajo, da bo že v turistični sezoni 1979 predrti »gora« med Werfenom in Ebenom. Avstrija bo s to izboljšavo veliko pridobila, promet proti Koroški in Štajerski bo olajšan in hitrejši. In že starta mala Avstrija na novo cestno izboljšavo: prihodnje leto bo predrt predor pri Gollingu in to dvocestni.

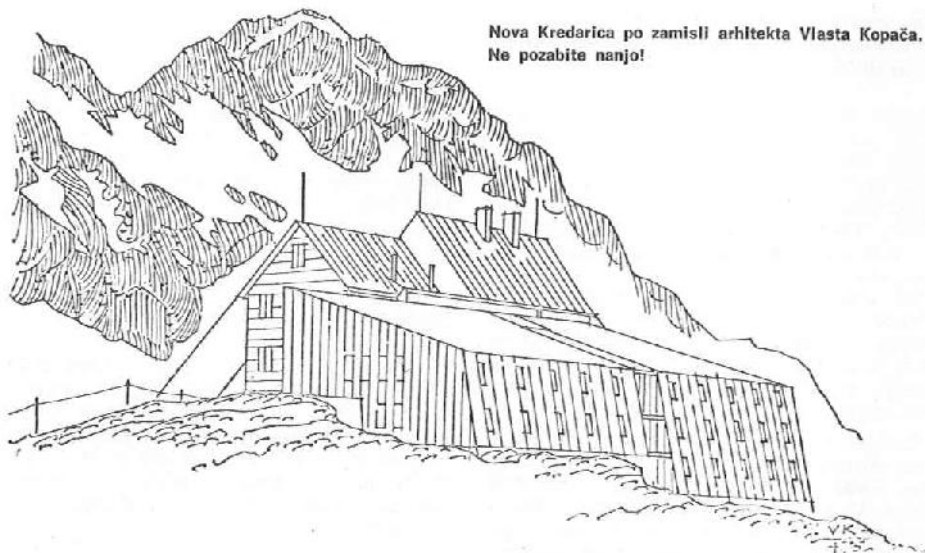
T. O.

FRANCOZI S SMUČMI Z ANNAPURNE (8078 m)

To naj bi se zgodilo pomladi leta 1979 in je morda že uspelo, čeprav stvar ni preprosta. »Proga« z vrha Annapurne bo — tako računajo — drzne smučarje najprej preskusila v ozkem, strmem ozebniku z naklonino ca. 50°. Nato sledi širono snežno pobočje »Srp« (rob je res oblikovan kot velikanski srp) vse do 7000 m, z naklonino 50° do 40°. Med 7000 in 6000 m so težave različnega značaja: strmine, ledeni seraki. Med 6000 in 4500 m je za spoznanje bolje in tu bo bazni tabor za drzne smučarje z Annapurne. Glavna ovira je višina in pestre snežne razmere.

T. O.

Nova Kredarica po zamisli arhitekta Vlasta Kopača.
Ne pozabite nanjo!

MRZLI VRH

Mrzli vrh je Soči pomežiknil:
»Sestrica, me vidiš? Sem ti všeč?
Od veselja bi naglas zavriskal
in sosedom voščil tisoč sreč.«
Le ob čem se Mrzli vrh šopiri?

Kdor vprašuješ, naokrog poglej:
rahla belo-rožnata koprena
v soncu se blesti po rebri vsej.

V njo poletje s prsti gorske vile
vdetalo je šipkovih cvetov...
Ko jesen v rubine jih preljuje,
Mrzli vrh nadene plašč si nov.

Ljubka Šorli

SOČA

V zatišju skal Triglavskega pogorja
privre na dan otroško nagajiva;
življenjska moč se v njenih penah skriva
za trdi boj od zibelke do morja.

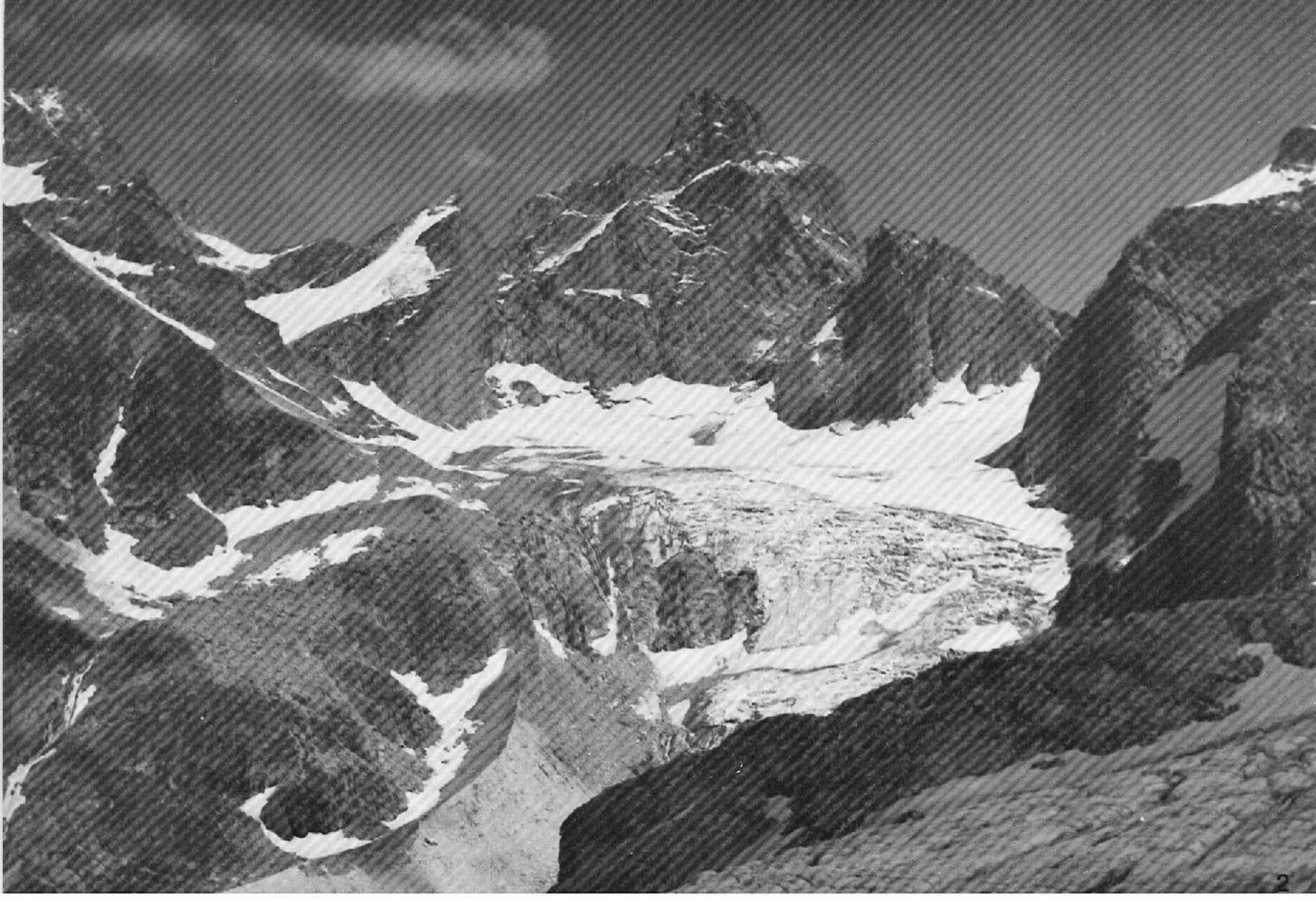
Premnogo skozi čas je doživela:
raz Vrsno vzplula v svet je njena slava,
bila od vojnih viher je krvava,
z otroki rodne zemlje je trpela.

A ko z neba so zginili oblaki,
ji sonce kri in solze je izpilo.
Dočakali so lepše dni rojaki.

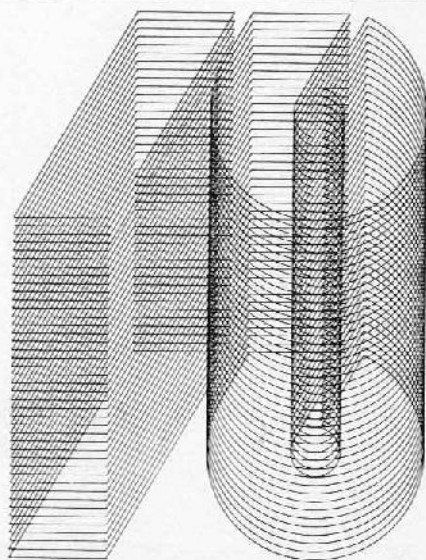
Njim, bratom, v pesmi daje naročilo:
»Naj družo vas ljubezen v sili vsaki!
Sovraštvo moje vode bi kalilo.«

Ljubka Šorli

simbol,
ki zagotavlja
varnost,
zaupnost,
natančnost
in ekspeditivnost

ljubljska banka

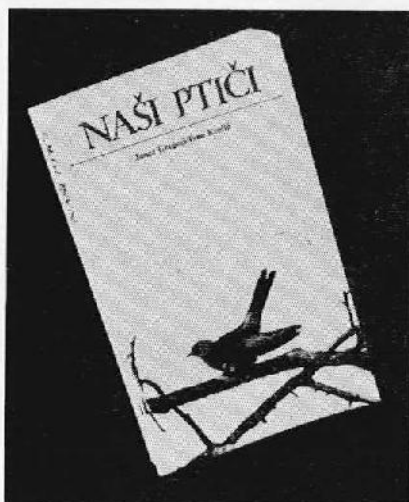
Janez Gregori, Ivan Krečič: **Naši ptiči**

Naše vedno večje zanimanje za naravo gotovo velja tudi pticam, njihovu petju, obnašanju, življenju. Zaradi pomanjkanja ustrezne literature pri nas, sta pripravila Janez Gregori in Ivan Krečič knjigo NAŠI PTIČI in z njo uspešno zapolnila vrzel na tem področju.

Knjiga je razdeljena na dva dela. V prvem so ptiči predstavljeni (anatomija, biologija, ekologija, varstvo in opazovanje v naravi). Drugi del je sistematski. Pri vsaki vrsti so podani opis, značilnosti za razpoznavanje in njihova biologija. Razširjenost je podana z ustreznimi majhnimi arealnimi kartami, pri večini vrst je označeno kakšno je njihovo stanje v Sloveniji.

Avtorja sta posvetila tudi posebno pozornost slovenskemu polmenovanju posameznih vrst ptičev. Knjiga bo gotovo našla veliko odmeva med pedagozi, med lovci, pleninci in gozdarji, med ljubitelji narave. Knjiga je bogato opremljena z barvnimi fotografijami ptic, z risbami in skicami.

328 strani, br. 550 din

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam knjigo: **NAŠI PTIČI**

Knjigo pošljite na naslov:

Reg. št. os. izk., izdano pri:

Zaposlen(a) pri:

Knjigo pošljite: — po povzetju
— na obročno odplačevanje (v petih zaporednih mesečnih obrokih po 110 din)

Ustrezno označite!

Kraj in datum:

Podpis naročnika:

Naročilnico pošljite na naslov: **DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE, Mestni trg 26, Knjižni oddelek, 61000 Ljubljana.**

**ZELENA
LUČ
ZA
ZELENI
VLAK!**

železniško
gospodarstvo
ljubljana

**ZELENI VLAK VOZI VSAK DAN
RAZEN SOBOTE, NEDELJE IN PRAZNIKOV**

6.00 — 11.50	↓	Maribor	↑	10.35 — 17.20
12.03		Pragersko		10.18
6.51 — 12.41		Celje		9.41 — 16.26
8.10 — 13.58	↓	Ljubljana		8.25 — 15.10

**ZELENI
VLAK
VAM
NUDI:**

visoko udobje
klimatizacijo
veliko hitrost
točnost
izbrano glasbo
brezplačen obrok
dnevno časopisje
zagotovljen sedež
naročilo taksija
ali vozila službe
rent-à-car